

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2017 - 2018

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της Αναστασίας Θεοδώρου Τσιμπίδη

A.M.: 7340011917024

**"Απειλές για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια σε σχέση με
δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην Αποκλειστική
Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) "**

Τριμελής Επιτροπή:

Επίκουρος Καθηγητής Κυριακόπουλος Γεώργιος (επιβλέπων καθηγητής)

Λέκτορας Γουργουρίνης Αναστάσιος

Καθηγήτρια Παζαρτζή Φωτεινή

Αθήνα, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους πολυαγαπημένους μου γονείς και την αδερφή μου για την αμέριστη στήριξη τους σε ό,τι κι αν κάνω. Μα ιδιαίτερα θέλω να πω ξεχωριστά ένα τεράστιο ευχαριστώ στους γονείς μου για όλα αυτά που έχουν κάνει για μένα. Που με τόσους κόπους και θυσίες μου λένε ναι και είναι δίπλα μου σε ό,τι απόφαση κι αν πάρω για τις σπουδές μου και το μέλλον μου. Που χωρίς αυτούς δεν θα ήμουν ο άνθρωπος που είμαι σήμερα. Τους χρωστάω τόσα που δεν μπορώ να πω με λέξεις. Το ευχαριστώ λοιπόν στην πρώτη σελίδα της διπλωματικής μου εργασίας είναι το λιγότερο που μπορώ να κάνω για αυτούς τους ανθρώπους.

«Το να αισθάνεσαι ευγνωμοσύνη και να μην το λες είναι σαν να τυλίγεις ένα δώρο και να μην το δίνεις».

William Arthur Ward, 1921-1994

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ - ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

Ελληνικές συντομογραφίες

ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΓΣ	Γενική Συνέλευση Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών
ΔΔ	Διεθνές Δικαστήριο
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ν.μ.	ναυτικά μίλια
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας
Σύμβαση ΔΘ	Σύμβαση ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982

Ξένες Συντομογραφίες

ADIZ	Air Defense Identification Zone
CHOOC	China National Offshore Oil Cooperation
CLCS	Commission on the Limits of the Continental Shelf
ICJ	International Court of Justice
ILA	International Law Association
ITLOS	International Tribunal for the Law of the Sea
SBM	Single Maritime Boundary
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
WAB – 21	Wan’ an Bei – 21 (θαλάσσιο μπλοκ στην South China Sea)
JPDA	Joint Petroleum Development Area

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	1
ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ – ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΑΠΟΚΡΥΣΤΑΛΛΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ	10
1.1: Η ιστορία και εξέλιξή του	10
1.2: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη	11
1.2.1: Πώς εμφανίστηκε, αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε	11
1.2.2: Το νομικό καθεστώς της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.....	14
1.2.3: Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους και των τρίτων κρατών στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	17
2.1: Δύο λόγια για τους όρους · διεθνής ειρήνη, διεθνής ασφάλεια.....	17
2.2: Η Διεθνής Ειρήνη και Ασφάλεια στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών	18
2.3: Άρθρο 2, παρ.4 Χάρτη ΗΕ.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΝ 21 ^ο ΑΙΩΝΑ.....	21

ΜΕΡΟΣ Ι..... 23

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΗΣ ΑΟΖ.....	27
1.1 : Στρατιωτικές ασκήσεις στην αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ)	27
1.1.1: Συνάντηση τρίτων στρατιωτικών πλοίων και αεροσκαφών με αυτά του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ του τελευταίου	29
1.1.2: Στρατιωτικές δραστηριότητες που παρεμβαίνουν στις αλιευτικές προσπάθειες	34
1.1.3: Το ζήτημα των χωρών που δεν έχουν επικυρώσει την UNCLOS	35
1.1.4: Ζώνες ADIZs (Air Defense Identification Zones)	35
1.2: Ερμηνεία.....	36
1.3: Due regard ή αλλιώς «δέουσα προσοχή»	38
1.4: Εκτόξευση όπλων και αεροσκαφών στις ΑΟΖ άλλων χωρών.....	39
1.5: Ειδικοί κανόνες ή περιορισμοί σε θαλάσσιες περιοχές	40
1.6: Θαλάσσια επιστημονική έρευνα και εκμετάλλευση	41
Υδρογραφική και επιστημονική έρευνα.....	41
1.7: Συλλογή πληροφοριών.....	44
1.8: Εκρηκτικά και δοκιμή πυραύλων	46
1.9: Ελευθερία ναυσιπλοΐας και υπέρπτησης στην ΑΟΖ.....	46
1.9.1: Περιορισμοί στις ελευθερίες πλοήγησης που βασίζονται στο μεταφερόμενο φορτίο.....	49
1.10: Υπερβολικές αξιώσεις στην ΑΟΖ	50
2.1: Περιστατικά	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.....	57

ΜΕΡΟΣ ΙΙ 61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΑΠΕΙΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΗΣ ΑΟΖ.....	61
1.1 Εξέταση των άρθρων 74 , παράγραφος 3 και 83, παράγραφος 3 της UNCLOS	62
1.2 Το περιεχόμενο της υποχρέωσης των άρθρων 74 και 83 της ΣΘ	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ.....	80
2.1 Η περιοχή της Καραϊβικής και του Κόλπου του Μεξικού	80
2.1.1 Γουιάνα / Βενεζουέλα / Τρινιδάδ και Τομπάγκο	80

2.1.2 Μπαρμπάντος / Τρινιδάντ και Τομπάγκο	80
2.1.3 Γουιάνα / Σουρινάμ (Α)	82
2.1.4 Γουιάνα / Σουρινάμ (Β).....	85
2.2 Η υπο - Σαχάρια Αφρική και η ευρύτερη περιοχή του Ινδικού Ωκεανού	86
2.2.1 Σομαλία / Κένυα	87
2.2.2 Γκάνα / Ακτή του Ελεφαντοστού	87
2.2.3 Κατάρ / Μπαχρέιν	88
2.2.4 Γουινέα / Γουινέα-Μπισσάου	88
2.3 Η Νοτιοανατολική Ασία και η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας	89
2.3.1 Υπόθεση Κίνας.....	91
2.3.2 Κίνα/ Φιλιππίνες και Βιετνάμ	92

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... 94

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 97

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΧΑΡΤΕΣ.....	97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΛΙΣΤΑ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ICJ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ (ΑΠΟ ΤΟ 1982 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ).....	100
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: DECLARATION ON THE CONDUCT OF PARTIES IN THE SOUTH CHINA SEA	102

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 107

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	107
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	108

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα διπλωματική εργασία είναι οι «Απειλές για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια σε σχέση με δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην αποκλειστική οικονομική ζώνη». Το συγκεκριμένο θέμα το επέλεξα έπειτα από αρκετή έρευνα και μελέτη στο διαδίκτυο. Γνωρίζοντας ότι ήθελα να ασχοληθώ με το δίκαιο της θάλασσας έψαχνα να βρω ένα θέμα που να μου κεντρίσει από την πρώτη στιγμή το ενδιαφέρον, να είναι σύγχρονο και να άπτεται της επικαιρότητας. Και το βρήκα. Από την στιγμή που επέλεξα το συγκεκριμένο θέμα ήμουν σίγουρη ότι θα μελετούσα για αυτό με αμέριστο ενθουσιασμό. Και τώρα πια ξέρω ότι δεν θα μπορούσα να διαλέξω καταλληλότερο θέμα για μένα.

Είναι πολύ σημαντικό να αποσαφηνισθούν ξεχωριστά οι όροι του τίτλου γι αυτό και γίνεται παρακάτω εκτενώς. Είναι όμως απαραίτητο να αναφερθούμε ήδη από εδώ στον όρο "απειλές" που βρίσκεται στον τίτλο ως η πρώτη λέξη. Με τον όρο "απειλή" δεν εννοούμε τον όρο έτσι όπως τον περιγράφει το άρθρο 39 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, αλλά είναι περισσότερο ένα term of art rather than a term of law. Με την έννοια που λαμβάνει χώρα ο όρος "απειλή" στο άρθρο 39 είναι δύσκολο να διαπιστωθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας¹. Στην παρούσα εργασία ο όρος αυτός λοιπόν λογίζεται περισσότερο με την έννοια της "απειλής χρήσης βίας"². Αναλύεται στην συνέχεια ενδελεχώς.

Αναφορικά τώρα με την δομή της εργασίας, για να κριθεί το εύρος των απειλών στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη θεωρήσαμε ως κρίσιμο χαρακτηριστικό το αν μια ΑΟΖ έχει οριοθετηθεί ή όχι. Η παρούσα εργασία λοιπόν θα κινηθεί με βάση αυτό το κριτήριο σε σχέση με την ύπαρξη απειλών από δραστηριότητες στην ΑΟΖ σε οριοθετημένες και μη οριοθετημένες ΑΟΖ. Θεωρήσαμε πώς τίθεται μια ποιοτική διαφορά για αυτό και η εργασία χωρίζεται στους συγκεκριμένους δύο άξονες.

Στην εισαγωγή θα συναντήσουμε την ιστορία και την εξέλιξη του δικαίου της θάλασσας, την έννοια της ΑΟΖ και ό,τι αφορά την συγκεκριμένη ζώνη αναφορικά πάντα με το παρόν θέμα. Στη συνέχεια, αναλύονται οι όροι του τίτλου με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του και καταγράφονται απειλές και προκλήσεις για την παγκόσμια ασφάλεια και ειρήνη τον 21^ο αιώνα.

¹ Άρθρο 39, Κεφάλαιο 7, Καταστατικού Χάρτη Ηνωμένων Εθνών: «Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα Άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια».

² Άρθρο 2, παράγραφο 4 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Στο Μέρος I θα εξετασθούν και θα αναλυθούν περαιτέρω οι απειλές, με την έννοια που τονίσαμε πιο πάνω, σε οριοθετημένη ΑΟΖ περνώντας μέσα από διάφορα στάδια και αναλύοντας την κάθε μία από αυτές. Το Μέρος II θα πραγματευτεί τις μη οριοθετημένες ΑΟΖ, αναλύοντας περισσότερο τα άρθρα 74 και 83 και ιδιαίτερα την 3^η παράγραφο από το καθένα. Για την καλύτερη και πιο ολοκληρωμένη κατανόηση αυτού του ζητήματος θα παρατεθούν διάφορες περιπτώσεις - υποθέσεις προς επίρρωση της αρχικής μας θέσης να δουλέψουμε με τον άξονα της οριοθέτησης ή μη.

Κεφάλαιο 1^ο: Αποκρυσταλλώνοντας το Δίκαιο της Θάλασσας

1.1: Η ιστορία και εξέλιξη του

Το Δίκαιο της Θάλασσας αναπτύχθηκε ανά τους αιώνες κυρίως γύρω από την αρχή της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας³. Η θάλασσα αποτελούσε ανέκαθεν ένα μέσο επικοινωνίας ανάμεσα στους πολιτισμούς και τους λαούς όλης της υφηλίου. Μάλιστα από πολλή αρχή της ιστορίας της άρχισε να δημιουργείται η αντίληψη ότι αποτελεί ρεζερβουάρ ατελείωτου φυσικού πλούτου αφού σταδιακά διαπίστωναν ολοένα και περισσότερο ότι είναι ένας ισχυρός μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας λαμβάνοντας ποικίλες μορφές. Από το κομμάτι της αλιείας μέχρι την εξερεύνηση του βυθού και την εξόρυξη κοιτασμάτων.

Το Δίκαιο της Θάλασσας πέρασε από πολλά στάδια, άλλες φορές πιο εύκολα άλλες πιο δύσκολα, μέσα από τα οποία διαμορφώθηκε ολοκληρωτικά και τελικά αποκρυσταλλώθηκε με την Σύμβαση του Montego Bay το 1982. Αξίζει να αναφερθούμε πολύ συνοπτικά στις χρονικές περιόδους που παρατηρούμε την εξέλιξη του καθώς αυτό θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε ακόμα περισσότερο την σημασία του. Αυτές είναι η περίοδος της αρχαιότητας, του μεσαίωνα, ο 16^{ος} αιώνας (ελευθερία των θαλασσών)⁴, ο 17^{ος} αιώνας (αρχή του βεληνεκούς του κανονιού)⁵, η

³ Τσάλτας, Γ. & Ευσταθοπούλου-Κλάδη, Μ. (2003). Το Διεθνές Καθεστώς Των Θαλασσών Και Των Ωκεανών. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σελ.75

⁴ Πρέπει να διευκρινισθεί σε αυτό το σημείο ότι για αυτήν την άποψη, της ελευθερίας των θαλασσών δηλαδή, έχουμε ιστορικά δύο αντιτιθέμενες απόψεις. Η μία είναι του Hugo de Groot, γνωστός και ως Grotius, ο οποίος θεωρείται παγκοσμίως ο πατέρας του δικαίου της θάλασσας. Η άλλη είναι του John Selden. Ο πρώτος, Ολλανδός νομομαθής, δημοσίευσε το 1609 το ευρέως διαδεδομένο πόνημα του «Mare Liberum», ενώ ο δεύτερος δημοσίευσε το 1636 το σύγγραμμα του με τίτλο «Mare Clausum». Πολλοί αναλυτές μάλιστα υποστηρίζουν πως το βιβλίο του Selden είναι ξεκάθαρη απάντηση στον Grotius.

περίοδος πριν και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Συνδιάσκεψη Κωδικοποίησης της Χάγης (1930), οι Συνδιασκέψεις της Γενεύης (1958 και 1960), η δεκαετία του 1960 (έννοια της Κοινής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας για το διεθνές καθεστώς του βυθού, των θαλασσών και των ωκεανών)⁶, η Διακήρυξη του Μοντεβιδέο (1970), η Απόφαση 2750 της Γ.Σ. σχετικά με την αναθεώρηση του Δικαίου της Θάλασσας, 11 επίσημες Σύνοδοι και τελικά φτάνουμε στην Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (Montego Bay, Jamaica - 10 Δεκεμβρίου 1982).

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας τέθηκε σε ισχύ δώδεκα χρόνια μετά την υπογραφή της και πιο συγκεκριμένα στις 16 Νοεμβρίου 1994⁷. Σε αυτήν κωδικοποιήθηκαν και αποκρυσταλλώθηκαν βασικές αρχές και κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου και όχι μόνο φυσικά. Μετά από πάρα πολλές προσπάθειες πολλών ετών τέθηκε ένα ολοκληρωμένο, θεσμοθετημένο πλαίσιο καλύπτοντας όλες τις πτυχές του Δικαίου της Θάλασσας.

1.2: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

1.2.1: Πώς εμφανίστηκε, αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε

Ο θεσμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (στο εξής ΑΟΖ) αποτελεί σχετικά πρόσφατη εξέλιξη στο διεθνές δίκαιο. Μέχρι τα μέσα περίπου του 20^{ου} αιώνα, όλες οι σημερινές θαλάσσιες περιοχές πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη αποτελούσαν τμήμα της ανοιχτής θάλασσας. Το παράκτιο κράτος διέθετε αποκλειστικά δικαιώματα αλιείας μόνο εντός των εσωτερικών υδάτων και της αιγιαλίτιδας ζώνης του και άρα κανένα κράτος δεν είχε δικαιοδοσία πέρα τούτων. Ήδη όμως είχε αρχίσει η συζήτηση για την διαχείριση των αλιευμάτων μέρους της ανοιχτής θάλασσας το οποίο όμως βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τις ακτές. Στο σημείο αυτό

⁵ Την έννοια της αρχής του βεληνεκούς την εισήγαγε ο Grotius θέλοντας έτσι να αποδείξει την άσκηση αποτελεσματικής κυριαρχίας που μπορεί να επιδείξει το παράκτιο κράτος μέσω της ισχύος των κανονιών που θα τοποθετούσε στις ακτές του. Η προηγούμενη θεωρία από αυτή του βεληνεκούς του κανονίου ήταν σχετικά με το κριτήριο του ορίζοντα, η οποία είχε όμως σε μεγάλο βαθμό το στοιχείο του αυθαίρετου. Σε αυτήν την κατηγορία έχουμε την τρίτη κατά σειρά θεωρία - αυτήν του κριτηρίου των 3 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης.

⁶ Με μία προφορική παρέμβαση στις 18 Αυγούστου 1967, ο αντιπρόεδρος της Μάλτας στα Η.Ε., πρέσβης Arvid Pardo, συσχέτισε για πρώτη φορά την χρήση των βυθών, των θαλασσών και των ωκεανών για ειρηνικούς σκοπούς με την εκμετάλλευση των πόρων τους προς όφελος όλης της ανθρωπότητας. Η πρόταση δεν ήταν τίποτα άλλο από την εκδήλωση ανάγκης εκσυγχρονισμού του δικαίου της θάλασσας. Η συγκεκριμένη ενέργεια ανήγαγε τον Μαλτέζο πρέσβη σε πατέρα της έννοιας *Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας*.

⁷ Τσάλτας, Γ. & Ευσταθοπούλου-Κλάδη, Μ. (2003). Το Διεθνές Καθεστώς Των Θαλασσών Και Των Ωκεανών. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σελ.159

είναι σημαντικό να αναφέρουμε την Διακήρυξη Truman υπ' αριθ.2668 της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1945 για την «Πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με την Παράκτια Αλιεία σε Ορισμένες Περιοχές της Ανοιχτής θάλασσας»⁸ ⁹. Αντίστοιχη Δήλωση έκανε και αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα, η οποία και θεωρείται ως η ιστορική αφετηρία της νομικής ρύθμισης της¹⁰.

Σταθμό στην ιστορική εξέλιξη της ΑΟΖ αποτελεί η Κοινή Διακήρυξη για τις Θαλάσσιες Ζώνες της 18^{ης} Αυγούστου 1952 γνωστή και ως «Διακήρυξη του Σαντιάγκο», με την οποία ο Ισημερινός, η Χιλή και το Περού αποφάσισαν να θεσπίσουν από κοινού μία θαλάσσια ζώνη ("zona marítima") ελαχίστου εύρους 200 ν.μ. . Στην ζώνη αυτή ασκούσαν κυριαρχία έτσι ώστε να εξασφαλίσουν τους απαραίτητους πόρους για τους λαούς τους παρέχοντας τους παράλληλα έτσι τα μέσα για την οικονομική τους ανάπτυξη¹¹.

Η Σύμβαση της Γενεύης για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Ζώντων Πόρων στην Ανοιχτή Θάλασσα (1958) που υιοθετήθηκε από την Πρώτη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας αναγνώρισε τη δυνατότητα του παράκτιου κράτους να υιοθετεί μέτρα προστασίας των αλιευτικών πόρων σε περιοχές ανοιχτής θάλασσας που αλιεύαν κυρίως υπήκοοί του (άρθρο 3). Ακόμα εισήγαγε με το άρθρο 6 την έννοια του «ειδικού συμφέροντος» του παράκτιου κράτους στην διατήρηση της παραγωγικότητας των αλιευτικών πόρων σε περιοχές ανοιχτής θάλασσας, παρακείμενες στην αιγιαλίτιδα ζώνη. Τα δυο αυτά σημεία τα συναντήσαμε στην Διακήρυξη Truman για την Αλιεία.

Η Δεύτερη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (1960) κρίνεται από πολλούς όχι ιδιαίτερα επιτυχής¹².

Ορισμένα κράτη, λόγω της ασάφειας του νομικού αυτού καθεστώτος, από τα μέσα τις δεκαετίας του 1960 άρχισαν να υιοθετούν αλιευτικές ζώνες ποικίλου εύρους¹³. Από αυτό το γεγονός δεν άργησαν να κάνουν την εμφάνιση τους διενέξεις μεταξύ κρατών, όπως για παράδειγμα η περίπτωση της Ισλανδίας με το Ηνωμένο Βασίλειο και την τότε Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Η διαφορά προέκυψε μετά από την μονομερή κίνηση της Ισλανδίας το 1971 για καθιέρωση αποκλειστικής αλιευτικής ζώνης στα 50 ν.μ. από τις ακτές της¹⁴. Η διαφορά αυτή

⁸ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.116

⁹ Galdorisi, G., Kaufman, A. (2002). Military Activities in the Exclusive Economic Zone: Preventing Uncertainty and Defusing Conflict. California Western International Law Journal Volume 32, (No.2). Διαθέσιμο σε: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a457969.pdf> (Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου 2018), σελ.258

¹⁰ Διακήρυξη υπ' αριθμ.2667 : «Πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με τους φυσικούς πόρους του υπεδάφους και του θαλάσσιου βυθού της υφαλοκρηπίδας».

¹¹ Ενδεικτικά είχαν προηγηθεί οι Διακηρύξεις της Κόστα Ρίκα (1948), του Ελ Σαλβαδόρ (1950), της Ονδούρας (1950 και 1951).

¹² Δεν κατάφερε να υιοθετήσει ένα γενικώς παραδεκτό εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης.

¹³ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.117

¹⁴ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.117

διευθετήθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο όπου δεν αναγνώρισε δικαίωμα της Ισλανδίας να θεσπίσει αποκλειστική ζώνη αλιείας πέρα των 12 ν.μ. .

Το Δικαστήριο με αποφάσεις του για την Δικαιοδοσία Αλιείας (ουσία) αναγνώρισε την έννοια των «δικαιωμάτων προτιμήσεως» προς όφελος των κρατών τα οποία κρίνεται ότι βρίσκονται σε κατάσταση ειδικής εξάρτησης από την παράκτια αλιεία τους¹⁵. Την ίδια στιγμή το Δικαστήριο τόνισε ότι θα πρέπει να αναγνωρίζονται τα συντρέχοντα παραδοσιακά δικαιώματα αλιείας τρίτων κρατών στις συγκεκριμένες περιοχές.

Στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας παρατηρούνται έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών αλλά ένας κοινός παρανομαστής · η ανάγκη για την θέσπιση των αλιευτικών ζωνών¹⁶. Μέσα από τις διαφορετικές αυτές τάσεις γεννήθηκε ο νέος θεσμός της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης¹⁷. Η Σύμβαση των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (εφεξής Σύμβαση ΔΘ) ρύθμισε την ΑΟΖ στο Μέρος V (άρθρα 55-75). Όμως ήδη πριν την θέση της σε ισχύ η διεθνής νομολογία είχε αναγνωρίσει την συγκεκριμένη ζώνη ως θεσμό του διεθνούς εθιμικού δικαίου, ανεξάρτητα από την Σύμβαση ΔΘ¹⁸.

Φτάνοντας στην Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1982 συναντάμε ένα ολόκληρο μέρος το οποίο είναι αφιερωμένο στην νέα αυτή ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας. Συνολικά 20 άρθρα (55-75) αναλύουν εκτενώς το συγκεκριμένο καθεστώς δίνοντας την χροιά ότι είναι η σημαντικότερη ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας από οικονομική σκοπιά. Ο ορισμός της ΑΟΖ προκύπτει συνδυαστικά από τα άρθρα 55 και 57 και ουσιαστικά ορίζεται ως η θαλάσσια περιοχή πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης, της οποίας το εύρος δεν μπορεί να υπερβεί τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσεις, από τις οποίες μετρίεται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης¹⁹. Τα δικαιώματα, η δικαιοδοσία και οι υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ του είναι διττού χαρακτήρα, αφενός κυριαρχικά και αφετέρου δικαιώματα δικαιοδοσίας, σύμφωνα με το άρθρο 56. Η καταγραφή και η απαρίθμηση των δικαιωμάτων αυτών του παράκτιου κράτους αποτέλεσαν το σημαντικότερο θέμα προς συζήτηση μεταξύ των αναπτυσσόμενων και των ανεπτυγμένων

¹⁵ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.117

¹⁶ Οι απόψεις διίστανται. Από την μία έχουμε τα κράτη της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής να διεκδικούν επέκταση της κυριαρχίας τους σε μία ζώνη 200 ν.μ. προκειμένου να κατοχυρώσουν αποκλειστικά δικαιώματα αλιείας. Από την άλλη έχουμε τις ναυτικές δυνάμεις να προτείνουν την αναγνώριση «δικαιωμάτων προτιμήσεως» υπέρ του παράκτιου κράτους σε περιοχές ανοιχτής θάλασσας παρακείμενες στην αιγιαλίτιδα ζώνη. Διαφορά υπήρξε και στην ορολογία που χρησιμοποιήθηκε από τα διάφορα μέρη. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα Αφρικανικά κράτη χρησιμοποιούσαν τον όρο «οικονομική ζώνη», ενώ τα κράτη της Λατινικής Αμερικής «πατρογονική θάλασσα» (mer patrimoniale).

¹⁷ Όρο που πρότεινε η αντιπροσωπεία της Κέννα και έγινε αποδεκτός.

¹⁸ Βλ. την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1982 στην υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης, παρ.100. Και την υπόθεση του ίδιου Δικαστηρίου της 3^{ης} Ιουνίου 1985 στην υπόθεση υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας, παρ.33

¹⁹ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.118

χωρών. Οι ανεπτυγμένες χώρες υποστήριζαν την θεωρία σύμφωνα με την οποία η ΑΟΖ πρέπει να αποτελεί μία εξαίρεση στο καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας, προς όφελος του παράκτιου κράτους, το οποίο καλείται να ασκήσει συγκεκριμένα δικαιώματα για οικονομικούς και μόνο σκοπούς²⁰.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες υποστήριζαν την θεωρία όπου η ΑΟΖ αποτελεί μία νέα, ξεχωριστή και ενδιάμεση ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή η ανοιχτή θάλασσα φαίνεται να ξεκινά μετά την ΑΟΖ και μόνο η ελευθερία στην ναυσιπλοΐα θεωρείται ότι διατηρείται στην ΑΟΖ²¹.

1.2.2: Το νομικό καθεστώς της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης

Σε αυτό το σημείο και πριν περάσουμε στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους αλλά και των τρίτων στην ΑΟΖ, είναι πολύ σημαντικό να γίνει μια αναφορά στον πολυσυζητημένο χαρακτήρα της ΑΟΖ. Τι σημαίνει αυτό; Αυτό σημαίνει ότι, όπως είδαμε και πιο πάνω, λόγω του μη συγκεκριμένου νομικού της χαρακτήρα προκύπτει διχασμός αναφορικά με αυτό και κατ' επέκταση διενέξεις μεταξύ των κρατών. Εμείς είμαστε της άποψης ότι η ΑΟΖ είναι μία ζώνη *sui generis*, που σημαίνει ότι είναι μία ζώνη που διέπεται από ένα «ειδικό καθεστώς» το οποίο δεν ταυτίζεται ούτε με το καθεστώς της εδαφικής κυριαρχίας της αιγιαλίτιδας ζώνης ούτε με το καθεστώς της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας²². Από την άποψη της επικράτειας, η ΑΟΖ δεν είναι γη κανενός (και επομένως είναι ανοικτή θάλασσα), ενώ από άποψη λειτουργίας (δηλ. δικαιωμάτων χρήσης και προστασίας) η ΑΟΖ αποτελεί ζώνη ειδικής φύσης που υπόκειται σε «ειδικό νομικό καθεστώς» (Άρθρο 55 της UNCLOS), που βρίσκεται σχεδόν "μεταξύ" της θαλάσσιας επικράτειας ενός παράκτιου κράτους και της ανοικτής θάλασσας²³.

Πρόκειται για μία θαλάσσια ζώνη με καθεστώς αμιγώς λειτουργικό (πολυλειτουργική ζώνη), το οποίο συνίσταται τόσο σε δικαιώματα του παράκτιου κράτους όσο και σε δικαιώματα και ελευθερίες τρίτων κρατών²⁴. Άρα έχουμε δυο φορείς δικαιωμάτων. Με δυο λόγια είναι μία ζώνη κοινών δικαιωμάτων και ευθυνών. Είναι κατανοητό και έχει παρατηρηθεί ότι ως σχετικά νέο

²⁰ Τάσσεται ουσιαστικά κατά της θεωρίας της πατρογονικής θάλασσας με κυριότερο εκπρόσωπο την γαλλική αντιπροσωπεία.

²¹ Κυρίως το μπλοκ των Αφροασιατών με την στήριξη των Λατινοαμερικάνων.

²² Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.232-233

²³ Proelss, A. (2012). *The Law on the Exclusive Economic Zone in Perspective: Legal Status and Resolution of User Conflicts Revisited*. *The Law of the Sea and Ocean Governance*. *Ocean Yearbook*(26):87-112, σελ.89

²⁴ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.118

καθεστώς στο διεθνές δίκαιο, η ακριβής φύση και το πλήρες εύρος των δικαιωμάτων και των αρμοδιοτήτων των παράκτιων και άλλων κρατών στην ΑΟΖ εξακολουθούν να εξελίσσονται²⁵.

1.2.3: Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους και των τρίτων κρατών στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Τα παραπάνω θα γίνουν καλύτερα αντιληπτά μέσα από την καταγραφή και την μελέτη των δικαιωμάτων, των ελευθεριών και των υποχρεώσεων αυτών των δυο φορέων. Εκκινώντας από το παράκτιο κράτος, σύμφωνα με το άρθρο 56(1) Σύμβασης ΔΘ, εντός της ΑΟΖ ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων (ζώντων ή μη) των υπερκείμενων υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους της θάλασσας, καθώς και κυριαρχικά δικαιώματα για την εξερεύνηση και την οικονομική εκμετάλλευση των υδάτων, των ρευμάτων και των ανέμων. Επίσης, ασκεί δικαιοδοσία σχετικά με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την εγκατάσταση και χρήση τεχνητών νήσων, εγκαταστάσεων και άλλων κατασκευών. Αυτό σημαίνει ότι η διαχείριση και ο έλεγχος όλων των δραστηριοτήτων με οικονομικό χαρακτήρα και προσανατολισμό στη ζώνη εναποτίθενται ουσιαστικά στο παράκτιο κράτος²⁶. Εντούτοις κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του, το παράκτιο κράτος οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των τρίτων κρατών και να ενεργεί πιστά και σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ [άρθρο 56(2)]. Εκτός των άλλων, το παράκτιο κράτος, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, υποχρεούται να αναγνωρίσει την συμμετοχή τρίτων κρατών στο πλεόνασμα του επιτρεπόμενου αλιεύματος της ΑΟΖ^{27 28}. Τα δικαιώματα που πηγάζουν από το άρθρο 56 υπόκεινται και σε άλλον έναν περιορισμό. Το παράκτιο κράτος δηλαδή δεν απολαμβάνει αποκλειστικότητα σε σχέση με την εκμετάλλευση των ζώντων πόρων, με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί στην υφαλοκρηπίδα για τους μη ζώντες πόρους²⁹. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να τονίσουμε μία ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε ΑΟΖ και

²⁵Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018), σελ.10

²⁶ Καρακωστανόγλου, Βενιαμίν (2001). Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ.132

²⁷ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.119

²⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 56(3) της Σύμβασης ΔΘ τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους επί του βυθού και του υπεδάφους της ΑΟΖ ασκούνται σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης «περί υφαλοκρηπίδας».

²⁹ Καρακωστανόγλου, Βενιαμίν (2001). Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ.135

υφαλοκρηπίδα αναφορικά με τα δικαιώματα επί των πόρων. Τα δικαιώματα επί των πόρων της υφαλοκρηπίδας μέχρι τα 200 ν.μ. υπάρχουν εξ' υπαρχής (*ab initio*) και αυτοδικαίως (*ipso facto*), και δεν απαιτείται ρητή θέσπισή τους όπως απαιτείται για τα δικαιώματα επί της ΑΟΖ³⁰. Έτσι λοιπόν, συμπεραίνουμε ότι τα δικαιώματα, η δικαιοδοσία και οι υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ είναι διττού χαρακτήρα · αφενός κυριαρχικά και αφετέρου δικαιώματα δικαιοδοσίας.

Αναφορικά τώρα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τρίτων κρατών θα ασχοληθούμε με το άρθρο 58(1) της Σύμβασης ΔΘ. Στην ΑΟΖ όλα τα κράτη απολαμβάνουν τις ελευθερίες της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης, της τοποθέτησης υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών καθώς και άλλες διεθνώς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας «συναφείς» (*related to*) με αυτές τις ελευθερίες, όπως εκείνες που σχετίζονται με τη λειτουργία των πλοίων και των αεροσκαφών, των υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών και είναι συμβατές με τις υπόλοιπες διατάξεις της Σύμβασης^{31 32}. Ακόμα, εφαρμόζονται τα άρθρα 88 έως 115 της Σύμβασης ΔΘ και άλλοι συναφείς κανόνες του διεθνούς δικαίου, εφόσον φυσικά δεν αντίκεινται στις ρυθμίσεις για την ΑΟΖ³³. Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, η Σύμβαση ΔΘ αναγνωρίζει σε τρίτα κράτη, υπό προϋποθέσεις, να συμμετέχουν στο πλεόνασμα επιτρεπόμενου αλιεύματος εντός της ΑΟΖ. Πιο συγκεκριμένα, τα περικλειστα κράτη και τα γεωγραφικώς μειονεκτούντα δικαιούνται να συμμετέχουν σε δίκαιη βάση στην εκμετάλλευση μέρους του πλεονάσματος των αλιευτικών πόρων της ΑΟΖ παράκτιων κρατών της ίδιας περιοχής ή υπο-περιοχής³⁴. Τέλος, το άρθρο 58(3) υποχρεώνει τα τρίτα κράτη να λαμβάνουν δεόντως υπόψη κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους στην ΑΟΖ τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους. Παράλληλα, να συμμορφώνονται με τους κανόνες και τους κανονισμούς που υιοθετεί το άρθρο 58 σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης και άλλους κανόνες διεθνούς δικαίου που δεν είναι αντίθετοι με τις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ για την ΑΟΖ³⁵. Στο άρθρο 58 ουσιαστικά αποτυπώνεται η προσπάθεια της Σύμβασης ΔΘ να διατηρήσει όσο γινόταν την μορφή και την φύση της ανοιχτής θάλασσας στο χώρο της ΑΟΖ. Έτσι όπως είδαμε φαίνεται να

³⁰ Proelss, A. (2012). The Law on the Exclusive Economic Zone in Perspective: Legal Status and Resolution of User Conflicts Revisited. *The Law of the Sea and Ocean Governance. Ocean Yearbook*(26):87-112, σελ.90

³¹ Καρακωστανόγλου, Βενιαμίν (2001). Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο Δίκαιο της Θάλασσας. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκουλα, σελ.154

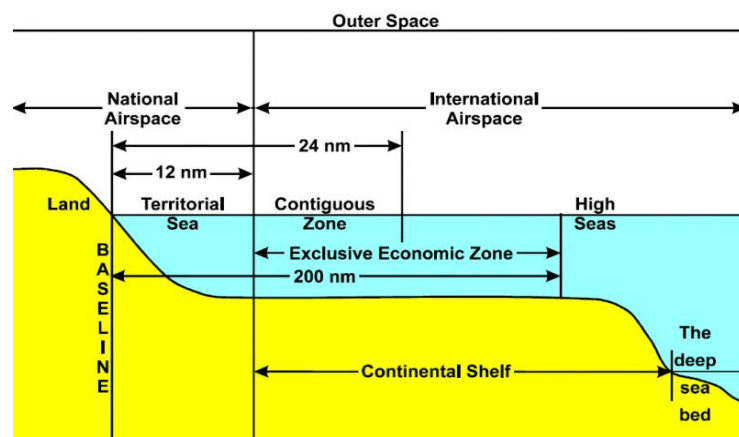
³² Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.119-120

³³ Ενδεικτικά οι εν λόγω διατάξεις ρυθμίζουν θέματα σχετικά με την άσκηση της ελευθερίας ναυσιπλοΐας, την εθνικότητα και το καθεστώς των πλοίων, την ασυλία των πολεμικών και άλλων κρατικών πλοίων, το καθήκον παροχής βοήθειας, την απαγόρευση του δουλεμπορίου, την καταστολή της πειρατείας, του λαθρεμπορίου ναρκωτικών, κλπ.

³⁴ Στην περίπτωση της Ελλάδας, δικαίωμα πρόσβασης στο πλεόνασμα των αλιευτικών πόρων της ΑΟΖ θα μπορούσαν δυνητικά να διεκδικήσουν ως περικλειστα κράτη η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) και η Σερβία.

³⁵ Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). Δίκαιο Υδρογονανθράκων. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ.119-120

τα καταφέρει και να μεταφέρει το καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας στην ΑΟΖ πέρα από την ελευθερία της αλιείας, η οποία μετατέθηκε εξ' ολοκλήρου στο παράκτιο κράτος.

Κεφάλαιο 2ο: Διεθνής Ειρήνη και Ασφάλεια

2.1: Δύο λόγια για τους όρους · διεθνής ειρήνη, διεθνής ασφάλεια

Διεθνής ειρήνη και ασφάλεια · δύο όροι τόσο πολυσυζητημένοι στην παγκόσμια κοινότητα αλλά συνάμα και τόσο σημαντικοί για την διασφάλιση της ειρήνης ολόκληρης της υφής. Αρχίσαμε να συζητάμε πιο έντονα για αυτούς με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν και διαπιστώθηκε το μέγεθος των πληγών, κυριολεκτικά και μεταφορικά, που άφησε πίσω αυτή η μαύρη σελίδα της παγκόσμιας ιστορίας με τον πιο φονικό πόλεμο που γνώρισε ποτέ ο άνθρωπος. Οι ιδρυτές των Ηνωμένων Εθνών είχαν ως κύριο στόχο την αποφυγή των ωμοτήτων του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Έτσι μία από τις πλέον βασικές ευθύνες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών είναι η διατήρηση της Ειρήνης και της Ασφάλειας. Το Καταστατικό των ΗΕ θέτει το πλαίσιο ώστε ο Οργανισμός να μπορεί να ανταποκριθεί στις διάφορες προκλήσεις. Ολοένα όμως αναδύονται νέες απειλές απαιτώντας άμεση απάντηση και κατ' επέκταση λύση. Η Γενική Συνέλευση και το Συμβούλιο Ασφαλείας προσπαθούν να δημιουργήσουν συνθήκες σταθερότητας, χρησιμοποιώντας κατά περιπτώσεις τα συγκριτικά πλεονεκτήματα ορισμένων περιφερειακών οργανισμών³⁶. Σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη, τα Κράτη-Μέλη

³⁶ Διαθέσιμο σε: <https://www.mfa.gr/missionsabroad/un/greece-in-organization/peace-and-security.html>

συμφωνούν να επιλύουν τις διαφορές με ειρηνικά μέσα και να απέχουν από την άσκηση απειλών ή τη χρήση βίας εναντίον άλλων κρατών.

Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν προσφέρει με επιτυχία βοήθεια σε χώρες που είχαν εμπλακεί σε σύγκρουση ώστε αυτές να συνάψουν και να διατηρήσουν την ειρήνη. Η στήριξη όμως της διεθνούς κοινότητας συχνά δεν επαρκεί για να στηρίξει τις εθνικές προσπάθειες για «οικοδόμηση της ειρήνης» και τη διατήρησή της για μία παρατεταμένη χρονική περίοδο³⁷. Σε συνέχεια της έκθεσης της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τις Απειλές, τις Προκλήσεις και τις Αλλαγές, τα κράτη μέλη του ΟΗΕ συμφώνησαν στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του 2005 να δημιουργήσουν ένα νέο διακυβερνητικό όργανο, την Επιτροπή Οικοδόμησης της Ειρήνης (Peacebuilding Commission - PBC), το οποίο θα εστιάζει την προσοχή του στις χώρες στις οποίες έχει μόλις τερματιστεί μια σύγκρουση³⁸.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν την τεράστια σημασία που έχουν αυτοί οι δύο όροι παγκοσμίως. Η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια είναι ο βασικός κορμός προκειμένου να λειτουργήσει το παγκόσμιο σύστημα σωστά. Αν δεν έχουμε το ένα δεν έχουμε ούτε το άλλο. Αυτά τα δύο προχωράνε μαζί. Και αν δεν έχουμε διασφαλίσει αυτά τα δυο τότε τα προβλήματα παντός τύπου, οι συγκρούσεις και οι διενέξεις σε ολόκληρο τον κόσμο θα απασχολούν την διεθνή σκακιέρα ατέρμονα. Τα παραπάνω θα γίνουν περισσότερο κατανοητά αν δούμε πώς αποτυπώνονται αυτοί οι δύο όροι μέσα στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

2.2: Η Διεθνής Ειρήνη και Ασφάλεια στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών

Η θέση τώρα του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών στο θέμα μας είναι άκρως σημαντική και κρίνεται αναγκαία μία αναφορά σε αυτόν καθώς ο Χάρτης είναι εκείνος που διασφαλίζει την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών υπογράφηκε στις 26 Ιουνίου 1945, στον Άγιο Φραγκίσκο, στο τέλος της Συνδιασκέψεως των Ηνωμένων Εθνών για την Διεθνή Οργάνωση. Άρχισε να ισχύει στις 24 Οκτωβρίου 1945. Το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του Χάρτη. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τα κεφάλαια 6 (VI) και 7 (VII) επιχειρείται η προσπάθεια για διατήρηση διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας είτε μέσω της ειρηνικής διευθέτησης διαφορών είτε μέσω ενεργειών χρησιμοποίησης, ή όχι τελικά, ένοπλης δύναμης αντίστοιχα.

³⁷ Διαθέσιμο σε: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/peacebuilding-greek.pdf>

³⁸ Διαθέσιμο σε: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/peacebuilding-greek.pdf>

Όλες οι ειρηνευτικές δυνάμεις του ΟΗΕ, ενεργούν είτε κάτω από το κεφάλαιο 6 είτε κάτω από το κεφάλαιο 7 του Καταστατικού Χάρτη. Κάτω από το κεφάλαιο 6 ενεργούν οι δυνάμεις οι οποίες έχουν ως αποστολή την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών σε περιοχές όπου διαταράσσεται η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια. Στη περίπτωση αυτή, απαγορεύεται στις ειρηνευτικές δυνάμεις να χρησιμοποιούν βία και να εμπλέκονται σε πολεμικές επιχειρήσεις. Ο ελαφρύς οπλισμός που φέρουν είναι μόνο για την ατομική προστασία των ειρηνευτών. Αντίθετα, οι δυνάμεις των ΗΕ που ενεργούν κάτω από το κεφάλαιο 7, έχουν ως αποστολή τη χρήση στρατιωτικής βίας όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι απειλείται σοβαρά η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια³⁹.

Πιο συγκεκριμένα, το κεφάλαιο 6 (κεφάλαιο VI) και τα άρθρα 33 έως 38 πραγματεύονται την ειρηνική επίλυση διαφορών. Τα ενδιαφερόμενα μέρη θα προσπαθούν πρώτα από όλα να λύσουν τη διαφορά τους με διαπραγματεύσεις, έρευνα, μεσολάβηση, συνδιαλλαγή, διαιτησία, δικαστικό διακανονισμό, προσφυγή σε τοπικούς οργανισμούς ή συμφωνίες ή με άλλα ειρηνικά μέσα της εκλογής τους. Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει το δικαίωμα να ζητάει από τα ενδιαφερόμενα μέρη να λύνουν την διαφορά τους κατ' αυτόν τον τρόπο. Το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί να ερευνά κάθε διένεξη ή κάθε κατάσταση που θα ήταν δυνατό να οδηγήσει σε διεθνείς προστριβές ή να δημιουργήσει διένεξη, με σκοπό να διαπιστώνει αν η παράταση αυτής της διένεξης ή αυτής της κατάστασης είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ότι οι νομικές διαφορές θα πρέπει, κατά γενικό κανόνα, να υποβάλλονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη στο Διεθνές Δικαστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού του Δικαστηρίου. Αν οι διάδικοι σε μια διαφορά δεν κατορθώσουν να επιτύχουν διακανονισμό της με τα μέσα που υποδεικνύονται πρέπει, να την υποβάλουν στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Αν το Συμβούλιο Ασφαλείας κρίνει ότι η παράταση αυτής της διαφοράς είναι πράγματι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, θα αποφασίζει αν θα αναλάβει δράση σύμφωνα με το Άρθρο 36 ή αν θα συστήσει όρους διακανονισμού που αυτό θα κρίνει κατάλληλους. Με λίγα λόγια ουσιαστικά, το Συμβούλιο Ασφαλείας μπορεί, αν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μια διαφορά το ζητούν, να κάνει συστάσεις στα ενδιαφερόμενα μέρη, αποβλέποντας στον ειρηνικό διακανονισμό της διαφοράς⁴⁰.

Στο κεφάλαιο 7 (κεφάλαιο VII) του Χάρτη και τα άρθρα 39 έως 51 αποκρυσταλλώνονται οι αρχές για την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια καθώς αναφέρεται σε ενέργειες σε περίπτωση απειλής εναντίον της ειρήνης, διαταράξεως της ειρήνης και επιθετικών πράξεων. Αναφέρεται ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι αυτό που αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη και

³⁹ Διαθέσιμο σε: <http://geopolitics-gr.blogspot.com/2008/08/7.html>

⁴⁰ Διαθέσιμο σε: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/introductory-note/index.html>, [Ανακτήθηκε 1/11/2018]

ασφάλεια και είναι εκείνο που θα κάνει συστάσεις και θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται για να διατηρηθεί ή αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια. Μπορεί πριν από αυτό να καλεί τα μέρη να συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα που κρίνει αυτό αναγκαία ή επιθυμητά. Το Συμβούλιο Ασφαλείας (εφεξής ΣΑ) μπορεί να αποφασίζει ποια μέτρα - που δε συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης – θα λαμβάνονται για να εξασφαλίζουν την εκτέλεση των αποφάσεων του, και μπορεί να καλεί τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών να εφαρμόζουν αυτά τα μέτρα (άρθρο 41)⁴¹. Μπορεί να προχωρήσει με αεροπορικές, θαλάσσιες ή χερσαίες δυνάμεις στην ανάληψη της δράσης που θα ήταν αναγκαία για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης, και αυτό αν κρίνει ότι τα μέτρα που προβλέπονται από το άρθρο 41 θα ήταν ανεπαρκή ή ότι έχουν αποδειχτεί ανεπαρκή⁴². Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στην περίπτωση που το ΣΑ αποφασίσει να προχωρήσει σε χρησιμοποίηση ένοπλης δύναμης και αναφέρει την διαδικασία και τις υποχρεώσεις των μελών-κρατών. Η δράση που απαιτείται για την εκτέλεση των αποφάσεων του ΣΑ που αφορούν την διατήρηση διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας θα αναλαμβάνεται από όλα τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών ή από μερικά από αυτά, όπως θα ορίζει το ΣΑ. Οι αποφάσεις αυτές θα εκτελούνται από τα Μέλη του ΣΑ απευθείας και μέσω ενεργειών τους στις αρμόδιες διεθνείς οργανώσεις στις οποίες είναι Μέλη. Τα τελευταία είναι υποχρεωμένα να συνεργάζονται βοηθώντας το ένα το άλλο προς την επίτευξη του κοινού σκοπού. Στο άρθρο 51 έχουμε την περιβόητη «νόμιμη άμυνα» (κατά πολλούς αυτοάμυνα) όπου τονίζεται ότι καμία διάταξη αυτού του Χάρτη δεν θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα μέλος των ΗΕ δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το ΣΑ θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των ΗΕ κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο ΣΑ και σε καμία περίπτωση δεν θα θίγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το ΣΑ να αναλαμβάνει οποτεδήποτε την δράση που κρίνει αναγκαία για την διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας⁴³. Προκειμένου το ΣΑ να λάβει απόφαση για δράση ειρηνευτικών δυνάμεων κάτω από το κεφάλαιο 7 θα πρέπει λοιπόν να πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις: Πρώτον, να υπάρξει επιδρομή μιας χώρας εναντίον άλλης. Δεύτερον, να κρίνει το ΣΑ ότι με την επιδρομή αυτή τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η διεθνής ασφάλεια και ειρήνη. Τρίτον, να προσφερθεί εθελοντικά μια χώρα-μέλος, η οποία να θέσει τις ένοπλες της δυνάμεις (στρατό, ναυτικό και αεροπορία) στη διάθεση του ΟΗΕ.

⁴¹ Πληροφοριακά αυτά μπορεί να είναι: πλήρη ή μερική διακοπή των οικονομικών σχέσεων, των σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, εναέριων, συγκοινωνιών, των ταχυδρομικών, τηλεγραφικών, ραδιοφωνικών και άλλων μέσων επικοινωνίας, καθώς και τη διακοπή διπλωματικών σχέσεων.

⁴² Αυτή η δράση θα μπορούσε να περιλαμβάνει στρατιωτικές επιδείξεις, αποκλεισμό και άλλες επιχειρήσεις αεροπορικών, θαλάσσιων ή χερσαίων δυνάμεων των Μελών των Ηνωμένων Εθνών.

⁴³ Διαθέσιμο σε: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/introductory-note/index.html> , [Ανακτήθηκε 1/11/2018]

Αυτό ήταν συνοπτικά το περιεχόμενο του κεφαλαίου VII, ενός από τα σημαντικότερα, αν όχι το σημαντικότερο κεφάλαιο, του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Σύμφωνα με πολλούς αυτή ήταν και η γενικότερη ιδέα του Χάρτη.

2.3: Άρθρο 2, παρ.4 Χάρτη ΗΕ

Εν συνεχεία, θα μας απασχολήσει το άρθρο 2, παρ.4 το οποίο και θα παραθέσουμε ακριβώς μέσα από τον Χάρτη για την καλύτερη μελέτη του.

2§4: *«Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».*

Το συγκεκριμένο άρθρο χαρακτηρίζεται ως ένα από τα πιο σημαντικά άρθρα ολόκληρου του Χάρτη⁴⁴. Παρατηρούμε ότι στο συγκεκριμένο άρθρο ο Χάρτης παροτρύνει όλα τα κράτη ανεξαιρέτως να απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας. Συχνά στην λέξη «απειλή» δεν δίνεται η αρμόζουσα σημασία, αλλά αυτό δεν θα έπρεπε να συμβαίνει καθώς η απειλή εξομοιώνεται με την ίδια την χρήση βίας γι' αυτό και η τοποθέτηση του διαζευκτικού «ή» ανάμεσα τους. Η απειλή ή η χρήση βίας στο διεθνές δίκαιο είναι ένα άκρως σημαντικό κεφάλαιο που συζητείται σε πληθώρα θεμάτων.

Το ζήτημα του άρθρου 2§4 του Χάρτη θα αναλυθεί περαιτέρω και πιο κάτω στο μέρος αναφορικά με τις απειλές για διεθνή ειρήνη και ασφάλεια σε οριοθετημένη ΑΟΖ από διεκδικήσεις τρίτων κρατών.

Κεφάλαιο 3ο: Απειλές και προκλήσεις για την παγκόσμια ασφάλεια και ειρήνη τον 21^ο αιώνα

Οι απειλές και οι προκλήσεις μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές. Μπορεί να είναι εθνικές, περιφερειακές, διακρατικές και παγκόσμιες. Μπορεί να απειλούν έμμεσα ή άμεσα. Μπορεί να εμφανίζονται και να επανεμφανίζονται σαν να μην έχουν κανένα φραγμό. Η συζήτηση αυτή

⁴⁴ Σύνολο ο Χάρτης περιέχει 111 άρθρα που είναι μοιρασμένα σε 19 κεφάλαια.

είναι ατέρμονη και δεν θα βγάλει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα καθώς ολοένα και αλλάζουν μορφή, σκοπό, θύτη και θύμα . Αυτό που θα επιχειρήσουμε εμείς είναι να καταγράψουμε κάποιες από τις βασικές αιτίες των σύγχρονων συγκρούσεων που παρατηρήσαμε. Κάποιες από αυτές συνδέονται πιο στενά και κάποιες λιγότερο με τον γεωγραφικό χώρο της θάλασσας.

Οι σύγχρονες παγκόσμιες απειλές ενδεικτικά είναι⁴⁵:

- Ηγεμονικές αντιπαραθέσεις
- Άνιση διακρατική ή διαπεριφερειακή ανάπτυξη
- Επαναστατικές κοσμοθεωρίες/δόγματα
- Ανεξέλεγκτα διεθνικά φαινόμενα
- Κατάλοιπα περιφερειακών διενέξεων
- Η ίδια η ανθρώπινη φύση
- Προκλήσεις-Κίνδυνοι
- Η αναζωπύρωση εθνικιστικών τάσεων
- Η πυρηνική απειλή
- Η εξάπλωση όπλων μαζικής καταστροφής (WMD)
- Τα αυξανόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα
- Η πληθυσμιακή αύξηση.

Τα παραπάνω λοιπόν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως οι παγκόσμιες απειλές και προκλήσεις που βιώνει ο κόσμος τον 21^ο αιώνα σε ένα γενικότερο και ευρύτερο πλαίσιο από αυτό της θάλασσας.

Η εργασία μας όμως κάνει λόγο για απειλές για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια σε σχέση με δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην θάλασσα, και πιο συγκεκριμένα στην ΑΟΖ. Έτσι λοιπόν τα πράγματα αλλάζουν λίγο κρατώντας όμως πάντα σαν κορμό αυτών των απειλών τις ως άνωθεν αιτίες.

⁴⁵ Αραμπάς, Ε. (2009). Η Αποστολή Διεθνών Οργανισμών στην Διατήρηση, Αποκατάσταση, Οικοδόμηση της Ειρήνης. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Σχολή Εθνικής Αμυνας, σελ.3

ΜΕΡΟΣ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Όταν οι χώρες έχουν διαφορετικές ερμηνείες των λεπτομερειών τους, αυτές μπορούν και οδηγούν σε αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις»⁴⁶.

Η ελευθερία των θαλασσών είναι πράγματι κολοσσιαία. Ωστόσο, σύμφωνα με την γνώμη πολλών η συλλογική αποτυχία διατήρησής της προέρχεται από τις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες ανά τον κόσμο, όπου η σημασία της ελευθερίας των θαλασσών έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια⁴⁷.

Θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι το διεθνές δίκαιο είναι δυναμικό. Εξελίσσεται από τις διαπραγματεύσεις και από τα αποτελέσματα των ισχυρισμών ορισμένων κρατών που αντιτίθενται σε άλλες χώρες. Για παράδειγμα, η ΑΟΖ προέκυψε από τη Διάσκεψη του Τρίτου Δικαίου της Θάλασσας ως συμβιβασμός μεταξύ των χωρών που επιθυμούν ένα πιο αυστηρό και περιοριστικό καθεστώς ΑΟΖ και εκείνων που δεν το έκαναν, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών.

Για τους επιχειρησιακούς σκοπούς του ναυτικού, οι ωκεανοί του κόσμου μπορεί να χωρισθούν σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τα εσωτερικά ύδατα, τις χωρικές θάλασσες και τα αρχιπελαγικά ύδατα. Αυτά τα εθνικά ύδατα υπόκεινται στην εδαφική κυριαρχία των παράκτιων κρατών, με ορισμένα δικαιώματα ναυσιπλοΐας αποκλειστικά για τη διεθνή κοινότητα. Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τις παρακείμενες ζώνες, την αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) και την ανοικτή θάλασσα⁴⁸. Οι περιοχές αυτές έχουν το χαρακτήρα διεθνών υδάτων για σκοπούς ελευθερίας ναυσιπλοΐας και υπερπτήσεων και άλλων χρήσεων των θαλασσών στο διεθνές δίκαιο.

Οι ιδέες για την ελευθερία της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης -και, ευρέως παραδεκτές, άλλες νόμιμες χρήσεις της ανοικτής θάλασσας - κατοχυρώθηκαν στην έννοια της ΑΟΖ. Σήμερα, ωστόσο, η δύναμη και η εξουσία της έννοιας της ελευθερίας στην ΑΟΖ εξαντλείται αργά και δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί καθολική αξία. Το μοντέλο της ελευθερίας των θαλασσών

⁴⁶ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁴⁷ Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.3

⁴⁸ Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.4

αποδοκιμάζεται και αμφισβητείται, και σε ορισμένες μακρινές περιοχές, από ένα ανταγωνιστικό μοντέλο ελεγχόμενης εισόδου, βασιζόμενη στην επιβολή της δικαιοδοσίας των αποκλιόντων ισχυρισμών των παράκτιων κρατών⁴⁹.

Οι σύγχρονες διαμάχες σχετικά με το καθεστώς της ΑΟΖ καθιστούν σοβαρή απειλή για τη διεθνή ασφάλεια και ειρήνη.

Οι ΑΟΖ του κόσμου περιλαμβάνουν μια μεγάλη περιοχή του «παγκόσμιου ωκεανού», που καλύπτει το 35,81% των θαλασσών, 35,59% του Ατλαντικού και του Αρκτικού Ωκεανού, 32,34% του Ινδικού Ωκεανού και 36,29% του Ειρηνικού Ωκεανού⁵⁰.

Οι θάλασσες που είναι κλειστές ή ημίκλειστες από τις ΑΟΖ περιλαμβάνουν τη Βαλτική Θάλασσα, τη Μαύρη Θάλασσα, τη Βόρεια Θάλασσα, την Ερυθρά Θάλασσα, τον Αραβικό Κόλπο, τη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας, τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, τη Θάλασσα της Ιαπωνίας, και της θάλασσας Celebes. Η Νορβηγική Θάλασσα, η Θάλασσα του Okhotsk, ο Κόλπος του Μεξικού, η Αραβική Θάλασσα, ο κόλπος της Βεγγάλης και η Θάλασσα Sulu είναι σχεδόν τελείως κλειστές από τις ΑΟΖ⁵¹. Οι περιοχές αυτές μπορεί να θεωρηθούν ότι είναι «κλειδωμένες ζώνες» από τις ΑΟΖ, δεδομένου ότι είναι αδύνατο για ορισμένα κράτη λιμένες να φθάσουν στην ανοικτή θάλασσα χωρίς να ταξιδέψουν στην αποκλειστική οικονομική ζώνη ενός παράκτιου κράτους.

Όσον αφορά τις γεωστρατηγικές και πολιτικοστρατιωτικές προοπτικές, οι ΑΟΖ αποτελούν το σημαντικότερο μέρος των ωκεανών. Γεωπολιτικά, οι παράκτιες θάλασσες είναι οι θάλασσες που έχουν σημασία στην παγκόσμια πολιτική και το διεθνές δίκαιο⁵².

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το 95% της εμπορικής θαλάσσιας αλιείας βρίσκεται στην ΑΟΖ⁵³. Η αντιπαλότητα έναντι άλλων θαλάσσιων πόρων, συμπεριλαμβανομένου του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, είναι επίσης οξεία στην ΑΟΖ⁵⁴. Αυτοί είναι μερικοί από τους βασικότερους λόγους που καθιστούν την ΑΟΖ πιθανό πεδίο μάχης για πόρους.

Φαίνεται ότι κάθε διαφωνία εξαρτάται από τη φύση και την πρόθεση της δραστηριότητας. Ορισμένα κράτη καταδικάζουν ορισμένες δραστηριότητες στις ΑΟΖ τους, ενώ ασχολούνται με

⁴⁹ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.11

⁵⁰ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.4

⁵¹ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.4

⁵² Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.6

⁵³ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.6

⁵⁴ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.6

αυτές τις ίδιες δραστηριότητες στις ΑΟΖ άλλων κρατών. Παραδείγματος χάριν, μπορεί ένα πλοίο κατασκοπείας στην ΑΟΖ να ανακοινώσει το σκοπό και την πρόθεσή του και να λειτουργήσει με νομική ατιμωρησία; Υπάρχει διαφορά μεταξύ της στρατιωτικής επιτήρησης και της κατασκοπείας, με την τελευταία να έχει πιθανόν «εχθρική πρόθεση»; Στην πραγματικότητα, είναι ένα αεροπλάνο κατασκοπείας ή ένα πολεμικό σκάφος που συλλέγει πληροφορίες, σχετικά με την παράκτια χώρα και τις στρατιωτικές της άμυνες, γεγονός το οποίο είναι συμβατό με την έννοια των «μη ειρηνικών» πράξεων;

Ο μεγάλος αριθμός πολύπλοκων πολιτικών γεγονότων που προκύπτουν, ορισμένες φορές καθημερινά στις ΑΟΖ σε ολόκληρο τον κόσμο, διαμορφώνονται από τη σύγκρουση των νομικών συμπερασμάτων και των κανονιστικών προσδοκιών στη ζώνη.

Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας καθιέρωσε μία φόρμουλα, μία νόρμα θα μπορούσαμε να πούμε, για τη διαίρεση των πόρων του θαλάσσιου βυθού μεταξύ της διεθνούς κοινότητας και των παράκτιων κρατών. Οι πρόσφατες διαφωνίες μεταξύ των αρκτικών δυνάμεων σχετικά με τις εκτεταμένες αξιώσεις για το βυθό της θάλασσας του Αρκτικού Ωκεανού και οι μακρόχρονες διαμάχες για την ιδιοκτησία της θάλασσας της Νότιας Κίνας υποδηλώνουν ότι οι διαφορές επί των πόρων του θαλάσσιου βυθού δεν έχουν ξεπεραστεί εντελώς⁵⁵.

Προωθώντας την αίσθηση της κατοχής της ΑΟΖ, η υφέρπουσα δικαιοδοσία δεν είναι μόνο ένα αβλαβές εγχώριο φαινόμενο, αλλά ένας πραγματικός "έξυπνος" κίνδυνος για τη διεθνή ασφάλεια⁵⁶. Οι απειλές και οι συγκρούσεις στην αποκλειστική οικονομική ζώνη θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν, με βάση γνωστή θεωρία των διεθνών σχέσεων, ως δίλημμα ασφαλείας.

Οι σχολιαστές παρατήρησαν ότι: «Ενώ η εδαφική ακεραιότητα μπορεί να απαιτεί τη συγκράτηση των στρατιωτικών χρήσεων της ΑΟΖ, η διεθνής ασφάλεια μπορεί να απαιτεί κάποια στρατιωτική χρήση της θάλασσας. Είναι η ισορροπία μεταξύ αυτών των αντιφατικών πραγματικών περιστάσεων που πρέπει να επιτύχει το διεθνές δίκαιο όσον αφορά τη χρήση της ΑΟΖ για ειρηνικούς σκοπούς»⁵⁷.

Αν και στην ΑΟΖ υπάρχουν σαφώς δικαιώματα ναυσιπλοΐας και υπέρπτησης, πρέπει να εξισορροπούνται με τα συμφέροντα των παράκτιων κρατών. Το παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα να ζητήσει να μην υπάρξει παρέμβαση στην οικονομική εκμετάλλευση της ΑΟΖ του. Ακόμη και οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνώρισαν την υπεροχή των συμφερόντων των πόρων στη Διακήρυξή τους για την ΑΟΖ του 1983, όπου δήλωσαν ότι αυτές οι ελευθερίες πρέπει να

⁵⁵ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.22

⁵⁶ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.23

⁵⁷ Attard DJ. *The exclusive economic zone in International Law*. Oxford: Clarendon Press; 1987, σελ 69

απολαμβάνονται «χωρίς να θίγονται τα κυριαρχικά δικαιώματα και η δικαιοδοσία των Ηνωμένων Πολιτειών» και ο καθηγητής Oxman αναγνώρισε ότι οι στρατιωτικοί ελιγμοί στην ΑΟΖ δεν θα επιτρέπονται εάν εμποδίζουν τη νόμιμη απόλαυση φυσικών πόρων από το παράκτιο κράτος⁵⁸.

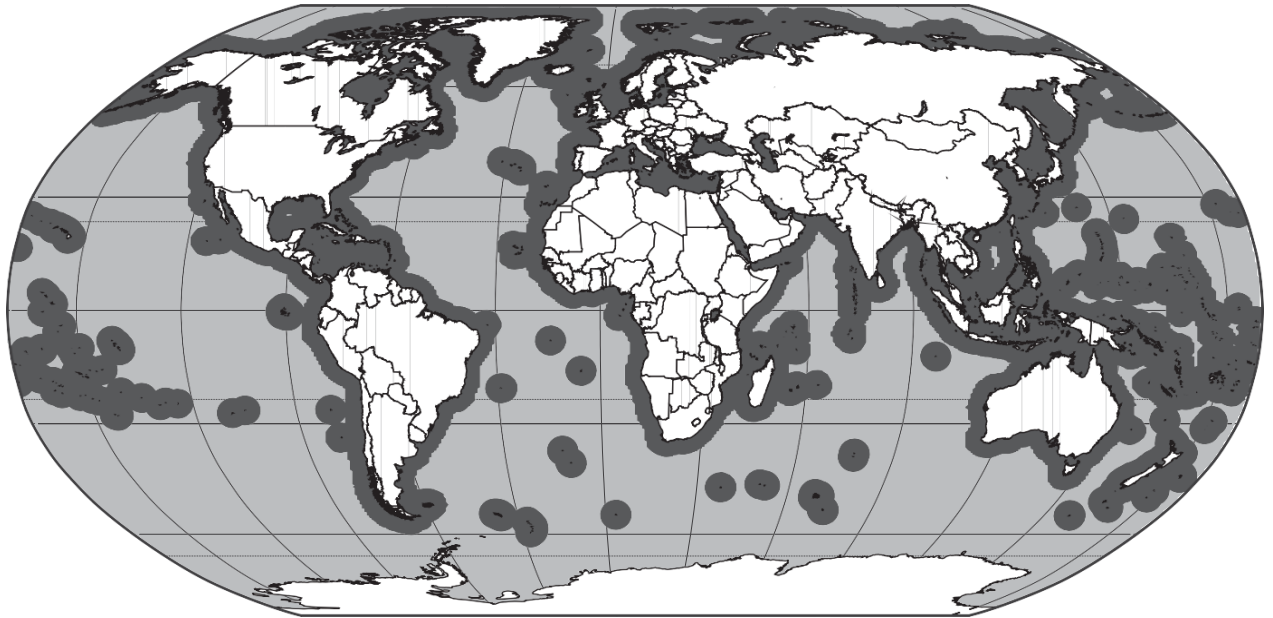
Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε και κυρίως τα κράτη να μην ξεχνούν ότι το **άρθρο 59** εξηγεί ότι οι συγκρούσεις μεταξύ των παράκτιων και των θαλάσσιων κρατών σχετικά με τις δραστηριότητες στην ΑΟΖ πρέπει να επιλυθούν με βάση την ισότητα και υπό το πρίσμα όλων των σχετικών συνθηκών, λαμβάνοντας υπόψη την αντίστοιχη σημασία των συμφερόντων που εμπλέκονται στα μέρη καθώς και στη διεθνή κοινότητα στο σύνολό της.

Αυτές οι διαμάχες πρέπει να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν μέσω της ενίοτε χασομικής και αδιάκριτης διαδικασίας κατά την οποία οι χώρες διεκδικούν και υπερασπίζονται τις θέσεις τους μέσω κρατικών πρακτικών, ακολουθούμενες από διαμαρτυρίες από τις χώρες που διαφωνούν και στη συνέχεια τελικά από τη διεξαγωγή διπλωματικών διαπραγματεύσεων. Αργά ή γρήγορα θα προκύψει συναίνεση μέσω αυτής της ανοργάνωτης διαδικασίας⁵⁹. Πρέπει να ελπίζουμε ότι οι βίαιες συγκρούσεις μπορούν να περιοριστούν στο ελάχιστο κατά τη διάρκεια της υπόλοιπης νομοθετικής διαδικασίας⁶⁰.

⁵⁸ Oxman B. The regime of warships under the United Nations Convention on the Law of the Sea. *Virginia Journal of International Law* 1984;24:809

⁵⁹ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁶⁰ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

EEZs of the world

Κεφάλαιο 1^ο: Εξετάζοντας τις απειλές διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας στο πλαίσιο οριοθετημένης ΑΟΖ

1.1 : Στρατιωτικές ασκήσεις στην αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ)

Κατά τη δεκαετία του 1960 και του 1970, όταν η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τη Θάλασσα συζήτησε το ζήτημα της ειρηνικής χρήσης του θαλάσσιου βυθού, υπήρχαν δύο βασικές απόψεις σχετικά με την έννοια του «ειρηνικού σκοπού». Η μία ήταν ότι ο «ειρηνικός σκοπός» που σήμαινε μη στρατιωτικοποίηση, δηλαδή απαγόρευση της χρήσης του θαλάσσιου βυθού για στρατιωτικούς σκοπούς. Η άλλη άποψη υποστήριξε ότι η απαγόρευση εξαρτάται από

το αν οι εν λόγω στρατιωτικές δραστηριότητες έχουν αμυντικό χαρακτήρα ή αν συμμορφώνονται με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών⁶¹.

Αμερικανός εκπρόσωπος στο πλαίσιο της 3^{ης} Συνδιάσκεψης των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας υποστήριξε ότι ο όρος «ειρηνικός σκοπός» δεν αποκλείει γενικά τις στρατιωτικές δραστηριότητες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίζουν επίμονα ότι η διεξαγωγή στρατιωτικών δραστηριοτήτων για ειρηνικούς σκοπούς είναι απόλυτα σύμφωνη με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και τις αρχές των διεθνών νόμων⁶².

Επίσης, στην ίδια διάσκεψη, ορισμένες χώρες πρότειναν να απαγορευτούν συγκεκριμένες ενέργειες για την ικανοποίηση των διατάξεων του «ειρηνικού σκοπού». Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονταν η απαγόρευση: εγκαθίδρυσης δραστηριοτήτων για σκοπούς άλλους από οικονομικούς λόγους στις εθνικές διοικητικές ζώνες χωρίς σαφή άδεια του παράκτιου κράτους, η απειλή βίας ή η χρήση βίας, η κατασκευή οχυρώσεων και βάσεων, πυρηνικών δοκιμών, εγκατάσταση και αποθήκευση πυρηνικών όπλων, ναυτικές ασκήσεις, δοκιμές πυραύλων, η επίδειξη της ναυτικής ισχύος, η άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο κατά τρόπο που απειλεί τις αναπτυσσόμενες χώρες και η δημιουργία ζωνών ασφαλείας στην ανοικτή θάλασσα μακριά από τη χώρα εγκατάστασης⁶³. Αλλά λόγω της αντιπολίτευσης των Ηνωμένων Πολιτειών και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, αυτά τα προβλήματα δεν θα μπορούσαν να συζητηθούν διεξοδικά στη Διάσκεψη. Έτσι, η διεθνής κοινότητα δεν κατέληξε ποτέ σε μια ενιαία αντίληψη και εξήγηση του «ειρηνικού σκοπού» του Δικαίου της Θάλασσας.

⁶¹ Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on 'Operational Modalities. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

⁶² Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on 'Operational Modalities. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

⁶³ Zhang, H. (Μάρτιος 2010). Is It Safeguarding the Freedom of Navigation or Maritime Hegemony of the United States?. Chinese Journal of International Law Volume 9, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/publication/249276823_Is_It_Safeguarding_the_Freedom_of_Navigation_or_Maritime_Hegemony_of_the_United_States-Comments_on_Raul_Pete_Pedrozo's_Article_on_Military_Activities_in_the_EEZ (Ανακτήθηκε 30 Σεπτεμβρίου 2018), σελ.38

Υπάρχουν τρεις έννοιες στις «λειτουργικές-επιχειρησιακές λεπτομέρειες» της ΑΟΖ: η ειρηνική χρήση της ΑΟΖ, η δέουσα προσοχή(due regard) και οι κανόνες για τις συναντήσεις μεταξύ εγχώριων και ξένων στρατιωτικών σκαφών και αεροσκαφών⁶⁴.

Παραδείγματος χάρη, η θέση της Κίνας είναι ότι η χρήση της ΑΟΖ για μη ειρηνικούς σκοπούς χωρίς τη συγκατάθεσή της είναι παράνομη. Αυτό περιλαμβάνει τις δραστηριότητες συγκέντρωσης ξένων στρατιωτικών και ηλεκτρονικών πληροφοριών στη ΑΟΖ, καθώς και τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα για μη ειρηνικούς σκοπούς. Η Κίνα υποστηρίζει ότι η υποχρέωση του αλλοδαπού κράτους να λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα των παράκτιων κρατών είναι ανώτερη από την υποχρέωση του παράκτιου κράτους για τα δικαιώματα του ξένου κράτους, συμπεριλαμβανομένων των συναντήσεων μεταξύ ξένων και εγχώριων αεροσκαφών και πλοίων. Εντούτοις, η Κίνα αναγνωρίζει ότι δεν υπάρχουν ενιαίες ρυθμίσεις για τέτοιες αλληλεπιδράσεις και πιστεύει ότι παρόλο που είναι δυσχερές λόγω των διαφορών στην ερμηνεία του διεθνούς δικαίου και άλλων δυσκολιών, πρέπει να θεσπιστούν⁶⁵.

1.1.1: Συνάντηση τρίτων στρατιωτικών πλοίων και αεροσκαφών με αυτά του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ του τελευταίου

Τι γίνεται τώρα όταν συναντιούνται τρίτα στρατιωτικά πλοία και αεροσκάφη με αυτά παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ του τελευταίου; Επί του παρόντος, δεν υπάρχουν ενιαίες ρυθμίσεις για μια τέτοια αλληλεπίδραση μεταξύ παράκτιων κρατικών και ξένων στρατιωτικών σκαφών και αεροσκαφών. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα χρήσιμα διμερή παραδείγματα όπως η Συμφωνία των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ρωσίας για την πρόληψη επικίνδυνων στρατιωτικών ενεργειών και ορισμένοι συμφωνηθέντες κανόνες μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των συμμάχων της⁶⁶. Ωστόσο, οι κανονισμοί αυτοί δεν είναι καθολικοί και δεν πληρούν τις πρακτικές απαιτήσεις.

Γενικότερα πιστεύουμε ότι η ανάπτυξη κανονισμών για συναντήσεις παράκτιων κρατικών και ξένων πλοίων και αεροσκαφών σε διμερή βάση ή σε πολυμερή βάση θα ενίσχυε τη θαλάσσια

⁶⁴ Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on ‘Operational Modalities. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

⁶⁵ Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on ‘Operational Modalities. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

⁶⁶ Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on ‘Operational Modalities. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

ασφάλεια, θα αποφεύγονταν επικίνδυνες ενέργειες και παρανοήσεις και θα ήταν επωφελής για τη διατήρηση των φυσιολογικών διεθνών σχέσεων καθώς και της ειρηνικής θαλάσσιας συνύπαρξης.

Σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε ότι το ναυτικό όχι μόνο θεωρείται απαραίτητο για την άμυνα κατά τον πόλεμο και για τη διπλωματία σε καιρό ειρήνης, αλλά και η ναυτική παρουσία θεωρείται πλέον από τους ναυτικούς στρατηγούς απαραίτητη για τη διατήρηση της κυριαρχίας ενός έθνους από τους πόρους της στην ΑΟΖ. Η απασχόληση ναυτικών δυνάμεων στις αστυνομικές αποκλειστικές ζώνες διακινδυνεύει επίσης τη μελλοντική ελευθερία πλοήγησης των ναυτικών⁶⁷. Η UNCLOS του 1982 αποφεύγει να επιβάλλει περιορισμούς στη διέλευση ξένων πολεμικών πλοίων μέσω των ΑΟΖ.

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε προκειμένου να γίνει ξεκάθαρο ότι τα πολεμικά πλοία απολαύουν κατ' αρχήν της ελευθερίας να εκτελούν τις στρατιωτικές τους αποστολές υπό το καθεστώς της ανοικτής θάλασσας υπό την επιφύλαξη τριών βασικών υποχρεώσεων⁶⁸. Πρώτον, έχουν καθήκον να απέχουν από την παράνομη απειλή ή τη χρήση βίας. Δεύτερον, πρέπει να έχουν «τη δέουσα προσοχή» στα δικαιώματα των άλλων να χρησιμοποιούν τη θάλασσα. Τρίτον, πρέπει να εκπληρώνουν τις ισχύουσες υποχρεώσεις που απορρέουν από άλλες συνθήκες ή κανόνες του διεθνούς δικαίου. Οι ίδιες αυτές απαιτήσεις ισχύουν στην ΑΟΖ με την πρόσθετη υποχρέωση «δέουσας προσοχής» στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ (όπως αναφέραμε και παραπάνω).

Το συμπέρασμα αυτό ισχύει εξίσου και σε περιόδους ένοπλης σύγκρουσης ή κρίσης. Ο νομικός χαρακτήρας της ζώνης δεν αλλάζει με τη μετάβαση από την ειρήνη στον πόλεμο⁶⁹. Επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, εκτός από το καθήκον να «λαμβάνονται δεόντως υπόψη» τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους για την εκμετάλλευση των οικονομικών πόρων της ζώνης, η διεξαγωγή εχθροπραξιών από τις πολεμοχαρείς χώρες στην ΑΟΖ ενός ουδέτερου κράτους υπόκειται σε μεγαλύτερους περιορισμούς από ό, τι η συμπεριφορά τους στην ανοικτή θάλασσα. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία βάση για να συναχθεί από τη Σύμβαση UNCLOS του

⁶⁷ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

⁶⁸ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

⁶⁹ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

1982 ότι η ΑΟΖ πρέπει να εξομοιωθεί με τα χωρικά ύδατα στο βαθμό που αφορά την εφαρμογή των κανόνων ουδετερότητας⁷⁰.

Αρκετά περιστατικά έχουν προκαλέσει αμφιλεγόμενα ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα ναυσιπλοΐας και τα όρια, αν υπάρχουν, σχετικά με τις ξένες στρατιωτικές δραστηριότητες και τις δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών στην ΑΟΖ⁷¹. Τα βασικά ζητήματα περιλαμβάνουν την έννοια των όρων «ειρηνικός σκοπός», «ειρηνική δραστηριότητα», «εχθρική πρόθεση», «απειλή βίας», «ελευθερία ναυσιπλοΐας», «άλλες διεθνώς νόμιμες χρήσεις», «δέουσα προσοχή» και «μη κατάχρηση δικαιώματος». Για να αποφευχθούν τέτοιου είδους περιστατικά, τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να κατανοήσουν τις στρατιωτικές δραστηριότητες και τις δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών στις ΑΟΖ. Η μεγάλη ανησυχία των παράκτιων κρατών είναι ότι αυτές οι δραστηριότητες θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλειά τους⁷². Ωστόσο, δεν είναι σαφές σε ποιο σημείο τέτοιες δραστηριότητες μπορούν λογικά να θεωρηθούν ως απειλητικές από την παράκτια χώρα. Η UNCLOS του 1982 δεν αντιμετωπίζει άμεσα το θέμα αυτό. Το άρθρο 58 αναφέρει ότι στην ΑΟΖ, οι χώρες έχουν τις ίδιες ελευθερίες που υπάρχουν στην ανοικτή θάλασσα, δηλαδή στην «ναυσιπλοΐα και υπέρπτηση» και άλλες διεθνώς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας που σχετίζονται με αυτές τις ελευθερίες, όπως αυτές που συνδέονται με την επιχείρηση των πλοίων και των αεροσκαφών". Αλλά το άρθρο 58 αναφέρει επίσης ότι οι δραστηριότητες αυτές πρέπει να ασκούνται κατά τρόπο «συμβατό με τις άλλες διατάξεις της παρούσας Σύμβασης».

Ένα μεγάλο ζήτημα που εγείρεται γύρω από την συζήτηση για την παρουσία στόλων σε ξένη ΑΟΖ είναι αν μπορούν οι χώρες να συμμετάσχουν σε στρατιωτικές ασκήσεις και ελιγμούς, συμπεριλαμβανομένου του πυροβόλου όπλου, στην αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) άλλης χώρας⁷³. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας εξετάζει το θέμα αυτό επίσης στο άρθρο 58, παράγραφος 1 όπου: «Στην αποκλειστική οικονομική ζώνη, όλα τα κράτη, είτε είναι παράκτια είτε περικλειστα, απολαμβάνουν, με την επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων της παρούσας Σύμβασης, τις ελευθερίες που αναφέρονται στο άρθρο 87 της ναυσιπλοΐας και της

⁷⁰ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

⁷¹ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁷² Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁷³ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

υπέρπτησης, καθώς και της τοποθέτησης υποθαλάσσιων καλωδίων και αγωγών και άλλων διεθνώς νόμιμων χρήσεων της θάλασσας που σχετίζονται με τις ελευθερίες αυτές, όπως εκείνες που συνδέονται με τη λειτουργία πλοίων, αεροσκαφών και υποβρυχίων καλωδίων και αγωγών και είναι συμβατές με τις άλλες διατάξεις της παρούσας Σύμβασης».

Οι χώρες διαφωνούν σχετικά με το δίκαιο που διέπει τις στρατιωτικές δραστηριότητες μιας χώρας στην αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) άλλης χώρας. Παρόλο που οι ναυτικές χώρες θεωρούν ότι η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας επιτρέπει στους στόλους να δραστηριοποιούνται στις ΑΟΖ άλλων χωρών ακριβώς όπως λειτουργούν στην ανοικτή θάλασσα, ορισμένες παράκτιες χώρες υποστηρίζουν ότι ισχύουν διαφορετικοί κανόνες για την προστασία των παράκτιων πόρων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος⁷⁴.

Υπάρχει κάποια συναίνεση ότι η στρατιωτική δραστηριότητα στις ΑΟΖ του εξωτερικού πρέπει να είναι μη εχθρική και μη επιθετική, να αποφεύγει τη χρήση βίας ή απειλής αυτής και να μην επηρεάζει αρνητικά τους πόρους, το περιβάλλον ή τη διαχείριση της. Οι διαφορές προέρχονται από τον ορισμό και την ερμηνεία των παραπάνω όρων αναφορικά με τους τρόπους επίλυσης των διαφορών - ή ακόμα και την ανάγκη να το πράξουν.

Κατά τις διαπραγματεύσεις, ορισμένες χώρες εξέφρασαν έντονη αντίθεση στις στρατιωτικές δραστηριότητες στην ΑΟΖ, εξαιτίας των απειλών που παρουσιάζουν αυτές οι δραστηριότητες στις παράκτιες κοινότητες και στους θαλάσσιους πόρους⁷⁵. Οι αντιπρόσωποι επικεντρώθηκαν ιδιαίτερα στις στρατιωτικές δραστηριότητες που αφορούσαν τη χρήση όπλων, την εκτόξευση αεροσκαφών, την κατασκοπεία, την παρέμβαση στις παράκτιες επικοινωνίες και την προπαγάνδα που απευθυνόταν στις παράκτιες κοινότητες⁷⁶.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες πήραν τη σταθερή θέση κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων ότι οι στρατιωτικές δραστηριότητες στην ανοικτή θάλασσα και στην ΑΟΖ ήταν σύμφωνες με την απαίτηση του «ειρηνικού σκοπού» εάν διεξήχθησαν κατά τρόπο μη απειλητικό προκειμένου να προετοιμαστούν για νόμιμη αυτοάμυνα⁷⁷.

⁷⁴ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁷⁵ Μεταξύ των εθνών που εξέφρασαν την ανησυχία τους ήταν το Περού, η Βραζιλία, η Αλβανία, η Δημοκρατία του Χμερ, η Κόστα Ρίκα, ο Εκουαδόρ, το Ελ Σαλβαδόρ, το Πακιστάν, οι Φιλιππίνες, η Πορτογαλία, η Σενεγάλη, η Σομαλία και η Ουρουγουάη.

⁷⁶ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁷⁷ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

Από αρκετά κείμενα και άρθρα προκύπτει η άποψη ότι η γλώσσα στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας σχεδιάστηκε για να επιτρέψει τουλάχιστον ορισμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις στην ΑΟΖ, αλλά ταυτόχρονα αναγνωρίζεται η εγγενής ασάφεια στη γλώσσα του κειμένου τούτου⁷⁸. Εξακολουθούν όπως βλέπουμε να υφίστανται έντονες διαφορές σχετικά με την ορθή ερμηνεία αυτής της γλώσσας και την ανάγκη περαιτέρω διαπραγματεύσεων για την επίλυση αυτών των διαφορών.

Όσοι επιδιώκουν να περιορίσουν τις στρατιωτικές δραστηριότητες στις ΑΟΖ τους παραπέμπουν στο άρθρο 88 της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο οι ωκεανοί «προορίζονται για ειρηνικούς σκοπούς», αμφισβητώντας με αυτό τον τρόπο το κατά πόσον ένα αεροσκάφος ή πολεμικό πλοίο που συλλέγει πληροφορίες σχετικά με την παράκτια χώρα και τις στρατιωτικές του άμυνες ασχολείται με «ειρηνικές» πράξεις⁷⁹.

Η εμπλοκή σε οποιαδήποτε στρατιωτική άσκηση δημιουργεί κινδύνους και απαιτεί τη δημιουργία ζώνης προειδοποίησης ή αποκλεισμού για την προστασία των άλλων με χρήση της πληγείσας περιοχής των ωκεανών⁸⁰. Το αμερικανικό ναυτικό έχει υποστηρίξει τη δημιουργία τέτοιων ζωνών σε κατάλληλες καταστάσεις. Βεβαίως, αυτές οι ζώνες έχουν τη μικρότερη νομιμότητα όταν δηλώνονται στην ΑΟΖ άλλης χώρας, διότι αναπόφευκτα θα παρεμβαίνουν στις προσπάθειες της χώρας αυτής για την προστασία και εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων της.

Έτσι λοιπόν πολλοί, ανάμεσα τους και η Αμερική όπως μόλις είδαμε, υποστηρίζουν σθεναρά ότι η UNCLOS πρέπει να δημιουργήσει ειδικές ζώνες ειρήνης και ασφάλειας με έμφαση στη δημιουργία ζωνών χωρίς πυρηνικά όπλα. Η UNCLOS θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει ότι η «νόμιμη χρήση» θα είναι πάντοτε «ειρηνική» χρήση, απορρίπτοντας έτσι την άποψη που υποστηρίζουν ορισμένες μεγάλες δυνάμεις, ότι δηλαδή «η νόμιμη χρήση» θα μπορούσε να περιλαμβάνει και στρατιωτική χρήση ».

⁷⁸ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁷⁹ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁸⁰ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

1.1.2: Στρατιωτικές δραστηριότητες που παρεμβαίνουν στις αλιευτικές προσπάθειες

«Οι αναπάντεχες στρατιωτικές ασκήσεις μπορούν να αποτρέψουν τις δραστηριότητες αλιείας σε περιοχές όπου χορηγήθηκαν άδειες από το παράκτιο κράτος»⁸¹. Σε μια τέτοια κατάσταση, ποια δραστηριότητα έχει προτεραιότητα; Σε αυτό, το άρθρο 59 αναφέρει ότι δεν υπάρχει τεκμαιρόμενη προτεραιότητα και ότι η διαφορά πρέπει να επιλυθεί δίκαια «λαμβάνοντας υπόψη την αντίστοιχη σημασία των συμφερόντων που εμπλέκονται τόσο στα μέρη όσο και στη διεθνή κοινότητα σαν σύνολο. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να συμφιλιωθούν με κάποιο τρόπο οι δραστηριότητες των συγκρούσεων και, εάν αυτό είναι αδύνατο, να ευνοηθεί η δραστηριότητα που είναι πιο σημαντική για τα εμπλεκόμενα μέρη και την παγκόσμια κοινότητα⁸²». Ο καθηγητής Scovazzi κατέληξε στο συμπέρασμα ότι εάν η στρατιωτική δραστηριότητα περιλαμβάνει «πράξεις με όπλα, η ισορροπία των συμφερόντων που θεσπίζεται με το άρθρο 59 θα έπαιζε στις περισσότερες περιπτώσεις υπέρ του παράκτιου κράτους. Ενώ ο τελευταίος θα μπορούσε εύκολα να προωθήσει το δικαίωμά του και την ευθύνη του για τη διαχείριση των πόρων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και θα ζητηθεί από το άλλο κράτος να εξηγήσει γιατί οι επιχειρήσεις με όπλα πρέπει να διεξάγονται ακριβώς εντός της συγκεκριμένης αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, και όχι στην ανοικτή θάλασσα ή στη δική του αποκλειστική οικονομική ζώνη». Ακόμη και στρατιωτικοί σχολιαστές συμπίπτουν με αυτή τη γενική ανάλυση αναφέροντας ότι η επιτρεπόμενη ναυτική άσκηση στην ΑΟΖ δεν πρέπει να παρεμποδίζει σημαντικά τις δραστηριότητες των παράκτιων κρατικών φορέων στην περιοχή. Η εξισορρόπηση των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους και του τρίτου κράτους θα απαιτούσε ενδεχομένως να μετατοπιστεί η άσκηση αλλού.

⁸¹ Scovazzi T. The evolution of International Law of the Sea: new issues, new challenges. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers; 2001 (reprinted from vol. 286 of Recueil des Cours).

⁸² Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

1.1.3: Το ζήτημα των χωρών που δεν έχουν επικυρώσει την UNCLOS

Συναφές και ανεπίλυτο ζήτημα θεωρείται αυτό των δικαιωμάτων των χωρών που δεν έχουν επικυρώσει την UNCLOS του 1982, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και ο Καναδάς, οι οποίες επικαλούνται την προσεκτική ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων της Σύμβασης της Θάλασσας στην ΑΟΖ για να δικαιολογήσουν τις δραστηριότητές τους στις ΑΟΖ άλλων παράκτιων χωρών. Ωστόσο, οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίζουν ότι οι ελευθερίες ναυσιπλοΐας που κωδικοποιούνται από τη Σύμβαση είναι το διεθνές εθιμικό δίκαιο. Ακόμα περισσότερο περιπλέκουν την κατάσταση, οι εναέριες αμυντικές ζώνες αναγνώρισης (Air Defense Identification Zones) που διατηρούνται από τις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλα έθνη, οι οποίες, στην περίπτωση των ΗΠΑ, επεκτείνονται σε ορισμένα σημεία σε απόσταση 300 μιλίων από τη θάλασσα και απαιτούν τόσο από πολιτικά όσο και από στρατιωτικά αεροσκάφη να αναγνωριστούν και σε κάποιες περιστάσεις να ακολουθήσουν τις οδηγίες του παράκτιου κράτους⁸³.

1.1.4: Ζώνες ADIZs (Air Defense Identification Zones)

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δημιούργησαν ζώνη προσδιορισμού της εναέριας άμυνας (ADIZ), η οποία εκτείνεται σε 300 μίλια από τις ακτές των Ηνωμένων Πολιτειών τον Σεπτέμβριο του 1950, την οποία εξακολουθεί να διατηρεί, αλλά με ποικίλα πλάτη. Η ADIZ στην Ανατολική Ακτή σήμερα επεκτείνεται για παράδειγμα σε 200 ναυτικά μίλια (και ο Καναδάς έχει παρόμοια απαίτηση). Τα αεροσκάφη που επιδιώκουν να εισέλθουν στην αμερικανική ή καναδική επικράτεια υποχρεούνται να ταυτοποιούνται και να γνωστοποιούν τους προορισμούς τους⁸⁴. Αυτές οι ζώνες σχεδιάστηκαν αρχικά για να παρέχουν παράκτια προστασία, προσδιορίζοντας όλα τα αεροπλάνα περίπου μια ώρα πριν φτάσουν στην ακτή⁸⁵. Αν και αυτές οι ζώνες δεν περιορίζουν άμεσα την πτήση, τα αεροπλάνα που δεν παρέχουν την απαιτούμενη ταυτοποίηση αντιμετωπίζουν τη δυνατότητα να συνοδεύονται σε στρατιωτική βάση ή να καταρρίπτονται.

⁸³ Galdorisi, G., Kaufman, A. (2002). Military Activities in the Exclusive Economic Zone: Preventing Uncertainty and Defusing Conflict. California Western International Law Journal Volume 32, (No.2). Διαθέσιμο σε: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a457969.pdf> (Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου 2018), σελ.281

⁸⁴ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁸⁵ Klein, N. (2011). Maritime Security and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.60

Άλλες χώρες διαθέτουν άλλα είδη στρατιωτικών ζωνών προειδοποίησης διαφορετικού πλάτους. Η Κίνα δημιούργησε μια στρατιωτική ζώνη προειδοποίησης τη δεκαετία του 1950 που επεκτάθηκε μέχρι 50 μίλια από την ακτή της. Η Βόρεια Κορέα ισχυρίστηκε ότι μια τέτοια ζώνη εκτείνεται σε 50 ναυτικά μίλια από την ακτή της και η Μιανμάρ (Βιρμανία), η Ινδία και το Βιετνάμ έχουν τέτοιες ζώνες που εκτείνονται σε 24 ναυτικά μίλια από τις ακτές τους. Στη δεκαετία του '70, η Νότια Κορέα καθιέρωσε μια ζώνη διεύρυνσης 150 ναυτικών μιλίων στην Ανατολική Θάλασσα (Sea of Japan) και 100 ναυτικά μίλια στην Δυτική (Κίτρινη) Θάλασσα⁸⁶.

Το 1983, η Νικαράγουα κήρυξε ζώνη ασφαλείας μήκους 25 μιλίων που ισχύει για πλοία και αεροπλάνα, απαιτώντας προηγούμενη άδεια πριν από την είσοδο.

Η κατάσταση αυτών των ζωνών βάσει του διεθνούς δικαίου ήταν πάντα αβέβαιη και αμφιλεγόμενη. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν υποστηρίξει ότι δεν παρεμβαίνουν στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα και υπέρπτηση, επειδή ισχύουν μόνο για τα αεροσκάφη που επιδιώκουν να διασχίσουν τη χερσαία επικράτεια των ΗΠΑ και δεν θα εφαρμόζονται σε αεροσκάφος που κινείται κατά μήκος των αμερικανικών ακτών χωρίς πρόθεση να εισέλθουν στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής⁸⁷.

Το παράξενο είναι ότι οι τελευταίες δεν αναγνωρίζουν τη νομιμότητα των ADIZ που έχουν θεσπιστεί από άλλες χώρες εάν απαιτούν αναγνώριση από αεροσκάφη που απλώς διέρχονται από τη ζώνη χωρίς να επιδιώκουν την είσοδο στον εθνικό εναέριο χώρο.

1.2: Ερμηνεία

Οι βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου προκύπτουν από τις πολυμερείς συνθήκες και από τις πρακτικές των κρατών που έχουν αναληφθεί με την αίσθηση της νομικής υποχρέωσης η οποία αποδεικνύει διεθνή συναίνεση και ότι απαιτείται κάποια συμπεριφορά. Όταν το κείμενο μιας διακυβερνητικής συνθήκης αφήνει ορισμένα ζητήματα αμφίβολα ή ανεπίλυτα, οι μεταγενέστερες πρακτικές των κρατών καθίστανται ιδιαίτερα σημαντικές για τον προσδιορισμό της ορθής ερμηνείας των διατάξεων της Συνθήκης. Ο Scovazzi T. στο άρθρο του με τίτλο "The evolution of International Law of the Sea: new issues, new challenges" συμπέρανε ότι

⁸⁶ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁸⁷ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

«σε περίπτωση στρατιωτικών ασκήσεων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη δεν μπορεί να συναχθεί κανένας επικρατής προσανατολισμός ή τάση από την πρακτική των σημερινών κρατών»⁸⁸.

Υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με τις διαφορετικές ερμηνείες των σχετικών διατάξεων της UNCLOS, τα μέσα επίλυσης της διαφωνίας και το κατά πόσο υπάρχει ανάγκη επίλυσής τους. Υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες σε αρκετά σημεία μεταξύ των συμμετεχόντων. Ορισμένες από τις διαφωνίες σχετίζονται με διαφορετικές ερμηνείες των διατάξεων, μερικές αφορούν τα μέσα απόπειρας επίλυσης των διαφωνιών και μερικές αφορούν ακόμη και αν υπάρχει ανάγκη επίλυσης τέτοιων διαφωνιών⁸⁹.

Οι διαφωνίες σχετικά με τις ερμηνείες των διατάξεων της UNCLOS αφορούν γενικά την ακριβή υποτιθέμενη έννοια των όρων καθώς και την έννοια των ειδικών άρθρων. Ορισμένες από τις διατάξεις της UNCLOS επιτρέπεται να είναι ασαφείς προκειμένου να επιτευχθεί συναίνεση⁹⁰. Ελπίζαμε ότι οι διαφορές στην ερμηνεία ή την εφαρμογή αυτών των διατάξεων θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν μέσω των μηχανισμών επίλυσης διαφορών της UNCLOS.

Οι απόψεις αναφορικά με την ερμηνεία της Σύμβασης σε διάφορα ζητήματα, όπως προαναφέραμε, ποικίλλουν και διαφέρουν πολύ μεταξύ τους. Μια άποψη υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει τίποτα συγκεκριμένο στην UNCLOS του 1982 που επιτρέπει στρατιωτικές δραστηριότητες στην ΑΟΖ. Η διαφορά στην ερμηνεία προέρχεται από αντιφατικές νομικές φιλοσοφίες: η μία υποστηρίζει ότι ό,τι δεν απαγορεύεται ρητά επιτρέπεται και η άλλη ισχυρίζεται ότι ό,τι δεν επιτρέπεται ρητά δεν επιτρέπεται⁹¹.

Μια άλλη άποψη θεωρεί ότι η UNCLOS του 1982 είναι πολύ συγκεκριμένη σχετικά με το ποιες στρατιωτικές δραστηριότητες δεν επιτρέπονται και πού. Βασιζόμενη στην άποψη ότι στα χωρικά ύδατα και στην ΑΟΖ απαγορεύεται ο,τιδήποτε απειλεί την κυριαρχία του παράκτιου κράτους⁹². Οι ειδικές δραστηριότητες που απαριθμούνται στο άρθρο 19 παράγραφος 2 στοιχείο α., όπως η

⁸⁸ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁸⁹ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

⁹⁰ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

⁹¹ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁹² Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

συλλογή πληροφοριών, η εκτόξευση και η προσγείωση αεροσκαφών ή στρατιωτικών μέσων και η παρέμβαση στις επικοινωνίες, δεν επιτρέπονται στα χωρικά ύδατα.

Ορισμένοι πάλι υποστηρίζουν την άποψη ότι δεν υπάρχει καμία απουσία κανόνων σχετικά με τις στρατιωτικές δραστηριότητες στην ΑΟΖ⁹³. Αυτό προκύπτει από τα άρθρα 56 παράγραφος 2 και 58 παράγραφος 3. Αυτά τα άρθρα αναφέρουν ότι υπάρχουν δικαιώματα για κάποιον, εφόσον δεν υπάρχει παραβίαση των δικαιωμάτων των άλλων. Έτσι, μέρος της απάντησης μπορεί να εξαρτάται από το νόημα και την ερμηνεία της «δέουσας προσοχής» (due regard).

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η «δέουσα προσοχής» υπόκειται στους κανονισμούς του παράκτιου κράτους, διότι η UNCLOS προβλέπει ότι το κράτος μέλος «θα πρέπει» να συμμορφώνεται με τους κανονισμούς του παράκτιου κράτους. Άλλοι υποστηρίζουν ότι το παράκτιο κράτος πρέπει να έχει «τη δέουσα προσοχή» για τα δικαιώματα ναυσιπλοΐας των άλλων⁹⁴. Θα μπορούσε να ήταν ζήτημα εξισορρόπησης και μιας μέσης λύσης αυτών των δύο ερμηνειών της «δέουσας προσοχής».

Το πρόβλημα είναι ότι η «δέουσα προσοχή» συνήθως αφήνεται στον κυβερνήτη του πλοίου ή στον πιλότο του αεροσκάφους να αποφασίσει. Για παράδειγμα, οι Ηνωμένες Πολιτείες δίνουν στους διοικητές της κατευθυντήριες γραμμές για «δέουσα προσοχή» καθώς και για «εχθρική πρόθεση». Ωστόσο, ορισμένες περιπτώσεις «δέουσας προσοχής» δεν μπορούν να αφεθούν στον επιτόπιο χειριστή, όπως ο ίδιος ο προγραμματισμός και ο σχεδιασμός ασκήσεων στην ΑΟΖ άλλης χώρας⁹⁵.

1.3: Due regard ή αλλιώς «δέουσα προσοχή»

Για να γίνει όμως καλύτερα αντιληπτή η έννοια της «δέουσας προσοχής» στην προβληματική μας οφείλουμε να αναφέρουμε λίγα λόγια για αυτήν.

Το καθήκον της δέουσας προσοχής (due regard) των μη παράκτιων κρατών στην ΑΟΖ των παράκτιων κρατών είναι πολύ ευρύτερο. Πρώτον, ενώ εκτελούν δραστηριότητες στην ΑΟΖ των παράκτιων κρατών, τα άλλα κράτη δεν πρέπει να παραβιάζουν τις βασικές αρχές του διεθνούς

⁹³ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁹⁴ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

⁹⁵ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

δικαίου στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και δεν πρέπει να απειλούν με βία ή τη χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας του παράκτιου κράτους, ή στη συνέχεια να αναγκάσει ή να χρησιμοποιήσει δύναμη σε οποιαδήποτε άλλη μορφή που δεν συμμορφώνεται με τις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου που αναφέρονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών⁹⁶. Δεύτερον, ενώ ασκούν δραστηριότητες στην ΑΟΖ των παράκτιων κρατών, άλλα κράτη δεν πρέπει να παρεμβαίνουν ή να παραβιάζουν τα συνήθη δικαιώματα που ασκεί το παράκτιο κράτος, δηλαδή άλλα κράτη δεν πρέπει να παραβιάζουν τους εθνικούς νόμους ΑΟΖ και τους κανόνες του παράκτιου κράτους και θα πρέπει να υποβληθεί στη δικαιοδοσία των αρμόδιων αρχών επιβολής του νόμου⁹⁷.

1.4: Εκτόξευση όπλων και αεροσκαφών στις ΑΟΖ άλλων χωρών

Τα πολεμικά σκάφη που διέρχονται από μια ΑΟΖ άλλης χώρας θα συνεχίσουν τις συνήθεις διαδικασίες εκπαίδευσης που εκτελούνται συνεχώς σε τέτοια πλοία και συγκεκριμένους ναυτικούς ελιγμούς. Ακόμη μπορούν να συνεχίσουν και την περιστασιακή εκτόξευση αεροπλάνου από αεροπλανοφόρο ή την απογείωση ελικοπτέρου από άλλα πολεμικά πλοία όπου φαίνεται να είναι επιτρεπτή, εφόσον διεξάγονται κατά τρόπο μη απειλητικό και συμβατό με άλλες διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και φυσικά δεν απειλούν την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια⁹⁸.

Ο καθηγητής Scovazzi δήλωσε, για παράδειγμα, ότι: «Θα ήταν δύσκολο να υποστηριχθεί ότι μια εκτεταμένη δοκιμή όπλων, όπως η τοποθέτηση τορπιλών και πυροβολικού πυροβόλων όπλων ή η συγκαλυμμένη τοποθέτηση όπλων μέσα σε μια ΑΟΖ, πρέπει να συμπεριληφθούν στις χρήσεις που συνδέονται με τη λειτουργία των πλοίων, των αεροσκαφών και των υποβρυχίων καλωδίων»⁹⁹.

⁹⁶ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.263

⁹⁷ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.267

⁹⁸ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

⁹⁹ Scovazzi T. *The evolution of International Law of the Sea: new issues, new challenges*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers; 2001 (reprinted from vol. 286 of *Recueil des Cours*).

1.5: Ειδικοί κανόνες ή περιορισμοί σε θαλάσσιες περιοχές

Οι στρατιωτικοί ελιγμοί των θαλάσσιων κρατών μπορεί να είναι ιδιαίτερα απειλητικοί και ακατάλληλοι σε γεμάτες ημιμόρια θάλασσες που βρίσκονται αποκλειστικά εντός των ΑΟΖ των γειτονικών χωρών, όπως η Μαύρη Θάλασσα, η Θάλασσα του Οχότσκ, του Περσικού Κόλπου, της Ερυθράς Θάλασσας, του Αιγαίου και της Αδριατικής θάλασσας, και της Μεσογείου¹⁰⁰. Σύμφωνα με το άρθρο 123 της Σύμβασης, οι χώρες που συνορεύουν με τις θάλασσες αυτές έχουν ιδιαίτερη ευθύνη να συνεργάζονται και να διαχειρίζονται τους πόρους τους και η ευθύνη αυτή μπορεί να απαιτεί την επιβολή ορίων στις στρατιωτικές δραστηριότητες που παρεμποδίζουν τη διατήρηση και εκμετάλλευση των πόρων.

Με βάση όλα τα παραπάνω θα μπορούσαμε να φτιάξουμε μία λίστα με ενέργειες που κατά την γνώμη μας έχουν εχθρική πρόθεση αναφορικά πάντα με τις στρατιωτικές δυνάμεις ενός κράτους. Αυτές είναι:

- * εκτέλεση στρατιωτικών δραστηριοτήτων ή στρατολόγηση δυνάμεων σε μια ΑΟΖ του εξωτερικού ·
- * εκτέλεση στενής παρακολούθησης ή προσομοιωμένης επίθεσης σε ξένη ΑΟΖ ·
- * την είσοδο υποβρυχίων στην ΑΟΖ ή την πραγματοποίηση προσομοιωμένης επίθεσης σε αυτά, χωρίς την άδεια του παράκτιου κράτους·
- * διεξαγωγή δραστηριοτήτων ηλεκτρονικής στρατιωτικής αναγνώρισης σε ξένη ΑΟΖ · αυτό ερμηνεύεται ως ηλεκτρονική εισβολή και απειλή για το παράκτιο κράτος. και
- * τα στρατιωτικά πλοία ή τα αεροσκάφη που πλοηγούν ή πετάνε κατά μήκος της διαδρομής του σκάφους ή του αεροσκάφους του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ¹⁰¹.

¹⁰⁰ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹⁰¹ Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on ‘Operational Modalities. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

1.6: Θαλάσσια επιστημονική έρευνα και εκμετάλλευση

Υδρογραφική και επιστημονική έρευνα

Είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστεί πλήρως η θαλάσσια επιστημονική έρευνα από άλλες θαλάσσιες δραστηριότητες. Η Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας ασχολείται ειδικότερα με την έρευνα στον τομέα της θαλάσσιας επιστήμης. Τονίζεται ότι θα πρέπει να διεξάγεται με κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους και μέσα συμβατά με τη Σύμβαση. Δεν πρέπει να παρεμβαίνει αδικαιολόγητα σε άλλες νόμιμες χρήσεις της θάλασσας που είναι συμβατές με τη Σύμβαση και θα πρέπει να συμμορφώνεται με όλους τους σχετικούς κανονισμούς που έχουν υιοθετηθεί από διάφορες χώρες σύμφωνα με τη Σύμβαση. Η ειδική απαίτηση είναι ότι η θαλάσσια επιστημονική έρευνα στην ΑΟΖ (και στην υφαλοκρηπίδα φυσικά) πρέπει να διεξάγεται μόνο με τη συναίνεση του παράκτιου κράτους. Το άρθρο 246 της Σύμβασης προβλέπει ότι 1) η θαλάσσια επιστημονική έρευνα στην ΑΟΖ και στην υφαλοκρηπίδα πρέπει να διεξάγεται με τη συγκατάθεση των παράκτιων κρατών και 2) τα παράκτια κράτη, «υπό κανονικές συνθήκες» (“in normal circumstances”), θα πρέπει να χορηγούν τη συγκατάθεσή τους για θαλάσσια επιστημονική έρευνα αποκλειστικά για ειρηνικούς σκοπούς και για την αύξηση της επιστημονικής γνώσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος προς όφελος όλων των ανθρώπων. Υπάρχει η αντίληψη ότι εάν η θαλάσσια επιστημονική έρευνα διεξαχθεί για άλλους σκοπούς, το παράκτιο κράτος μπορεί να ασκήσει με βάση τη διακριτική του ευχέρεια εάν θέλει ή όχι να δώσει τη συγκατάθεσή του¹⁰².

Προκειμένου να τονίσουν περαιτέρω τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους όσον αφορά την έρευνα στον τομέα της θαλάσσιας επιστήμης σε περιοχές που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, η παράγραφος 5 του άρθρου 246 της Σύμβασης απαριθμεί και ορίζει ορισμένους λόγους για τους οποίους ένα παράκτιο κράτος μπορεί να αρνηθεί τη συγκατάθεσή του για τη διενέργεια θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας άλλων κρατών στην ΑΟΖ (ή την υφαλοκρηπίδα) του.

Ένα βασικό ζήτημα που διαφωνούν λοιπόν οι χώρες μεταξύ τους είναι κατά πόσον ορισμένες από τις δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών που πραγματοποιούν οι ναυτικές δυνάμεις στις ΑΟΖ άλλων χωρών πρέπει να θεωρούνται «επιστημονική έρευνα», η οποία, σύμφωνα με τη Σύμβαση, επιτρέπεται μόνο με τη συναίνεση του παράκτιου κράτους. Όσον αφορά τη διαφορά

¹⁰² Zhang, H. (Μάρτιος 2010). Is It Safeguarding the Freedom of Navigation or Maritime Hegemony of the United States?. Chinese Journal of International Law Volume 9, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/publication/249276823_Is_It_Safeguarding_the_Freedom_of_Navigation_or_Maritime_Hegemony_of_the_United_States-Comments_on_Raul_Pete_Pedrozo's_Article_on_Military_Activities_in_the_EEZ (Ανακτήθηκε 30 Σεπτεμβρίου 2018), σελ.44

μεταξύ της υδρογραφικής έρευνας και της επιστημονικής έρευνας, ορισμένα στοιχεία που συλλέγονται από ένα ναυτικό δεν μοιράζονται έξω από αυτό το ναυτικό και δεν διατίθενται για δημόσιους σκοπούς¹⁰³. Αυτά τα δεδομένα χρησιμοποιούνται μόνο για στρατιωτικούς σκοπούς, ειδικά για την προστασία και την άμυνα πλοίων και υποβρυχίων. Ωστόσο, η υδρογραφική τοπογραφία μπορεί επίσης να είναι για τη δημιουργία χαρτών που θα κυκλοφορήσουν και θα χρησιμοποιηθούν σε διεθνές επίπεδο. Επομένως ο κανόνας μπορεί να εξαρτάται από την πρόθεση¹⁰⁴.

Στην πράξη, ανάλογα με τις ανάγκες τους, αρκετές χώρες θολώνουν μερικές φορές τις διακρίσεις μεταξύ της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και της συλλογής πληροφοριών ή των υδρογραφικών ερευνών για να αποφύγουν τη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους. Ορισμένες χώρες διεξάγουν δραστηριότητες «στρατιωτικής υδρογραφικής έρευνας» στις ΑΟΖ των παράκτιων κρατών χωρίς την άδειά τους¹⁰⁵. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι από στρατιωτική οπτική γωνία, αυτό είναι ένα είδος προετοιμασίας μάχης και ως εκ τούτου μια απειλή βίας εναντίον αυτών των χωρών, παραβιάζοντας έτσι την αρχή της ειρηνικής χρήσης της θάλασσας.

Η θαλάσσια επιστημονική έρευνα μπορεί να διεξαχθεί μόνο με τη συναίνεση του παράκτιου κράτους, αλλά οι χώρες διαφωνούν εάν η υδρογραφική τοπογραφία θα πρέπει να θεωρείται θαλάσσια επιστημονική έρευνα¹⁰⁶.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει δήλωση του αντιπροσώπου της Κίνας, ο οποίος υποστήριξε ότι «η ελευθερία της επιστημονικής έρευνας στο παρελθόν είχε ως αποτέλεσμα την κατασκοπεία». Ο ίδιος επεδίωξε να διευκρινίσει ποια δραστηριότητα θα θεωρούταν νόμιμη επιστημονική έρευνα στην ΑΟΖ¹⁰⁷.

Η φαινομενική σύγχυση σχετικά με τους κανόνες που διέπουν την επιστημονική έρευνα έχει προκαλέσει σειρά σοβαρών παρεξηγήσεων κατά τα τελευταία χρόνια. Παρακάτω παραθέτονται ορισμένα σημαντικά περιστατικά με βασικό άξονα το ζήτημα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας.

¹⁰³ Klein, N. (2012). *Maritime Security and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.221-223

¹⁰⁴ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹⁰⁵ Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on ‘Operational Modalities. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).

¹⁰⁶ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹⁰⁷ Wallace M. The right of warships to operate in the exclusive economic zone as perceived by delegates to the Third United Nations Law of the Sea Convention. In: Van Dyke JM, Alexander LM, Morgan JR, editors. *International navigation: rocks and shoals ahead?* Honolulu: Law of the Sea Institute; 1988, at 345, 346–437.

1) Την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2000, η Ιαπωνία διαμαρτυρήθηκε επανειλημμένα για τις ναυτικές δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών και θαλάσσιων επιθεωρήσεων που πραγματοποίησε η Κίνα κατά μήκος της ακτής της Ιαπωνίας. Τον Αύγουστο, ανέφεραν 17 τέτοια περιστατικά που συνέβησαν στην ΑΟΖ της Ιαπωνίας και εξέφρασαν ιδιαίτερη ανησυχία για το γεγονός ότι η επιστημονική έρευνα διεξήχθη γύρω από την Ιαπωνία χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση. Η Κίνα απάντησε επανειλημμένα ότι τέτοιες δραστηριότητες ήταν φυσιολογικές και νόμιμες.

Κατά τη σύνοδό τους στις 13 Οκτωβρίου 2000, ο Κινέζος πρωθυπουργός Zhu Rongji και ο πρωθυπουργός της Ιαπωνίας Yoshiro Mori συμφώνησαν να καθιερώσουν ένα πλαίσιο για την αμοιβαία προειδοποίηση των δραστηριοτήτων θαλάσσιας έρευνας στις αντίστοιχες ΑΟΖ τους και μια τέτοια συμφωνία επετεύχθη το Φεβρουάριο του 2001¹⁰⁸.

2) Στις 24 Μαρτίου 2001, μία εβδομάδα πριν από το περιστατικό EP-3, μια κινεζική φρεγάτα ήρθε σε απόσταση 100 μ. από το άοπλο σκάφος υδρογραφικής έρευνας του Πολεμικού Ναυτικού Bowditch που συγκέντρωνε δεδομένα στην Κίτρινη Θάλασσα και αναγκάστηκε να σταματήσει να ενεργεί στην ΑΟΖ της Κίνας¹⁰⁹.

Τον ίδιο μήνα, η Ινδία διαμαρτυρήθηκε επίσης για τη δραστηριότητα του Bowditch, αφού εντοπίστηκε 30 ναυτικά μίλια από το νησί Nicobar της Ινδίας και τον Ιανουάριο του 2001 η Ινδία διαμαρτυρήθηκε για τις γεωγραφικές δραστηριότητες του βρετανικού πλοίου HMS Scott σε απόσταση 190 ναυτικών μιλίων από το Diu και κοντά στο Porbadnar. Ο Ινδός Υπουργός Άμυνας George Fernandes εξήγησε ότι «η Ινδία διαμαρτυρήθηκε στις κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών και της Βρετανίας ότι τα πολεμικά τους πλοία διεξήγαγαν μη εξουσιοδοτημένες επιχειρήσεις στην αποκλειστική οικονομική μας ζώνη».

Όταν το Bowditch επέστρεψε στην ΑΟΖ της Κίνας το Σεπτέμβριο του 2002, κινεζικά πλοία και αεροπλάνα παρενόχλησαν το πλοίο και η Κίνα κατέθεσε επίσημη διπλωματική διαμαρτυρία για το περιστατικό. Στη συνέχεια, τον Δεκέμβριο του 2002, η Κίνα ανακοίνωσε ότι είχε θεσπίσει νέο νόμο που απαιτούσε ρητώς την έγκριση από την Κίνα όλων των δραστηριοτήτων έρευνας και

¹⁰⁸ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹⁰⁹ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.319

χαρτογράφησης στην ΑΟΖ της και ανέφερε ότι η μη εγκεκριμένη δραστηριότητα στον τομέα των ωκεανών θα υπόκειται σε έλεγχο και επαλήθευση εξοπλισμού και δεδομένων¹¹⁰.

Το άρθρο 240 (α) της UNCLOS ορίζει σαφώς ότι η έρευνα στον τομέα της θαλάσσιας επιστήμης διεξάγεται αποκλειστικά για ειρηνικούς σκοπούς και ο περιορισμός αυτός επαναλαμβάνεται στο άρθρο 246, παράγραφος 3. Ορισμένοι σχολιαστές πρότειναν ότι τουλάχιστον ορισμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με την έρευνα ενδέχεται να είναι ανεπίτρεπτες εξαιτίας αυτού του περιορισμού, όπως η «εμφύτευση συσκευών επιτήρησης όπως εκείνες που ελέγχουν την έξοδο υποβρυχίων από λιμένες, καθώς και συσκευές που είναι ικανές να καταστήσουν αναποτελεσματική την άμυνα του παράκτιου κράτους».

Η επιστημονική έρευνα του θαλάσσιου περιβάλλοντος μπορεί βεβαίως να πραγματοποιηθεί τόσο από αεροσκάφη όσο και από πλοία. Τα αεροπλάνα έχουν το δικαίωμα να πετάζουν πάνω από την ΑΟΖ, αλλά αν συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικά με τους πόρους των υδάτων, το παράκτιο κράτος πρέπει να έχει κάποια εξουσία να αμφισβητεί το αεροπλάνο και να διερευνά τις δραστηριότητές του¹¹¹.

1.7: Συλλογή πληροφοριών

Δεδομένου ότι μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι περισσότερες στρατιωτικές δραστηριότητες διεξάγονται για ειρηνικούς σκοπούς, θα πρέπει να υπάρχει διαφορά μεταξύ ειρηνικών σκοπών και μη στρατιωτικών σκοπών¹¹². Ένα βασικό θεμέλιο για τη διατήρηση των ειρηνικών σκοπών είναι η καλή πίστη· βασική αρχή που διέπει το διεθνές δίκαιο. Το άρθρο 300 αναφέρεται στην «καλή πίστη» και γι 'αυτό το άρθρο 301 για ειρηνικούς σκοπούς ακολουθεί το άρθρο 300. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η «καλή πίστη» μπορεί να μην έχει εφαρμογή αναφορικά με το ζήτημα της συλλογής πληροφοριών. Εξάλλου, ο σκοπός τουλάχιστον ορισμένων τέτοιων

¹¹⁰ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹¹¹ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹¹² Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.255-257

ενεργειών από τα κράτη είναι να αποκτήσουν στρατιωτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων κρατών. Δύσκολα δηλαδή εντοπίζεται εδώ η αρχή της «καλής πίστης»¹¹³.

Ωστόσο, μπορεί επίσης να υποστηριχθεί ότι η συγκέντρωση στρατιωτικών πληροφοριών είναι μια δύναμη και ένα όπλο, με μεταφορική φυσικά έννοια, για την ειρήνη και αυτό επειδή λειτουργεί ως αποτρεπτικό μέσο. Επιπλέον, υπάρχουν πολλές δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών που αποτελούν μέρος των συμφωνιών επαλήθευσης του ελέγχου των εξοπλισμών και εξυπηρετούν έναν κρίσιμο ρόλο στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και συνεπώς στη διατήρηση της ειρήνης¹¹⁴. Επομένως υπάρχει μια συνέχεια τόσο στη θεωρία όσο και στην πρακτική της «καλής πίστης».

Η θέση των Ηνωμένων Πολιτειών και άλλων ναυτιλιακών κρατών είναι ότι οι στρατιωτικές δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών και οι στρατιωτικές υδρογραφικές έρευνες διαφέρουν από τις έρευνες στον τομέα της θαλάσσιας επιστήμης και δεν περιορίζονται από τις διατάξεις της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η συγκέντρωση στρατιωτικών πληροφοριών είναι διαφορετική, επειδή δεν σχετίζεται με την εκμετάλλευση των πόρων και επίσης δεν θα δημοσιεύεται ή θα διαδίδεται κανονικά, όπως είναι συνήθως η επιστημονική έρευνα¹¹⁵. Μια υδρογραφική έρευνα είναι η χαρτογράφηση της θάλασσας ώστε να διευκολυνθεί η ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, ιδιαίτερα για τα υποβρύχια και είναι συνήθως, αλλά όχι πάντα, διαθέσιμη σε άλλες χώρες και στο ευρύ κοινό. Οι δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών μπορούν βεβαίως να λάβουν πολλές μορφές, όπως δραστηριότητες για διάνοιξη στην υφαλοκρηπίδα, χρήση εκρηκτικών υλών ή εισαγωγή επιβλαβών ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον¹¹⁶. Δραστηριότητες που θα συνεπάγονταν ασφαλώς ανησυχίες του παράκτιου κράτους και θα έπρεπε να απαιτούν τη συγκατάθεσή του.

Διάφορες περιστάσεις μπορούν να αποκλείσουν την αδικία - τον παράνομο χαρακτήρα των πράξεων συλλογής πληροφοριών στο σημερινό νομικό δόγμα. Για παράδειγμα, τα κράτη θα μπορούσαν να ισχυριστούν ότι ένα άλλο κράτος ή ένας μεμονωμένος ενάγων εγκύρως συμφώνησαν μαζί σε μια πράξη. Παραδείγματος χάρη, μπορούν να ισχυριστούν ότι η πράξη

¹¹³ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹¹⁴ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹¹⁵ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹¹⁶ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

αποτελεί νόμιμο μέτρο αυτοάμυνας, μπορεί να ισχυριστούν ότι έλαβαν νόμιμο αντίμετρο ή θα μπορούσαν ακόμα να επικαλεσθούν την αναγκαιότητα (necessity). Η αρχή σύμφωνα με την οποία πράξεις που δεν συμμορφώνονται με τα υποχρεωτικά πρότυπα (jus cogens) είναι σε κάθε περίπτωση λανθασμένες, δεν καθιστά άσχετες αυτές τις περιστάσεις, καθώς η συλλογή πληροφοριών δεν αποτελεί per se παραβίαση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου ή άλλων κανόνων του jus cogens¹¹⁷.

1.8: Εκρηκτικά και δοκιμή πυραύλων

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η χρήση εκρηκτικών θα έπρεπε να απαγορευόταν στην ΑΟΖ επειδή θα εισήγαγε βλαβερές ουσίες, θα επηρέαζε αρνητικά τους ζώντες πόρους και θα παρέμβαινε στις οικονομικές δραστηριότητες του παράκτιου κράτους. Αλλά τα ναυτικά κράτη επιμένουν ότι το παράκτιο κράτος πρέπει να προσδιορίζει και να αποδεικνύει τι απειλείται και γιατί, και όχι απλά να δηλώνει ότι η δραστηριότητα θέτει σε κίνδυνο το περιβάλλον¹¹⁸.

Αναφορικά με την δοκιμή πυραύλων στην ή στις ΑΟΖ μιας άλλης χώρας προκύπτει το ερώτημα αν οι δοκιμές πυραύλων που εμπίπτουν στην αποκλειστική οικονομική ζώνη άλλης χώρας συνιστούν άσκηση της ελευθερίας υπέρπτησης ή άλλης νόμιμης χρήσης. Φαίνεται ότι η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας έδωσε σαφείς εξηγήσεις για αυτό το είδος δοκιμών¹¹⁹.

1.9: Ελευθερία ναυσιπλοΐας και υπέρπτησης στην ΑΟΖ

Το άρθρο 87 αναγνωρίζει την ελευθερία της ναυσιπλοΐας για όλα τα κράτη της ανοικτής θάλασσας και, ως εκ τούτου, το άρθρο 58 παράγραφος 1 επιβεβαιώνει ότι το ίδιο δικαίωμα υφίσταται και στην ΑΟΖ, με την επιφύλαξη πάντως των προσόντων που διαπιστώνονται στο άρθρο 58 παράγραφος 3, όπου αναφέρεται: «Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την

¹¹⁷ Fleck, D. (2007). Individual and State Responsibility for Intelligence Gathering. Michigan Journal of International Law Volume 28, (Issue 3). Διαθέσιμο σε: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1174&context=mjil> (Ανακτήθηκε 12 Νοεμβρίου 2018), σελ.698

¹¹⁸ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹¹⁹ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

άσκηση των καθηκόντων τους δυνάμει της παρούσας Σύμβασης στην αποκλειστική οικονομική ζώνη, τα κράτη λαμβάνουν δεόντως υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους και τηρούν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που θεσπίζονται από το παράκτιο κράτος σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και άλλων κανόνων διεθνούς δικαίου, εφόσον δεν είναι ασυμβίβαστες με το παρόν μέρος»¹²⁰.

Υπάρχουν συγκεκριμένες διαφορές όσον αφορά την έννοια της «ελευθερίας» της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης εντός και εκτός της ΑΟΖ, δηλαδή αν οι εν λόγω ελευθερίες μπορούν να περιοριστούν από ορισμένους κανονισμούς - εθνικούς, περιφερειακούς ή διεθνείς - ή αν αυτές οι ελευθερίες είναι απόλυτες¹²¹. Πάνω σε αυτή τη σκέψη τίθεται από πολλούς και το ερώτημα πόσο αποκλειστική είναι η αποκλειστική οικονομική ζώνη.

Η έννοια της «ελευθερίας» της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης έχει πάντα συνδεθεί με το καθεστώς της ανοικτής θάλασσας. Ωστόσο, ορισμένοι θεωρούν ότι οι κανονισμοί μπορεί να είναι απαραίτητοι, επειδή η ελευθερία χωρίς κανονισμούς θα προκαλούσε χάος¹²².

Στην πραγματικότητα, υπάρχει ήδη συμφωνία ότι η άσκηση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης εντός και πέρα από τις ΑΟΖ δεν πρέπει να παρεμποδίζει ή να θέτει σε κίνδυνο τα δικαιώματα των παράκτιων κρατών να προστατεύουν και να διαχειρίζονται τους δικούς τους πόρους και το περιβάλλον τους και δεν πρέπει να διεξάγουν θαλάσσια επιστημονική έρευνα.

Υπάρχουν επίσης διαφορετικές ερμηνείες σχετικά με την ερμηνεία και την ακριβή έννοια των «άλλων διεθνώς νομίμων χρήσεων» της θάλασσας. Δεν είναι σαφές ποιες άλλες νόμιμες χρήσεις της θάλασσας περιλαμβάνουν οι όροι αυτοί πέρα από το δικαίωμα πλοήγησης και υπέρπτησης στην ΑΟΖ. Για παράδειγμα, είναι σαφές ότι δεν περιλαμβάνει πόλεμο στην ΑΟΖ άλλων χωρών¹²³.

¹²⁰ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹²¹ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

¹²² Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

¹²³ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

Η ερμηνεία αυτής της φράσης θα επηρεαστεί από την ερμηνεία της «δέουσας προσοχής» (due regard), τη μη κατάχρηση των δικαιωμάτων, τις ειρηνικές δραστηριότητες και την υποχρέωση να μην απειλείται ή να χρησιμοποιείται βία εναντίον άλλων χωρών (άρθρο 2§4). Στο πλαίσιο αυτό, προκύπτουν διαφορετικές ερμηνείες ως προς το αν συγκεκριμένες στρατιωτικές δραστηριότητες και δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών αποτελούν νόμιμη άσκηση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας και της υπέρπτησης, αν είναι μη κατάχρηση δικαιώματος, εάν εκπληρώνουν την «δέουσα επιμέλεια» στα συμφέροντα των παράκτιων χωρών και εάν ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες αποτελούν απειλή για την ειρήνη και την ασφάλεια, καθώς και για τα συμφέροντα των παράκτιων χωρών¹²⁴.

Υπάρχει επίσης διαφωνία σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης αυτών των αβεβαιοτήτων. Μια άποψη είναι ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας, διότι δεν υπάρχει γενικό πρότυπο τέτοιας συμπεριφοράς ή περιστατικών. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά από τα ενδιαφερόμενα μέρη είτε μέσω άμεσων διμερών συζητήσεων είτε μέσω άμεσων διμερών συμφωνιών ή ρυθμίσεων. Αυτή η επιλογή μπορεί να λειτουργήσει σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά όχι σε άλλες, ιδιαίτερα εάν οι σχέσεις μεταξύ των μερών είναι κακές ή εάν δεν υπάρχει διμερής ρύθμιση ή συμφωνία μεταξύ τους¹²⁵.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίζουν ότι τα αεροσκάφη έχουν την ίδια ελευθερία υπέρπτησης στα ύδατα της ΑΟΖ, όπως συμβαίνει στην ανοικτή θάλασσα, διότι κατά τη διαπραγμάτευση της Σύμβασης του Σικάγου του 1934 δεν υπήρχε ΑΟΖ, και επειδή το άρθρο 87 της Σύμβασης του νόμου του 1982 προβλέπει ρητά την ελευθερία της υπέρπτησης στον εναέριο χώρο πάνω από την ΑΟΖ¹²⁶.

Παρ' όλα αυτά, υπήρξαν προτάσεις από κάποια κράτη ότι ορισμένα από αυτά μπορούν να θεωρούν ότι το καθεστώς της ΑΟΖ συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα των παράκτιων κρατών να περιορίζουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην ΑΟΖ¹²⁷.

¹²⁴ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

¹²⁵ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

¹²⁶ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹²⁷ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

Για παράδειγμα, πέραν των ισχυρισμών της σχετικά με στρατιωτικούς χειρισμούς στην ΑΟΖ, η Βραζιλία ζήτησε επίσης από τη Νομική Επιτροπή του ICAO (International Civil Aviation Organization) να κρίνει ότι οι κανόνες υπέρπτησης της ΑΟΖ ήταν οι ίδιοι με τους κανόνες για την ξηρά και την χωρική θάλασσα. Η Νομική Επιτροπή απέρριψε το αίτημα αυτό, θεωρώντας ότι μια τέτοια θέση ήταν εντελώς ασυμβίβαστη με τις διατάξεις της UNCLOS του 1982, οι οποίες ισοδυναμούν την ΑΟΖ με την ανοικτή θάλασσα όσον αφορά την ελευθερία υπέρπτησης¹²⁸.

Αν και οι θέσεις που ανέφεραν η Βραζιλία, το Πράσινο Ακρωτήριο και η Ουρουγουάη κατευθύνονταν ρητά σε μια κατάσταση ειρήνης, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι θα μπορούσαν να σταθούν επίσης σχετικά με τη διεξαγωγή εχθροπραξιών και άλλων στρατιωτικών επιχειρήσεων στην ΑΟΖ τους κατά τη διάρκεια του πολέμου¹²⁹.

1.9.1: Περιορισμοί στις ελευθερίες πλοήγησης που βασίζονται στο μεταφερόμενο φορτίο

Οι χώρες αναγνώρισαν πρόσφατα τη νομιμότητα της ρύθμισης και του περιορισμού της παράκτιας ναυσιπλοΐας σε σχέση με το φορτίο που μεταφέρεται. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αναγνωρίζει την ανάγκη θέσπισης ειδικών κανονισμών για τα «πυρηνικά πλοία και τα πλοία που φέρουν πυρηνικές ή άλλες εγγενώς επικίνδυνες ή επιβλαβείς ουσίες» στα άρθρα 22 και 23.

Μετά τη διαρροή πετρελαίου που προκλήθηκε από τη διάσπαση του πετρελαιοφόρου Prestige τον Νοέμβριο του 2002, η Ισπανία και η Γαλλία αποφάσισαν ότι όλα τα πετρελαιοφόρα μονού κύτους άνω των 15 ετών που διέρχονται από τις ΑΟΖ τους θα υπόκεινται σε διακοπή και επιθεώρηση και ότι τα εν λόγω πλοία που διαπιστώνεται ότι δεν είναι αξιόπλοια, θα απαγορευθούν πλήρως από τις ΑΟΖ τους¹³⁰.

Νωρίτερα, η Γαλλία είχε απαγορεύσει στα σκάφη άνω των 1600 τόνων να έρχονται μέσα σε επτά ναυτικά μίλια από την ακτή γύρω από το Cherbourg και το Brest, για να προστατεύσουν το

¹²⁸ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

¹²⁹ Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).

¹³⁰ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

εύθραυστο παράκτιο περιβάλλον¹³¹. Άρα μήπως τελικά η αναγνώριση και η προστασία των παράκτιων πόρων μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμούς στις ελευθερίες πλοήγησης;

1.10: Υπερβολικές αξιώσεις στην ΑΟΖ

Οι υπερβολικές αξιώσεις στις ΑΟΖ αποτελούν ίσως τη σημαντικότερη πηγή αστάθειας στο διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Οι εξελίξεις στον νόμο και στην πολιτική της ΑΟΖ όχι μόνο αποσταθεροποιούν το δίκαιο και την πολιτική των ωκεανών, αλλά ανοίγουν σχισμές στο διεθνές σύστημα διακυβέρνησης. Κάθε φορά που ένα παράκτιο κράτος διεκδικεί ειδικές αξιώσεις έναντι της διεθνούς κοινότητας στην ΑΟΖ, το έθνος ενθαρρύνει μια μεγάλη χαλάρωση ή και απομάκρυνση του πιο ολοκληρωμένου, σύμφωνα με πολλούς νομικού πλαισίου στη Γη μετά τον Χάρτη του ΟΗΕ¹³².

Σήμερα οι υπερβολικές αξιώσεις στην ΑΟΖ είναι διαδεδομένες, διακινδυνεύοντας τη διεθνή ασφάλεια. Οι υπερβολικές αυτές αξιώσεις αποτελούν τη μεγαλύτερη απειλή για ένα σταθερό και λειτουργικό νόμο της θάλασσας¹³³. Οι απειλές για τη σταθερότητα του διεθνούς δικαίου της θάλασσας επηρεάζουν άμεσα τη χρησιμότητα των ναυτικών δυνάμεων και η περιοχή που απασχολεί περισσότερο είναι η ΑΟΖ.

Εξετάζονται οι υπερβολικές απαιτήσεις των παράκτιων κρατών έναντι της ΑΟΖ για τις δυνατότητές τους να υπονομεύουν ή να απονομιμοποιούν στρατιωτικές επιχειρήσεις στη χερσαία ζώνη και τις στενές θάλασσες. Το σωρευτικό παγκόσμιο αποτέλεσμα των ισχυρισμών αυτών είναι η μείωση της χρησιμότητας της ναυτικής δύναμης ως μέσου διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας¹³⁴.

Τα κράτη που πραγματοποιούν υπερβολικές θαλάσσιες αξιώσεις παρερμηνεύουν τους όρους ή εφαρμόζουν εσφαλμένα τους κανόνες της UNCLOS, υπονομεύοντας έτσι τις πολιτικές, νομικές και επιχειρησιακές αναλύσεις¹³⁵.

Πράγματι, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες ενδέχεται να προκύψουν εύλογες διαφορές όσον αφορά τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους και τα δικαιώματα της διεθνούς κοινότητας εντός

¹³¹ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

¹³² Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.13

¹³³ Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.16, 401

¹³⁴ Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.16

¹³⁵ Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.18, 403

της ΑΟΖ του παράκτιου κράτους. Ο μόνος τρόπος για να αντιμετωπιστούν αυτές οι διαφορές είναι να προστεθεί κάποια ακρίβεια στην ανάλυση υιοθετώντας ένα κοινό σημείο εκκίνησης για όλες τις υπερβολικές απαιτήσεις πέραν των 12 nm από την παραλία και ότι το κοινό σημείο αναφοράς είναι το καθεστώς της θάλασσας και το κανονιστικό πλαίσιο της ΑΟΖ¹³⁶.

2.1: Περιστατικά

Πολλά περιστατικά τόνισαν στο παρελθόν και τονίζουν την επείγουσα ανάγκη για αντιμετώπιση των συγκρούσεων ή των ενδεχόμενων συγκρούσεων στις ΑΟΖ¹³⁷:

→ Η σύγκρουση μεταξύ αμερικανικού αεροσκάφους επιτήρησης και κινέζικου αεροσκάφους πάνω από την ΑΟΖ της Κίνας (το περιστατικό EP3) και τις επακόλουθες «στενές συναντήσεις». (Θα αναλυθεί διεξοδικά παρακάτω.)

→ Η επιδίωξη και η δέσμευση από την ιαπωνική ακτοφυλακή ενός ύποπτου βορειοκορεάτικου κατασκοπευτικού σκάφους στην ΑΟΖ της Ιαπωνίας (Βορειοκορεάτικο περιστατικό κατασκοπείας).

→ Η κατάσχεση από τις ισραηλινές δυνάμεις στην Ερυθρά Θάλασσα ενός σκάφους που φέρει όπλα για την ΟΑΠ (Οργάνωση Απελευθέρωσης Παλαιστίνης).

→ Η διαμαρτυρία του Βιετνάμ σχετικά με τις κινεζικές live fire ασκήσεις στην ΑΟΖ που ισχυρίστηκε.

Αναλυτικότερα τώρα με το περιστατικό EP-3, οι Ηνωμένες Πολιτείες ισχυρίστηκαν ότι τα αεροσκάφη της απολάμβαναν την ελευθερία της ναυσιπλοΐας. Η Κίνα αντιτάχθηκε ότι τέτοιες ελευθερίες δεν είναι απόλυτες και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλειά της¹³⁸.

¹³⁶ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.19

¹³⁷ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹³⁸ Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press, σελ.7

Στο περιστατικό κατασκοπευτικών πλοίων, η Βόρεια Κορέα, αρνείται οποιαδήποτε σύνδεση με το πλοίο, αποκαλώντας τις δράσεις της Ιαπωνίας με τις φράσεις «πειρατεία» και «τρομοκρατία». Το Τόκιο δήλωσε ότι ενήργησε σε «αυτοάμυνα».

Τα δυο αυτά περιστατικά έχουν πολλές ομοιότητες. Και τα δύο περιλαμβάνουν πιθανή κατασκοπεία στην ΑΟΖ τρίτης χώρας. Και οι δύο είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια ιδιοκτησίας και ζωής. Και τα δύο περιστατικά θέτουν ζητήματα διεθνούς δικαίου σχετικά με τα δικαιώματα των παράκτιων κρατών έναντι των ξένων πλοίων και των αεροσκαφών που κινούνται στην ΑΟΖ τους¹³⁹. Είναι γεγονός ότι πολλά παράκτια κράτη έχουν γίνει πιο επιθετικά στις απαιτήσεις τους έναντι της ΑΟΖ.

Η ιαπωνική κυβέρνηση σκοπεύει να προτείνει έναν νόμο που θα επιτρέπει στις ιαπωνικές δυνάμεις να συλλαμβάνουν ύποπτα ξένα πλοία στην ΑΟΖ τους και, εάν αντισταθούν, να ανοίξουν πυρ εναντίον τους σύμφωνα με εσωτερική νόμιμη ατιμωρησία. Η Σύμβαση του 1982 της UNCLOS, η οποία επικυρώθηκε από την Ιαπωνία και την Κίνα, επιτρέπει ήδη σε ένα έθνος να επιβιβαστεί, να επιθεωρήσει και να συλλάβει ένα ξένο πλοίο στην ΑΟΖ του, προκειμένου να διασφαλίσει τη συμμόρφωση με τους νόμους και τους κανονισμούς που διέπουν την εκμετάλλευση των πόρων. Και σύμφωνα με τη Σύμβαση αυτή, η Ιαπωνία έχει επίσης το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης (hot pursuit) εάν υποψιάζεται ότι ένα σκάφος παραβίασε τους νόμους της ΑΟΖ. Αλλά με την πρόταση ενός νέου νόμου ο οποίος θα ενθαρρύνει τη χρήση βίας, η Ιαπωνία μπορεί να κινείται πέρα από τη Σύμβαση και τα διεθνή πρότυπα¹⁴⁰.

Κατά τη στιγμή της καταδίωξης του ύποπτου κατασκοπευτικού πλοίου, θεωρήθηκε ότι το σκάφος ήταν ένα κινεζικό πλοίο. Σύμφωνα με απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας (1999), σε τέτοιες περιπτώσεις «η χρήση βίας πρέπει να αποφεύγεται όσο το δυνατόν περισσότερο και όταν είναι αναπόφευκτη δεν πρέπει να υπερβαίνει το εύλογο και αναγκαίο σύμφωνα με τις περιστάσεις, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ολόκληρη η ανθρωπότητα και να καταβάλλονται όλες οι προσπάθειες για να μην τεθεί σε κίνδυνο η ζωή».

Φαίνεται ότι ο βαθμός δύναμης που χρησιμοποίησε η Ιαπωνία, ίσως όχι παράνομος, δεν ήταν κατάλληλος. Επιπλέον, μια ναυτική δύναμη (όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες) θα ήταν επιφυλακτική για κάθε νόμο που μειώνει την ελευθερία της ναυσιπλοΐας στις ΑΟΖ. Ακόμη χειρότερα, η φιλελεύθερη χρήση βίας μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρά επεισόδια μεταξύ της

¹³⁹ Galdorisi, G., Kaufman, A. (2002). Military Activities in the Exclusive Economic Zone: Preventing Uncertainty and Defusing Conflict. California Western International Law Journal Volume 32, (No.2). Διαθέσιμο σε: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a457969.pdf> (Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου 2018), σελ.292-294

¹⁴⁰ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

Ιαπωνίας και των θαλάσσιων γειτόνων της, τα σκάφη των οποίων φέρονται να ψαρεύουν συχνά παράνομα στην ΑΟΖ της Ιαπωνίας.

Από τη Σύμβαση του 1982 και το διεθνές εθιμικό δίκαιο είναι σαφές ότι τα ξένα αεροσκάφη απολαμβάνουν την ελευθερία να πετάξουν στην ΑΟΖ της Κίνας και ότι τα κατασκοπευτικά σκάφη απολαμβάνουν την ελευθερία ναυσιπλοΐας στην ΑΟΖ της Ιαπωνίας. Αυτό που δεν είναι σαφές είναι αν μια τέτοια ελευθερία είναι απόλυτη. Μια άποψη είναι ότι αυτό που δεν απαγορεύει ρητά η Σύμβαση επιτρέπεται. Η Σύμβαση του 1982 επιτάσσει τη χρήση της θάλασσας μόνο για «ειρηνικούς σκοπούς» και απαγορεύει την απειλή ή τη χρήση βίας. Επίσης, απαγορεύει ειδικά τη συλλογή πληροφοριών σε χωρικά ύδατα μήκους 12 ν.μ., διότι αυτό δεν θεωρείται «αθώο», και αυτό γιατί «προσβάλλει την ειρήνη, την τάξη ή την ασφάλεια του παράκτιου κράτους». Ότι δεν είναι «αθώο» στα χωρικά ύδατα δεν μπορεί να θεωρηθεί «ειρηνικό» στην ΑΟΖ¹⁴¹. Το βασικό ερώτημα είναι αν η συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι «ειρηνική».

Όσον αφορά το περιστατικό EP-3, ο νόμος που ισχύει για τις στρατιωτικές δραστηριότητες στην ΑΟΖ υποβαθμίζεται καθώς ορισμένα παράκτια κράτη επιταχύνουν τις προσπάθειες για την ερμηνεία της Σύμβασης, μερικές φορές προκαλώντας διεθνή περιστατικά όπως η υπόθεση του EP-3¹⁴². Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η εξελισσόμενη κρατική πρακτική να αποδυναμώνει την ελευθερία της ναυσιπλοΐας στην ΑΟΖ.

Σε μια προσπάθεια απομάκρυνσης των ναυτικών δυνάμεων των ΗΠΑ από το να λειτουργούν στην ΑΟΖ της, για παράδειγμα, η Κίνα σταδιακά μετατοπίστηκε από τα επιχειρήματα που βασίζονται στην ασφάλεια σε επιχειρήματα που βασίζονται σε πόρους και περιβάλλον.

Το 1987, ο Πρόεδρος Ρόναλντ Ρέιγκαν δήλωσε: «Η ελευθερία της ναυσιπλοΐας δεν είναι κενό κλισέ του διεθνούς δικαίου. Είναι ουσιαστικής σημασίας για την υγεία και την ασφάλεια της Αμερικής και την υγεία της συμμαχίας του NATO»¹⁴³. Εμείς θα προσθέταμε και γενικότερα της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Πιο αναλυτικά για το περιστατικό **EP-3** (Απρίλιος 2001)¹⁴⁴: Οι Ηνωμένες Πολιτείες διαθέτουν τακτικά τεχνολογικά προηγμένα αεροσκάφη επιτήρησης EP-3 κατά μήκος της ακτής

¹⁴¹ Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).

¹⁴² Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.7

¹⁴³ Kraska, J. (2011). Maritime Power and the Law of the Sea. Oxford: Oxford University Press, σελ.10

¹⁴⁴ Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).

της Κίνας για να παρακολουθούν τις επικοινωνίες και να παρακολουθούν τις παράκτιες και υπεράκτιες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των υποβρυχίων κινήσεων, με κατά μέσο όρο περίπου 400 τέτοιες πτήσεις κάθε χρόνο. Την 1η Απριλίου 2001, δύο κινεζικά αεροσκάφη τύπου F-8 επωφελήθηκαν για να χαιρετήσουν το αμερικανικό αεροπλάνο και ένας από αυτούς συγκρούστηκε με το EP-3 σε απόσταση περίπου 70 ναυτικών μιλίων νοτιοανατολικά του νησιού Hainan, καταστρέφοντας το κινεζικό αεροπλάνο και σκοτώνοντας τον πιλότο του και καταστρέφοντας το EP-3 επαρκώς ώστε να απαιτήσει να προσγειωθεί στο αεροδρόμιο Lingshui στο νησί Hainan της Κίνας. Η Κίνα ισχυρίστηκε ότι το αμερικανικό αεροπλάνο στράφηκε απότομα και στρίμωξε το κινεζικό αεροπλάνο, αλλά οι Ηνωμένες Πολιτείες ισχυρίστηκαν ότι ήταν το κινεζικό αεροπλάνο αυτό που έπεφτε ακανόνιστα, επισημαίνοντας ότι το ελικοειδές EP-3 έχει μικρή δυνατότητα ελιγμών και είναι πολύ πιο αργό από το F-8.

Η Κίνα ισχυρίστηκε στη συνέχεια ότι η πτήση των ΗΠΑ παραβίασε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, σύμφωνα με την οποία κάθε πτήση στον εναέριο χώρο πάνω από την αποκλειστική οικονομική ζώνη άλλου έθνους πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα της συγκεκριμένης χώρας. Έτσι, οι ενέργειες του αμερικανικού αεροσκάφους αποτελούσαν σοβαρή απειλή για την εθνική ασφάλεια της Κίνας.

Η κινεζική δήλωση έλεγε ότι το αμερικανικό στρατιωτικό αεροσκάφος επιτήρησης παραβίασε την αρχή της «ελεύθερης υπέρπτησης», διότι το συμβάν που συνέβη με το αεροπλάνο των ΗΠΑ συνέβη στον εναέριο χώρο κοντά στις παράκτιες περιοχές της Κίνας και την αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κίνας. Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και το γενικό διεθνές δίκαιο, όλες οι χώρες απολαμβάνουν την ελευθερία υπέρπτησης στην ΑΟΖ ενός άλλου κράτους. Ωστόσο, η Σύμβαση και το γενικό διεθνές δίκαιο ορίζουν ταυτόχρονα ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα της παράκτιας χώρας. Οι πράξεις αναγνώρισης των αεροσκαφών επιτήρησης των ΗΠΑ είχαν ως στόχο τον εναέριο χώρο πάνω από την παράκτια περιοχή της Κίνας και η πτήση της ήταν πολύ πέρα από το πεδίο της «υπέρπτησης» και, ως εκ τούτου, παραβίασε την αρχή της ελευθερίας υπέρπτησης. Η δράση του αμερικανικού αεροσκάφους αποτελούσε επίσης σοβαρή απειλή για τα συμφέροντα ασφαλείας της Κίνας, επομένως ήταν σωστό τα κινεζικά στρατιωτικά αεροπλάνα να παρακολουθούν το αμερικανικό αεροπλάνο κατασκοπείας για χάρη της κρατικής ασφαλείας της Κίνας. Το αμερικανικό αεροπλάνο, παραβιάζοντας τους κανόνες υπέρπτησης, προκάλεσε τη συντριβή, οπότε η πλευρά των ΗΠΑ πρέπει να φέρει την πλήρη ευθύνη για το περιστατικό.

Εκείνη την περίοδο κινέζος εκπρόσωπος αναγνώρισε ότι υπάρχουν ελευθερίες υπέρπτησης στην ΑΟΖ, αλλά υποστήριξαν επίσης ότι οι ελευθερίες αυτές πρέπει να εξισορροπούνται με τα συμφέροντα ασφαλείας των παράκτιων κρατών.

Η θέση της Κίνας δηλαδή στηρίζεται στις διατάξεις του άρθρου 58 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπου εκτός από την ελευθερία υπέρπτησης που προβλέπει η Σύμβαση, τα ξένα αεροσκάφη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα δικαιώματα των παράκτιων χωρών, να συμμορφώνονται με τους νόμους των παράκτιων χωρών και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και να αποφεύγουν να ασκούν δραστηριότητες που απειλούν την κυριαρχία, την ασφάλεια και τα εθνικά συμφέροντα των παράκτιων χωρών.

Εκπρόσωποι της Κίνας έλεγαν ότι ακόμα και Αμερικανοί μελετητές υποστηρίζουν ότι η ελευθερία διέλευσης σε μια αποκλειστική οικονομική ζώνη και η ελευθερία στα διεθνή ύδατα περιορίζονται κατ'αρχήν από το άρθρο 58, παράγραφος 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Κινεζικές θέσεις προσπαθούσαν να εξηγήσουν ότι τα αμερικανικά στρατιωτικά αεροσκάφη αναγνώρισης έχουν επανειλημμένα στοιχειώσει τον ουρανό πάνω από τα παράκτια ύδατα της Κίνας για να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες αναγνώρισης αγνοώντας τις επαναλαμβανόμενες επίσημες προειδοποιήσεις της κινεζικής κυβέρνησης, περί κρατικής κυριαρχίας.

Ένα χρόνο μετά από αυτό το συμβάν, ένα υπογεγραμμένο άρθρο στην εφημερίδα του Κινεζικού Στρατού επέμενε λεπτομερώς ότι οι επιθεωρήσεις των ΗΠΑ κατά μήκος των ακτών της Κίνας αποτελούσαν μια «στρατιωτική πράξη πρόκλησης» που απειλούσε την ασφάλεια της Κίνας και πρέπει να σταματήσει. Σύμφωνα με το άρθρο, οι επιθεωρήσεις των ΗΠΑ ήταν «εντελώς παράνομες» και ότι, παρόλο που το άρθρο 58 της UNCLOS αναγνώριζε δικαιώματα υπέρπτησης, τα «ξένα αεροσκάφη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα δικαιώματα των παράκτιων κρατών και να συμμορφωθούν με τους νόμους και κανονισμούς των τελευταίων και δεν μπορούν να θέτουν σε κίνδυνο την κυριαρχία, την ασφάλεια και τα εθνικά συμφέροντα των παράκτιων κρατών»¹⁴⁵. Έτσι, η «ελεύθερη πτήση» των ξένων αεροσκαφών πάνω από την ΑΟΖ είναι περιορισμένη και υπό προϋποθέσεις.

¹⁴⁵ Chinese Army Paper urges USA to stop surveillance activities. BBC Monitoring Asia Pacific—Political, April 15, 2001 (reporting on a commentator's article entitled Routine Duty or Malicious Provocation? published by the newspaper of the Central Military Commission Jiefangjun Bao).

Η διαχείριση των πιθανών προβλημάτων είναι πιο αποτελεσματική αν τα μέρη που αντιμετωπίζουν τις πιθανές συγκρούσεις μπορούν να μάθουν πώς να συνεργάζονται παρά να έρχονται αντιμέτωποι ο ένας με τον άλλο. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να καταρτιστούν συνεργατικές προσπάθειες στις οποίες μπορεί να συμμετάσχει κάθε ενδιαφερόμενος. Αυτός ο μηχανισμός χρησιμοποιήθηκε στη διαδικασία του South China Sea Workshop και βοήθησε εξαιρετικά στην προώθηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών. Ίσως είναι δύσκολο να συμφωνήσουμε σε ένα σχέδιο σχετικά με τη συγκέντρωση στρατιωτικών πληροφοριών, αλλά αξίζει να το επιχειρήσουμε. Για παράδειγμα, οι αρμόδιοι στρατιωτικοί και μυστικοί υπάλληλοι θα μπορούσαν να συναντώνται από καιρού εις καιρόν για να ανταλλάσσουν τις ανησυχίες και τις προσδοκίες τους έτσι ώστε, όποτε είναι δυνατόν, αυτές οι ανησυχίες και οι προσδοκίες να μπορούσαν να γίνουν συμπαγείς και όχι αντιφατικές. Λόγω του μυστικού χαρακτήρα των στρατιωτικών και μυστικών δραστηριοτήτων, θα πρέπει να προσεγγιστεί πολύ προσεκτικά αυτός ο μηχανισμός και θα πρέπει να ξεκινήσει από τις λιγότερο παρεμβατικές δραστηριότητες, ίσως με την ενίσχυση της αμοιβαίας κατανόησης της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου στη συλλογή πληροφοριών. Όσον αφορά τη χάραξη συνεργατικών προσπαθειών, είναι προτιμότερο να επικεντρωθούμε σε τεχνικά θέματα, επειδή είναι σχετικά απλά και στερούνται σημαντικών πολιτικών περιορισμών¹⁴⁶.

Υπάρχουν διδάγματα από την υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας, τα οποία θα μπορούσαν να εφαρμοστούν επίσης σε μια σύγκρουση που θα προερχόταν από στρατιωτικές δραστηριότητες και δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών στην ΑΟΖ¹⁴⁷.

Όσον αφορά τώρα τις διαδικασίες CBM (Component Business Model), από την αρχή, το Workshop για τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας εξέδωσε δηλώσεις σχετικά με την ανάγκη ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών, συγκράτησης της πολιτικής και της πρακτικής έτσι ώστε να μην γίνει περίπλοκο, προώθηση της συνεργασίας και υλοποίηση άλλων βασικών αρχών μιας ενδεχόμενης διαχείρισης των συγκρούσεων. Επίσης, συζητήθηκε η ανάγκη σύναψης ενός «κώδικα δεοντολογίας» μεταξύ των μερών, ο οποίος θα οδηγήσει ενδεχομένως στη δημιουργία ενός «περιφερειακού κώδικα δεοντολογίας» για τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Η Κίνα και οι Φιλιππίνες, όπως και οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ κατέληξαν σε διμερείς κώδικες δεοντολογίας. Αυτές οι προσπάθειες οδήγησαν στη σύναψη της δήλωσης σχετικά με τη συμπεριφορά των

¹⁴⁶ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

¹⁴⁷ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

συμβαλλομένων μερών μεταξύ του ASEAN και της Κίνας όσον αφορά τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, η οποία υπεγράφη στην Phnom Penh στις 4 Νοεμβρίου 2002¹⁴⁸.

Κεφάλαιο 2ο: Η περίπτωση της Κύπρου

Θα χρησιμοποιηθεί το παράδειγμα της Κύπρου λόγω της άμεσης γειτνίασης και της σχέσης που έχουμε σαν Ελλάδα, του παγκόσμιου ενδιαφέροντος που έχει προκαλέσει και των πολύπλευρων απόψεων που έχουν ακουστεί επί του θέματος. Για τον λόγο αυτό θα αναφερθούμε σε ένα συγκεκριμένο οικόπεδο της κυπριακής αποκλειστικής ζώνης. Η μελέτη που θα γίνει είναι καθαρά από οπτική διεθνούς δικαίου και σκοπίμως δεν επιλέχθηκε να γίνει καταγραφή των γεγονότων στην ζώνη καθώς εύκολα μπορεί κανείς να ανατρέξει στο διαδίκτυο σε δημοσιογραφικά sites για αυτά. Έτσι λοιπόν θα αναφερθούμε στα τεκταινόμενα στο οικόπεδο 3 της κυπριακής ΑΟΖ.

Έκδοση Navtex Τουρκίας

Η Navtex της Τουρκίας για ναυτικές ασκήσεις εντός της Κυπριακής ΑΟΖ εγείρει ζητήματα νομιμότητας για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, ερίζεται αν επιτρέπονται οι ναυτικές ασκήσεις σε ξένη ΑΟΖ. Κυρίως οι ΗΠΑ είναι που τίθενται υπέρ της νομιμότητας ναυτικών ασκήσεων σε ξένη ΑΟΖ, αλλά είναι πολλά κράτη, όπως πχ. η Κίνα, που φέρουν σφοδρές αντιρρήσεις. Δεύτερον, σε κάθε περίπτωση, έστω κι αν θεωρήσουμε ότι αυτές επιτρέπονται ως "other internationally lawful uses of the sea related to these freedoms [i.e. freedom of navigation]" σύμφωνα με το άρθρο 58 (1) της Σύμβασης Δικαίου της Θάλασσας, το οποίο προβλέπει τις ελευθερίες των άλλων κρατών εντός ΑΟΖ, η άσκηση αυτών των ελευθεριών πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη (due regard) τα κυριαρχικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών εντός της ΑΟΖ τους (άρθρο 58 (3) Σύμβασης). Η υποχρέωση αυτή του due regard πρέπει να θεωρηθεί και εθιμική, ενώ συζητήθηκε σε δύο πρόσφατες διεθνείς διαιτητικές αποφάσεις στην υπόθεση Chagos Archipelago (Mauritius v. UK. 2015) και South China Sea case (2016). Σύμφωνα με τη διεθνή νομολογία, το 'due regard' εμπεριέχει τουλάχιστον μια υποχρέωση συνδιαλλαγής

¹⁴⁸ Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).

(consultation) μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών με βάση και την αρχή της καλής πίστης, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Συνεπώς, οι μονομερείς ενέργειες της Τουρκίας έκδοσης διαδοχικών Navtex εντός της Κυπριακής ΑΟΖ σε περιοχές όπου η Κυπριακή δημοκρατία θα ασκούσε το κυριαρχικό δικαίωμα της έρευνας για υδρογονάνθρακες συνιστούν εφ' εαυτοίς παραβίαση του διεθνούς δικαίου της θάλασσας, που εν προκειμένω κωδικοποιείται στη Σύμβαση ΔΘ. Σημειωτέον δε ότι ακόμη και αν δεχθούμε το επιχείρημα της Τουρκίας ότι οι περιοχές αυτές δεν συνιστούν Κυπριακή ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα, αλλά είναι μη οριοθετημένες ακόμη, και πάλι η Τουρκία οφείλει αυτή τη due regard υποχρέωση σύμφωνα με το άρθρο 87 (2) της Σύμβασης ΔΘ σχετικά με την άσκηση των ελευθεριών της ανοικτής θάλασσας, που και αυτό καθρεπτίζει εθνικό δίκαιο. Τέλος, όπως αναφέρεται συχνά, η Τουρκία δεν είναι αρμόδια η ίδια να εκδίδει NAVTEX για τη συγκεκριμένη περιοχή, γεγονός, όμως που δεν πρέπει να συγχέεται με τη νομιμότητα των ναυτικών ασκήσεων per se.

Παραμπόδιση Ιταλικού Πλοίου

Πέραν της παραβίασης του διεθνούς δικαίου μόνο από την έκδοση NAVTEX εκ μέρους της Τουρκίας σε περιοχές εντός της ΑΟΖ της Κύπρου, όπου η τελευταία επρόκειτο να ασκήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα, η Τουρκία παραβίασε άμεσα τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας με την παρεμπόδιση του πλοίου της ENI να προβεί σε έρευνες στο οικόπεδο 3, παρεμπόδιση όπου κορυφώθηκε με τον παρολίγον εμβολισμό του Ιταλικού πλοίου.

Το δικαίωμα έρευνας για φυσικούς πόρους στο βυθό της ΑΟΖ της Κύπρου αποτελεί αποκλειστικό κυριαρχικό δικαίωμα της Κύπρου σύμφωνα με το άρθρο 56 της Σύμβασης ΔΘ, το οποίο ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις περί υφαλοκρηπίδας (βλ. άρθρο 77 Σύμβασης), ενώ συνιστά και εθνικό δίκαιο. Η παρεμπόδιση άσκησης των κυριαρχικών δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων συνιστά απευθείας παραβίαση του διεθνούς δικαίου, όπως αυτό κωδικοποιείται στις διατάξεις των άρθρων 56 και 77 της Σύμβασης ΔΘ. Εν προκειμένω, η παραβίαση αυτή συντελέστηκε όλο το κρίσιμο χρονικό διάστημα με την εν τοις πράγμασι (de facto) παρεμπόδιση διεξαγωγής της δοκιμαστικής γεώτρησης από το Ιταλικό πλοίο λόγω της Τουρκικής NAVTEX, αλλά και με τη φυσική αποτροπή του Ιταλικού πλοίου από το να προσεγγίσει στο σημείο της γεώτρησης.

Σημειωτέον ότι παρόμοιες ενέργειες της Κίνας ('aggressive manoeuvres', όπως τις χαρακτήρισε το διαιτητικό δικαστήριο) εντός της υφαλοκρηπίδας των Φιλιππίνων και η παρεμπόδιση έρευνας σε υδρογονάνθρακες από ξένη εταιρεία που είχαν αδειοδοτήσει οι Φιλιππίνες θεωρήθηκε από το Διεθνές Διαιτητικό Δικαστήριο στην υπόθεση της Νότιας Σινικής Θάλασσας (2016) ως παραβίαση του άρθρου 77 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων των Φιλιππίνων. Το Δικαστήριο μάλιστα απεφάνθη ότι ακόμη κι αν είναι αμφισβητούμενη περιοχή-όπως υποθετικά μπορεί να πει η Τουρκία- η Κίνα δεν έπρεπε να δράσει έτσι.

Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι σε μια παρόμοια υπόθεση, στη διαφορά μεταξύ Guyana/Suriname ενώπιον διεθνούς διαιτητικού δικαστηρίου (2007), το Δικαστήριο είχε αποφανθεί ότι η απειλή κι η εκδίωξη μιας κινητής πλατφόρμας που έκανε δοκιμαστική γεώτρηση σε μια αμφισβητούμενη περιοχή (disputed maritime area) συνιστούσε απειλή χρήσης βίας κατά παράβαση του άρθρου 2 παρ.4 του Χάρτη Ηνωμένων Εθνών¹⁴⁹.

Τέλος, δεν πρέπει να εκφύγει της προσοχής μας ότι οι ενέργειες σήμερα της Τουρκίας συνιστούν και παραβίαση του δικαιώματος της ναυσιπλοΐας (freedom of navigation) που η Ιταλία ως κράτος της σημαίας (flag State) απολαμβάνει εντός της Κυπριακής ΑΟΖ δυνάμει των άρθρων 58 (1) και 87 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας και του γενικού διεθνούς δικαίου, καθώς υπήρξε σαφής παρενόχληση του Ιταλικού πλοίου (interference with the navigation of the vessel).

Νεότερες εξελίξεις επί του ζητήματος της κυπριακής ΑΟΖ σε σχέση με την Τουρκία

Μόλις πριν μια βδομάδα κυκλοφόρησε ως επίσημο έγγραφο της Γενικής Συνέλευσης και του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, επιστολή της Αναπληρώτριας Μονίμου Αντιπροσώπου της Κύπρου στα Ηνωμένα Έθνη, Πόλυς Ιωάννου, με ημερομηνία 14 Νοεμβρίου, με την οποία καταγγέλλονται προς τον Γενικό-Γραμματέα του διεθνούς οργανισμού, Αντόνιο Γκουτέρες, παραβιάσεις του εναέριου και θαλάσσιου χώρου της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία, κατά τον μήνα Αύγουστο. Στην επιστολή επισυνάπτονται δύο έγγραφα, όπου περιγράφονται λεπτομερώς οι παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου της Κύπρου, των διεθνών κανονισμών εναέριας κυκλοφορίας στην

¹⁴⁹ Σημειωτέον η μοναδική φορά που ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο διαπιστώνει «απειλή χρήσης βίας».

Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων (FIR) της Λευκωσίας και τα περιστατικά παράνομης χρήσης των κλειστών λιμανιών και αεροδρομίων από την Τουρκία. Επισημαίνεται επίσης η συστηματική χρήση του παράνομου αεροδρομίου της Τύμπου από τουρκικά εμπορικά αεροσκάφη.

«Αυτή η συστηματική πολιτική παραβίασεως του διεθνούς δικαίου και των διεθνών κανόνων και κανονισμών, αποτελούν μια συνεχή απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, επηρεάζει αρνητικά την περιφερειακή σταθερότητα, θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια της διεθνούς πολιτικής αεροπορίας, δημιουργεί δυσκολίες στην κίνηση αεροσκαφών πάνω από την Κύπρο και αποτρέπει τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος εντός του οποίου θα διεξαχθεί η ειρηνευτική διαδικασία του κυπριακού», αναφέρει στην επιστολή της η κ. Ιωάννου.

Η Αναπληρώτρια Μόνιμη Αντιπρόσωπος τονίζει πως οι ενέργειες αυτές της Τουρκίας, η οποία κατέχει παράνομα το βόρειο τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας από το 1974, αποσκοπούν ξεκάθαρα στην υπονόμευση της κυριαρχίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενισχύοντας τη συνεχιζόμενη de facto διαίρεση και την αναβάθμιση του καθεστώτος της αποσχιστικής οντότητας, διεκδικώντας ένα υποτιθέμενο εναέριο χώρο πάνω από το κατεχόμενο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας, αναφέρει στην επιστολή της η Αναπληρώτρια Μόνιμη Αντιπρόσωπος.

Υπενθυμίζει παράλληλα, ότι υπάρχει μια νομική αρχή στην Κύπρο, η Κυπριακή Δημοκρατία, όπως αυτό διατυπώνεται στα διάφορα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, και ιδιαίτερα τα ψηφίσματα 541 (1983) και 550 (1984), όπου το Συμβούλιο κήρυξε άκυρη την υποτιθέμενη απόσχιση μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας. Καταλήγοντας, η κ. Ιωάννου, προτρέπει την Τουρκία και τους Τουρκοκύπριους να λάβουν υπόψη τις εκκλήσεις της διεθνούς κοινότητας και να συμβάλουν σε μια ουσιαστική επανάληψη της ειρηνευτικής διαδικασίας, αντί να επικεντρώνονται στην υπονόμευση της κυριαρχίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενισχύοντας τη συνεχιζόμενη ντε φάκτο διαίρεση και την αναβάθμιση του καθεστώτος της αποσχιστικής οντότητας.

ΜΕΡΟΣ II

Κεφάλαιο 1^ο : Απειλές για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια στο πλαίσιο μη οριοθετημένης ΑΟΖ

Παραπάνω έγινε σαφές ότι ακόμα και στις οριοθετημένες ΑΟΖ τα πράγματα δεν είναι τόσο ξεκάθαρα και συχνά γίνονται παρεξηγήσεις και δεν λείπουν και περιστατικά, για να κάνουν ακόμα πιο εμφανή την διαφορά μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Κράτη μη συμβαλλόμενα στην Σύμβαση της Θάλασσας και συμβαλλόμενα, αμφοτέρωθεν έχουν διεκδικήσεις και δεν θα πάψουν να έχουν όσο αυτές οι διεκδικήσεις έχουν άμεση συνάφεια με τα εθνικά τους συμφέροντα.

Πώς είναι όμως η κατάσταση στις μη οριοθετημένες ΑΟΖ; Τα προβλήματα που ανακύπτουν είναι αζεπέραστα ή υπάρχουν λύσεις προκειμένου να διευθετηθεί το τυχόν ζήτημα;

Αξίζει να σημειωθεί το εξής πολύ σημαντικό στοιχείο που τονίστηκε και στην εισαγωγή. Οι απειλές δεν είναι άλλες σε οριοθετημένες ΑΟΖ και άλλες σε μια οριοθετημένες ΑΟΖ. Οι απειλές είναι οι ίδιες, απλά διαφέρει το είδος και ο τρόπος με τον οποίο εκτελούνται σε κάθε έναν από τους παραπάνω δυο χώρους, θα λέγαμε. Επίσης, τα αποτελέσματα σε κάθε μία από τις δυο περιπτώσεις διαφέρουν.

Έτσι λοιπόν στην αρχή θα γίνει μια ενδελεχής ανάλυση του άρθρου 74, παράγραφος 3 και του άρθρου 83, παράγραφος 3 προκειμένου να γίνει σαφές και αντιληπτό το θεωρητικό υπόβαθρο των ενεργειών αυτών σε μη οριοθετημένη ΑΟΖ. Θα διαπιστώσετε πως αναφερόμαστε και στο άρθρο αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα. Αυτό γίνεται επί σκοπού, καθώς είναι σχεδόν αδύνατον να εξετασθεί το ένα άρθρο ξεχωριστά από το άλλο. Στις περισσότερες περιπτώσεις - υποθέσεις εξετάζονται μαζί, το ένα σε συνάρτηση με το άλλο, δίνοντας έμφαση το εκάστοτε δικαιοδοτικό όργανο στην επίμαχη περιοχή ανά περίπτωση. Εν συνεχεία, θα ακολουθήσουν περιπτώσεις και υποθέσεις της διεθνούς σκηνης που άπτονται του θέματος αυτού με γνώμονα την γεωγραφική τους θέση.

1.1 Εξέταση των άρθρων 74 , παράγραφος 3 και 83, παράγραφος 3 της UNCLOS

Το άρθρο 74, παράγραφος 3, της Σύμβασης της Θάλασσας των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη των στρεβλώσεων των συνόρων των ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντίθετες ή παρακείμενες ακτές προβλέπει τα εξής: «Εν αναμονή της συμφωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα ενδιαφερόμενα κράτη, με πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων πρακτικού χαρακτήρα και, κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, να «μην θέσουν σε κίνδυνο ή να παρεμποδίσουν» την επίτευξη της τελικής συμφωνίας. Οι ρυθμίσεις αυτές δεν θίγουν την τελική οριοθέτηση».

Το άρθρο 83 παράγραφος 3 ορίζει τις ίδιες υποχρεώσεις όσον αφορά την οριοθέτηση των ορίων, αλλά σχετικά με την υφαλοκρηπίδα¹⁵⁰.

Κατά την έναρξη των ουσιαστικών διαπραγματεύσεων κατά την τρίτη διάσκεψη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας («UNCLOS III») το 1974, δεν υπήρχε νόμος που να ρυθμίζει την οριοθέτηση των ορίων ΑΟΖ για τον προφανή λόγο ότι η ΑΟΖ δεν είχε ακόμη καταστεί μέρος του διεθνούς δικαίου · σε εύθετο χρόνο θα ήταν ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της UNCLOS III. Από την άλλη πλευρά, υπήρχε ένας σημαντικός νόμος που διέπει την οριοθέτηση των ορίων της υφαλοκρηπίδας.

Στο πλαίσιο της UNCLOS III, η οριοθέτηση των συνόρων της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας και των ΑΟΖ, που συζητήθηκαν από κοινού, αποδείχθηκε ένα από τα πιο δύσκολα ζητήματα που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγματεύσεως. Τα περισσότερα κράτη που συμμετείχαν στη Διάσκεψη χωρίστηκαν σε δύο ευρείες εκστρατείες, η μία (βασισμένη στη Σύμβαση του 1958) υποστήριξε ότι η αφετηρία για την οριοθέτηση πρέπει να είναι η γραμμή της ίσης απόστασης και η άλλη (επικαλούμενη τα περιστατικά της Βόρειας Θάλασσας) ότι η οριοθέτηση πρέπει να γίνεται με βάση των ισότιμων αρχών. Τελικά, επιτεύχθηκε συμβιβασμός μεταξύ αυτών των δύο θέσεων, αλλά οι προκύπτουσες διατάξεις της UNCLOS είναι σε υψηλό επίπεδο γενικότητας: θέτουν τον στόχο της οριοθέτησης, αλλά παρέχουν λίγη πραγματική καθοδήγηση στα κράτη ως προς τη μέθοδο, ή μεθόδους, που θα μπορούσε ή θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για να οριοθετήσει ένα όριο. Οι σχετικές διατάξεις είναι το άρθρο 74 (στο μέρος V της UNCLOS), το οποίο αφορά την οριοθέτηση των ορίων των ΑΟΖ και το άρθρο 83 (στο μέρος VI) που αφορά

¹⁵⁰ The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180, σελ 33-35

τα όρια της υφαλοκρηπίδας. Οι δύο διατάξεις είναι πανομοιότυπες εκτός από το γεγονός ότι στο άρθρο 83 οι λέξεις "αποκλειστική οικονομική ζώνη" που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 74 αντικαθίστανται από τις λέξεις "υφαλοκρηπίδα". Κάθε διάταξη έχει τέσσερις παραγράφους, οι οποίες έχουν ως εξής:

1. Η οριοθέτηση της [ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας] μεταξύ κρατών με αντίθετες ή παρακείμενες ακτές πραγματοποιείται με συμφωνία βάσει του διεθνούς δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση.
2. Εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, τα ενδιαφερόμενα κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV.
3. Εν αναμονή της συμφωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα ενδιαφερόμενα κράτη, με πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων πρακτικού χαρακτήρα και, κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, να «μην θέσουν σε κίνδυνο ή να παρεμποδίσουν» την επίτευξη της τελικής συμφωνίας. Οι ρυθμίσεις αυτές δεν θίγουν την τελική οριοθέτηση.
4. Όταν υφίσταται συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών, τα ζητήματα σχετικά με την οριοθέτηση της [ΑΟΖ / ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας] καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω συμφωνίας.

Πριν αναφερθούμε στην ανάλυση αυτή, ένα βασικό ερώτημα που πρέπει να τεθεί είναι αν τα άρθρα 74 και 83 εξακολουθούν να ισχύουν στον σύγχρονο κόσμο της οριοθέτησης των θαλάσσιων ορίων. Από τη θέση σε ισχύ της UNCLOS το 1994, η μεγάλη πλειοψηφία των συμφωνιών θαλάσσιων συνόρων που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ήταν συμφωνίες για τη δημιουργία ενιαίου θαλάσσιου συνόρου (SMB = Single Maritime Boundary) τόσο για το βυθό της θάλασσας όσο και για τα παρακείμενα ύδατα, δηλαδή τόσο για την υφαλοκρηπίδα όσο και για την ΑΟΖ. Λίγες συμφωνίες έχουν συναφθεί για τη θέσπιση ξεχωριστών ορίων για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ. Επιπλέον, ορισμένες συμφωνίες αφορούν αποκλειστικά τα όρια ΑΟΖ, υπό την προϋπόθεση ότι το όριο ΑΟΖ θα είναι το ίδιο με ένα προϋπάρχον (και συνήθως μακροχρόνιο) όριο υφαλοκρηπίδας. Επιπλέον, όλες οι υποθέσεις θαλάσσιων συνόρων που υποβλήθηκαν ενώπιον διεθνών δικαστηρίων μετά την έναρξη ισχύος της UNCLOS αποτελούσαν αιτήματα για τον προσδιορισμό μιας SBM.

Φαίνεται πιθανό ότι αυτές οι τάσεις θα συνεχιστούν, δηλαδή όταν τα κράτη συμμετέχουν σε διαπραγματεύσεις για θαλάσσια σύνορα σε μια μη οριοθετημένη περιοχή που απλώνεται μεταξύ χωρικών υδάτων και εντός 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης, θα προσπαθούν συνήθως να

συμφωνήσουν πάνω στην τακτική SMB. Η UNCLOS δεν λέει τίποτα για την SMB. Το ερώτημα είναι κατά πόσον τα άρθρα 74 και 83 έχουν εφαρμογή στην SMB. Αυτό είναι ένα ζήτημα που έχει εξεταστεί από τα διεθνή δικαστήρια και τα δικαιοδοτικά όργανα¹⁵¹. Μολονότι κατά καιρούς έχουν ρητά αναγνωρίσει ότι η SMB είναι προϊόν της κρατικής πρακτικής και της διεθνούς νομολογίας και όχι της UNCLOS, ωστόσο έχουν απλώς την τάση να υποθέτουν, χωρίς ποτέ να εξηγούν γιατί, ότι τα άρθρα 74 και 83 εφαρμόζονται στην οριοθέτηση της SMB. Έχουν επίσης δηλώσει ότι αυτά τα άρθρα αντιπροσωπεύουν το εθιμικό διεθνές δίκαιο. Επομένως, φαίνεται ότι τα άρθρα 74 και 83 (στο σύνολό τους) είναι εφαρμόσιμα και συναφή με οποιαδήποτε οριοθέτηση μιας περιοχής χωρίς επιμέρους ζώνες μεταξύ των χωρικών υδάτων και 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσεις, ανεξάρτητα από το αν τα ενδιαφερόμενα κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη της UNCLOS και εάν διαπραγματεύονται πάνω στην βάση SMB ή ξεχωριστής ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας¹⁵². Έτσι λοιπόν αναφερόμαστε στα άρθρα 74 και 83 μαζί γιατί το ένα είναι σε πλήρη συνάρτηση με το άλλο, καθώς όπως προαναφέραμε λένε ακριβώς τα ίδια πράγματα με την μόνη διαφορά ότι αλλάζουν οι όροι (ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα).

1.2 Το περιεχόμενο της υποχρέωσης των άρθρων 74 και 83 της ΣΘ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η παράγραφος 1 των άρθρων 74 και 83 προβλέπει ότι ένα θαλάσσιο όριο (είτε ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα, είτε SMB) πρέπει να «πραγματοποιείται με συμφωνία». Αυτό συνεπάγεται, συνεπώς, ότι τα ενδιαφερόμενα κράτη υποχρεούνται να αρχίσουν διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία θαλάσσιων ορίων. Το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης διαπραγμάτευσης περιγράφηκε λεπτομερώς από το ICJ στις υποθέσεις της Βόρειας Θάλασσας. Κατά το Δικαστήριο: «Τα μέρη έχουν την υποχρέωση να αρχίσουν διαπραγματεύσεις για να καταλήξουν σε συμφωνία και όχι απλώς να περάσουν από μια διαδικασία διαπραγμάτευσης ως ένα είδος προϋπόθεσης για την αυτόματη εφαρμογή μιας συγκεκριμένης μεθόδου οριοθέτησης εν τη απουσία συμφωνίας. Έχουν την υποχρέωση να ενεργούν έτσι ώστε οι διαπραγματεύσεις να έχουν νόημα, πράγμα που δεν θα συμβεί όταν κανείς από αυτούς δεν προτίθεται να την τροποποιήσει εμμένοντας στην ίδια θέση».

¹⁵¹ The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180,σελ. 67-68

¹⁵² Όσον αφορά τα κράτη που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη της UNCLOS, το εφαρμοστέο δίκαιο, αυστηρά μιλώντας, δεν θα είναι τα άρθρα 74 και 83, αλλά οι κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου που έχουν το ίδιο περιεχόμενο.

Στην συμβουλευτική γνωμοδότησή της στην περίπτωση της σιδηροδρομικής κυκλοφορίας μεταξύ της Λιθουανίας και της Πολωνίας, το Μόνιμο Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης δήλωσε ότι η υποχρέωση ήταν "όχι μόνο να αρχίσουν διαπραγματεύσεις, αλλά και να επιδιωχθούν όσο το δυνατόν περισσότερο με σκοπό τη σύναψη συμφωνιών", ακόμη και αν η υποχρέωση διαπραγμάτευσης δεν συνεπάγεται την υποχρέωση επίτευξης συμφωνίας.

Στην υπόθεση Καμερούν κατά Νιγηρίας, το ICJ, με ρητή αναφορά στα άρθρα 74 και 83, υπογράμμισε ότι ενώ οι διαπραγματεύσεις πρέπει να διεξάγονται καλή τη πίστει, δεν ήταν απαραίτητη και σαν προαπαιτούμενο η επιτυχία τους.

Συνεπώς, οι διαπραγματεύσεις βάσει των άρθρων 74 και 83 πρέπει να διεξάγονται καλή τη πίστει και να έχουν νόημα κατά την έννοια που περιγράφεται στις υποθέσεις της Βόρειας Θάλασσας. Ο σκοπός των διαπραγματεύσεων, σύμφωνα με τα άρθρα, είναι να "επιτευχθεί μια δίκαιη λύση". Η λογική υποδηλώνει ότι οποιαδήποτε συμφωνία σχετικά με ένα θαλάσσιο όριο επί του οποίου έχουν πραγματικά συμφωνήσει τα μέρη, χωρίς να έχει εξαναγκαστεί ένα μέρος από το άλλο με κάποιο τρόπο, πρέπει να θεωρηθεί ως "δίκαιη λύση"¹⁵³. Αν τα κράτη Α και Β είναι ευχαριστημένα από τα όρια που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ τους, δεν είναι ανοικτό σε ένα Κράτος Γ ή σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος να υποστηρίξει ότι το όριο είναι άδικο μεταξύ των κρατών Α και Β.

Τα άρθρα 74 και 83 ορίζουν επίσης ότι μια οριακή οριοθέτηση πρέπει να είναι βάσει του διεθνούς δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του ICJ. Η παράγραφος 1 του άρθρου 38 ορίζει τις πηγές διεθνούς δικαίου που πρέπει να εφαρμόζονται από το ICJ, ενώ η παράγραφος 2 προβλέπει ότι το ICJ μπορεί να εκδικάσει υπόθεση *ex aequo et bono* εάν συμφωνούν τα μέρη. Πρέπει να υποθεθεί ότι η παραπομπή στο άρθρο 38 στα άρθρα 74 παράγραφος 1 και 83 παράγραφος 1 αφορά την πρώτη παράγραφο. Σύμφωνα με την τελευταία, οι πηγές του διεθνούς δικαίου είναι οι συνθήκες, το διεθνές εθιμικό δίκαιο και οι «γενικές αρχές του δικαίου που είναι αναγνωρισμένες από τα πολιτισμένα έθνη»¹⁵⁴. Δεν υπάρχουν γενικές αρχές δικαίου που να σχετίζονται με τη θαλάσσια οριοθέτηση.

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ότι η παραπομπή στο διεθνές δίκαιο στην παράγραφο 1 των άρθρων 74 και 83 είναι ότι κάθε συμφωνία που επετεύχθη από τα ενδιαφερόμενα κράτη πρέπει

¹⁵³ The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180, σελ.45-48

¹⁵⁴ The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180, σελ.50-52

να είναι «στη βάση» του εθιμικού διεθνούς δικαίου, όπως υποστηρίζουν τα διεθνή δικαστήρια και δικαιοδοτικά όργανα. Δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό αυτό σημαίνει ότι τα κράτη πρέπει να τηρούν αυστηρά το εν λόγω δίκαιο κατά τη διαπραγμάτευση ενός θαλάσσιου ορίου.

Το τελικό στοιχείο του περιεχομένου της υποχρέωσης διαπραγμάτευσης αφορά την παράγραφο 4 των άρθρων 74 και 83. Το άρθρο αυτό προβλέπει ότι «στο μέτρο που υφίσταται συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών, τα ζητήματα που αφορούν την οριοθέτηση της ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω συμφωνίας». Εκ πρώτης όψεως η διάταξη αυτή μπορεί να φαίνεται περιττή. Ωστόσο, η διάταξη έχει κάποιο δυνητικό σκοπό και εφαρμογή. Για παράδειγμα, ενδέχεται να υπάρχει ήδη μια συμφωνία που ισχύει μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών, η οποία θα καθορίζει αρχές που θα εφαρμόζονται σε μια μελλοντική θαλάσσια οριοθέτηση. Αυτή ήταν η άποψη στην περίπτωση της Μαύρης Θάλασσας, για παράδειγμα. Ή μπορεί να υπάρξει μια συμφωνία που έχει ήδη οριοθετήσει ένα μέρος των ορίων, όπως στην περίπτωση της Μαύρης Θάλασσας. Προφανώς, θα μπορούσε να υπάρξει μια σιωπηρή συμφωνία που θα καθιέρωνε ένα μέρος των συνόρων, όπως διαπίστωσε το ICJ στην περίπτωση Περού - Χιλής. Μια άλλη πιθανή ερμηνεία της παραγράφου 4 των άρθρων 74 και 83 είναι ότι πρόκειται για ρήτρα διαφυγής, αυτό σημαίνει ότι προβλέπουν ότι οι διμερείς συμφωνίες που συνάπτονται πριν από την UNCLOS θα εξακολουθήσουν να ισχύουν για την οριοθέτηση ακόμη και αν είναι ασυμβίβαστες με την παράγραφο 1. Είναι δύσκολο να διαπιστωθεί πώς θα μπορούσε να προκύψει στην πράξη η ασυνέπεια αυτή, αλλά σε αυτή την ερμηνεία, η παράγραφος 4 θα απέκλειε το επιχείρημα ότι οι προϋπάρχουσες διμερείς συμφωνίες πρέπει να παραμεριστούν υπέρ μιας "δίκαιης λύσης".

Η παράγραφος 2 των άρθρων 74 και 83 ορίζει ότι «ελλείψει συμφωνίας εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, τα ενδιαφερόμενα κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV». Έτσι, τα κράτη πρέπει να έχουν αρχίσει διαπραγματεύσεις για ένα θαλάσσιο όριο για "εύλογο χρονικό διάστημα" προτού κανείς από αυτούς μπορέσει να παραπέμψει μονομερώς το ζήτημα για απόφαση από δικαστήριο σύμφωνα με το μέρος XV της UNCLOS. Ακόμα και τότε, ενδέχεται να μην είναι σε θέση να το πράξουν εάν το άλλο μέρος έχει προβεί σε δήλωση σύμφωνα με το άρθρο 298 της UNCLOS, αποκλείοντας την οριοθέτηση των θαλάσσιων ορίων από τις διαδικασίες υποχρεωτικής διευθέτησης του μέρους XV. Ως προς το τι νοείται ως "εύλογη προθεσμία του χρόνου", το Διαιτητικό Δικαστήριο στην υπόθεση Μπαρμπάντος κατά Τρινιδάδ και Τομπάγκο (η μόνη μέχρι τώρα υπόθεση στην οποία εξετάστηκε το θέμα) διαπίστωσε ότι, όπως θα αναλυθεί και κατωτέρω, δεδομένου ότι τα μέρη διεξήγαγαν εννέα γύρους διαπραγματεύσεων σε διάστημα σχεδόν τρεισήμισι ετών χωρίς να έχει επιτευχθεί συμφωνία, είχε περάσει μια "εύλογη χρονική περίοδος". Ανάλογα με την ένταση των

διαπραγματεύσεων και την απόσταση μεταξύ των θέσεων των δύο μερών, θα μπορούσε επίσης να κριθεί ότι οι διαπραγματεύσεις ήταν βραχύτερες και ότι κράτησαν μια "εύλογη χρονική περίοδο". Αν και η παράγραφος 2 είναι υποχρεωτική, είναι σαφές ότι εάν κανένα από τα μέρη δεν επιθυμεί να παραπέμψει το ζήτημα σε δικαστήριο μετά από αυτό που μπορεί να θεωρηθεί ως "εύλογη χρονική περίοδος" για διαπραγματεύσεις, δεν μπορούν στην πράξη να υποχρεωθούν να το πράξουν, αλλά μπορούν να συνεχίσουν να διαπραγματεύονται με την ελπίδα ότι τελικά θα καταλήξουν σε συμφωνία για ένα όριο¹⁵⁵.

Η επιρροή στην υποχρέωση «να μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται» η επίτευξη συμφωνίας θαλάσσιων συνόρων φαίνεται ότι αντικαθιστά ή τουλάχιστον καθιστά ανεφάρμοστη αυτή την υποχρέωση σε σχέση με το αντικείμενο της ρύθμισης. Ωστόσο, μια ρύθμιση δεν θα είχε καμία επίπτωση στην υποχρέωση αυτή σε σχέση με θέματα που δεν εξετάστηκαν στη συμφωνία. Έτσι, εάν δύο κράτη συνήψαν προσωρινό καθεστώς σχετικά με την αλιεία, η υποχρέωση «να μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται» δεν θα εφαρμοζόταν στην αλιεία για όσο διάστημα η ρύθμιση εξακολουθούσε να λειτουργεί αποτελεσματικά, αλλά η υποχρέωση θα εξακολουθούσε να ισχύει για μη αλιευτικά θέματα, όπως οι δραστηριότητες του θαλάσσιου βυθού. Ένας άλλος τρόπος να το εξετάσουμε είναι να πούμε ότι για όσο τα συμβαλλόμενα μέρη συμμορφώνονται με την προσωρινή ρύθμισή τους στον τομέα της αλιείας, θα πληρούν την υποχρέωση «να μην παρεμποδίζουν ή να θέτουν σε κίνδυνο» ζητήματα σχετικά με την αλιεία.

Μια περαιτέρω νομική συνέπεια ενός προσωρινού διακανονισμού είναι ότι επειδή μια τέτοια ρύθμιση, σύμφωνα με το άρθρο 74 παράγραφος 3 και το άρθρο 83 παράγραφος 3, είναι «με την επιφύλαξη της τελικής οριοθέτησης», και οι δραστηριότητες που αναλαμβάνονται βάσει αυτών, δεν μπορούν, εκτός εάν τα ενδιαφερόμενα κράτη συμφωνούν ρητώς διαφορετικά, να δημιουργήσουν κεκτημένα δικαιώματα στην περιοχή ή τους πόρους που δεν έχουν διευθετηθεί, να απαιτήσουν από τα ενδιαφερόμενα κράτη να λάβουν υπόψη τη συμφωνία κατά τις διαπραγματεύσεις τους για θαλάσσια σύνορα ή να τα εμποδίσουν θέση σε αυτές τις διαπραγματεύσεις που είναι ασυμβίβαστη με την προσωρινή ρύθμιση.

Η υποχρέωση να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων πρακτικού χαρακτήρα ορίζεται στην παράγραφο 3 των άρθρων 74 και 83 της UNCLOS ως εξής: «Μέχρις ότου επιτευχθεί συμφωνία [κατά τα όρια], όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα ενδιαφερόμενα κράτη, με πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, καταβάλλουν κάθε δυνατή

¹⁵⁵ The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180, σελ 80-83

προσπάθεια για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων πρακτικού χαρακτήρα. . . Οι ρυθμίσεις αυτές δεν θα θίγουν την τελική οριοθέτηση».

Επί του παρόντος, υπάρχουν 200 περίπου περιοχές στις οποίες οι ΑΟΖ και οι υφαλοκρηπίδες των αντικριστών ή παρακείμενων κρατών αλληλεπικαλύπτονται, όπου δεν έχει ακόμη καθοριστεί ένα οριστικό θαλάσσιο όριο και στο οποίο, συνεπώς, η υποχρέωση δεν μπορεί να είναι εφαρμόσιμη. Η υποχρέωση εφαρμόστηκε επίσης στα κράτη των οποίων τα όρια οριοθετήθηκαν μετά την έναρξη ισχύος της UNCLOS το 1994, εν αναμονή της οριοθέτησης τέτοιων ορίων. Η πρακτική που περιγράφεται κατωτέρω περιλαμβάνει παραδείγματα τόσο από τις σημερινές όσο και από τις προηγούμενες περιοχές.

Τον σκοπό της υποχρέωσης να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων πρακτικού χαρακτήρα εξήγησε το διαιτητικό δικαστήριο στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ. Δεδομένου ότι και τα δύο μέρη υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις στο Διαιτητικό Δικαστήριο που καθορίζουν τα αντίστοιχα αιτηθέντα όριά τους, ο τομέας μεταξύ των δύο αυτών γραμμών προσδιορίστηκε σαφώς και αναφέρθηκε από το δικαστήριο ως «αμφισβητούμενη περιοχή». Κατά την άποψη του δικαστηρίου, η υποχρέωση να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων αποσκοπεί στην προώθηση προσωρινών καθεστώτων και πρακτικών μέτρων που θα μπορούσαν να προετοιμάσουν το έδαφος για την προσωρινή αξιοποίηση των αμφισβητούμενων περιοχών εν αναμονή της οριοθέτησης. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η υποχρέωση αυτή συνιστά σιωπηρή αναγνώριση της σημασίας στο να αποφύγουν την αναστολή της οικονομικής ανάπτυξης σε αμφισβητούμενη θαλάσσια περιοχή, εφόσον οι δραστηριότητες αυτές δεν επηρεάζουν την επίτευξη τελικής συμφωνίας.

Η υποχρέωση του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3 είναι «να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια» για τη σύναψη προσωρινών ρυθμίσεων. Αυτό φαίνεται να είναι υποχρέωση συμπεριφοράς και όχι αποτελέσματος¹⁵⁶. Αν είχε προβλεφθεί υποχρέωση αποτελέσματος, τα άρθρα 74 παράγραφος 3 και 83 παράγραφος 3 θα μπορούσαν απλώς να πουν «τα ενδιαφερόμενα κράτη θα συνάψουν προσωρινές ρυθμίσεις πρακτικού χαρακτήρα». Επίσης, η συγκεκριμένη υποχρέωση υποστηρίζεται ότι είναι συμπεριφοράς από τη διαπίστωση του δικαστηρίου στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ ότι «η γλώσσα στην οποία η υποχρέωση καθορίζεται επιβάλλει στα μέρη την υποχρέωση να διαπραγματεύονται με καλή πίστη» και απαιτεί από αυτά να υιοθετήσουν μια «συμφιλιωτική προσέγγιση των διαπραγματεύσεων»,

¹⁵⁶ The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180, σελ.75-79

σύμφωνα με την οποία θα ήταν διατεθειμένες να προβούν σε παραχωρήσεις για την επιδίωξη προσωρινής ρύθμισης».

Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το απόσπασμα υπό το πρίσμα των όσων είπε το ICJ στις υποθέσεις της ηπειρωτικής θάλασσας της Βόρειας Θάλασσας σχετικά με την υποχρέωση διαπραγμάτευσης με καλή πίστη είναι σαφές ότι δεν υπάρχει υποχρέωση να επιτευχθεί συμφωνία για προσωρινή διευθέτηση. Η θέση του δικαστηρίου στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ επιβεβαιώνεται από μια διαπίστωση σε σχέση με μια υποχρέωση που διατυπώνεται με όρους παρόμοιους με το άρθρο 74 παράγραφος 3 και το άρθρο 83 παράγραφος 3 της UNCLOS από το Διαιτητικό Δικαστήριο στην υπόθεση Heathrow Airport User Charges. Στην προκειμένη περίπτωση το δικαστήριο έπρεπε να ερμηνεύσει την έννοια της υποχρέωσης ότι κάθε ενδιαφερόμενο κράτος (Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ) έπρεπε να «καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια» για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων¹⁵⁷.

Κάθε διάδικος πρέπει να διαθέτει εύλογο χρονικό διάστημα για να εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή, αλλά δεν μπορεί να επικαλεστεί την σκοπιμότητα ή τις πολιτικές εκτιμήσεις για να δικαιολογήσει την αποτυχία εκπλήρωσης της υποχρέωσής του αυτής.

Η UNCLOS δεν ορίζει ούτε καν προτείνει ποια μορφή πρέπει να λάβει μια προσωρινή ρύθμιση ή ποιο θα πρέπει να είναι το περιεχόμενό της. Το άρθρο 74 παράγραφος 3 και το άρθρο 83 παράγραφος 3 αναφέρονται σε "προσωρινές ρυθμίσεις" πρακτικής φύσης. Σε μια έκθεση της Επιτροπής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης του Διεθνούς Δικαίου (International Law Association ("ILA") Committee on the Exclusive Economic Zone), που δημοσιεύτηκε το 1988, προβλήθηκε το επιχείρημα ότι μια προσωρινή ρύθμιση ήταν «πρακτικής φύσης» εάν «η πραγματική ανάγκη να εισέλθει είναι τόσο συντριπτική που θα ήταν αντίθετο προς τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών να περιμένουν μέχρι την οριοθέτηση». Αυτή η άποψη φαίνεται να αμφισβητείται.

Μια πιο φυσική ανάγνωση του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3 υποδεικνύει ότι ο "πρακτικός χαρακτήρας" αναφέρεται στις απαιτούμενες ιδιότητες ενός προσωρινού διακανονισμού και όχι στην ανάγκη σύναψης συμφωνίας. Κατά την άποψή μας, ο όρος "διευθετήσεις" υποδηλώνει ότι δεν χρειάζεται να είναι μια συνθήκη, αλλά μπορεί να είναι

¹⁵⁷ Το δικαστήριο έκρινε ότι πρόκειται για υποχρέωση συμπεριφοράς, η οποία έθεσε τα μέρη: υπό συνεχή υποχρέωση να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων [των εν λόγω διατάξεων]. Δεν είναι, ωστόσο, ένα απόλυτο καθήκον, δεδομένου ότι ένα μέρος μπορεί να επιστημάνει βάσιμους λόγους για να εξηγήσει γιατί [αν οι στόχοι δεν εκπληρώθηκαν], ότι αυτό δεν οφειλόταν σε καμία έλλειψη απαιτούμενης προσπάθειας εκ μέρους του.

άτυπη ή ακόμη και μη δεσμευτική και ότι "πρακτικό" σημαίνει περιεχόμενο λειτουργικού και όχι νομοθετικού χαρακτήρα, σύμφωνα με την απαίτηση ότι δεν θίγει την τελική οριοθέτηση.

Στην πράξη, οι προσωρινές ρυθμίσεις λαμβάνουν συνήθως μία από τις δύο κύριες μορφές · μια προσωρινή οριακή γραμμή ή έναν τομέα κοινής διαχείρισης. Ένα καλό παράδειγμα προσωρινής οριοθέτησης είναι η συμφωνία μεταξύ Αλγερίας και Τυνησίας που συνήφθη το 2002, η οποία καθιέρωσε ένα προσωρινό θαλάσσιο σύνορο μεταξύ των δύο κρατών. Το προοίμιο της συμφωνίας αναφέρεται στα άρθρα 74 παράγραφος 3 και 83 παράγραφος 3 της UNCLOS, ενώ το άρθρο 4 ορίζει ότι η συμφωνία δεν θίγει την τελική οριοθέτηση των θαλάσσιων ορίων. Ένα δεύτερο παράδειγμα προσωρινού ορίου είναι η συμφωνία του 2001 μεταξύ της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Η συμφωνία οριοθέτησε προσωρινά ένα τμήμα της επικαλυπτόμενης υφαλοκρηπίδας τους που δεν είχε οριοθετηθεί από προηγούμενη συμφωνία του 1988. Η σύμβαση ανέφερε ότι δημιουργήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 83 παράγραφος 3 της UNCLOS και δήλωσε ότι «χωρίς να θίγονται οιοσδήποτε μελλοντικές συμφωνίες», αφορά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας αυτής μεταξύ των δύο κρατών. Η συμφωνία αντικαταστάθηκε από οριστική οριακή συμφωνία το 2013.

Οι προσωρινές ρυθμίσεις υπό τη μορφή κοινών ζωνών διαχείρισης ή εκμετάλλευσης λαμβάνουν διάφορες μορφές και μπορούν να αφορούν μια συγκεκριμένη δραστηριότητα ή έναν αριθμό δραστηριοτήτων. Ορισμένες ρυθμίσεις αφορούν μόνο την εκμετάλλευση των πόρων του θαλάσσιου βυθού. Ένα καλό παράδειγμα είναι η συμφωνία μεταξύ της Νιγηρίας και του Σάο Τομέ και Πρίνσιπε του 2001, η οποία καθιερώνει μια κοινή αναπτυξιακή ζώνη για την ομαλή εξερεύνηση και εκμετάλλευση πετρελαίου και άλλων πόρων, σε μια περιοχή όπου οι ΑΟΖ τους αλληλεπικαλύπτονται¹⁵⁸. Η συμφωνία αφορά, μεταξύ άλλων, τη σύσταση κοινών οργάνων για τη διαχείριση της ανάπτυξης της ζώνης, την κατανομή των εσόδων μεταξύ των μερών, τους νόμους και τους κανονισμούς που θα εφαρμοστούν στη ζώνη και την προστασία του περιβάλλοντος. Το προοίμιο της συμφωνίας αναφέρεται στο άρθρο 74 παράγραφος 3 της UNCLOS και αναφέρει ότι η συμφωνία είναι «με την επιφύλαξη της ενδεχόμενης οριοθέτησης των αντίστοιχων θαλάσσιων ζωνών τους με συμφωνία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο». Η συμφωνία παραμένει σε ισχύ για 45 χρόνια. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως πολύ μακρύ χρονικό διάστημα για μια "προσωρινή ρύθμιση", αλλά μπορεί να χρειαστεί μια μακρά περίοδος για να έχουν οι πετρελαϊκές εταιρείες την απαραίτητη ασφάλεια για τις επενδύσεις τους.

¹⁵⁸ Συνθήκη μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Νιγηρίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας του Σάο Τομέ και Πρίνσιπε σχετικά με την κοινή επιχείρηση για την Ανάπτυξη Πετρελαίου και Λοιπών Πόρων, όσον αφορά τις Περιοχές της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης των Δύο Κρατών. Υπογράφηκε στις 21 Φεβρουαρίου 2001 και τέθηκε σε ισχύ περίπου δύο χρόνια μετά, στις 16 Ιανουαρίου 2003.

Ένα δεύτερο, μάλλον πιο περίπλοκο, παράδειγμα αφορά τρεις συμφωνίες που συνήψε το Ανατολικό Τιμόρ με την Αυστραλία μετά την ανεξαρτησία του το 2002. Η πρώτη συμφωνία, η Συνθήκη για την Θάλασσα του Τιμόρ, περιγράφει τον εαυτό της θα λέγαμε (στο προοίμιο και στο άρθρο 2) ότι είναι μία συμφωνία σύμφωνα με την ορολογία του άρθρου 83 παράγραφος 3 της UNCLOS, ως προσωρινή διάταξη πρακτικής φύσης που εκκρεμεί και με την επιφύλαξη της οριοθέτησης ενός συνόρου υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δύο κρατών. Η συνθήκη δημιουργεί έναν Κοινό Χώρο Ανάπτυξης Πετρελαίου (Joint Petroleum Development Area - JPDA). Μια δεύτερη συνθήκη αφορά την εκμετάλλευση δύο πεδίων υδρογονανθράκων που βρίσκονται στο ανατολικό όριο του JPDA. Η τρίτη συνθήκη, η Συνθήκη για ορισμένες θαλάσσιες ρυθμίσεις στη Θάλασσα του Τιμόρ ("Συνθήκη CMATS"), όπως η Συνθήκη για τη Θάλασσα του Τιμόρ, περιγράφεται (στο προοίμιο της) ως προσωρινή διάταξη πρακτικής φύσεως που εκκρεμεί και χωρίς να θίγεται η οριοθέτηση ενός ορίου υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο, πρόκειται για μια προσωρινή ρύθμιση ιδιαίτερος διαρκούς φύσης, καθώς εμποδίζει τα συμβαλλόμενα μέρη της να επιδιώξουν την οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων τους από δικαστήριο κατά τη διάρκεια της Συνθήκης, που προβλέπεται να είναι 50 έτη¹⁵⁹. Παρόλα αυτά, η Συνθήκη δημιουργεί ένα είδος προσωρινών ορίων για τη στήλη ύδατος, δεδομένου ότι προβλέπει ότι η Αυστραλία θα ασκεί δικαιοδοσία επί της στήλης ύδατος στα νότια του ορίου της JPDA (η οποία σε μεγάλο βαθμό συμπίπτει με τη μέση γραμμή) και τη δικαιοδοσία του Ανατολικού Τιμόρ στα βόρεια του ορίου¹⁶⁰.

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι κάθε σύμβαση που δημιουργεί μια κοινή ζώνη εκμετάλλευσης ή διαχείρισης ως υποκατάστατο ενός θαλάσσιου ορίου, ακόμη και αν δεν κάνει καμία αναφορά στο άρθρο 74 παράγραφος 3 ή / και στο άρθρο 83 παράγραφος 3 της UNCLOS και πράγματι έχει συναφθεί πριν από την έκδοση της UNCLOS, θα πρέπει να θεωρηθεί ως προσωρινή διευθέτηση κατά την έννοια των άρθρων αυτών, εκτός αν θεωρείται ως μόνιμο υποκατάστατο ενός ορίου. Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα τέτοιων συνθηκών, π.χ. μια συμφωνία του 1974 μεταξύ της Ιαπωνίας και της Δημοκρατίας της Κορέας. Προσωρινές ρυθμίσεις αυτού του είδους (ακόμη και εκείνες μακράς διάρκειας) πρέπει να διακριθούν από τις κοινές αναπτυξιακές ζώνες που έχουν υιοθετηθεί ως μέρος μιας συνοριακής διευθέτησης και να περικλείσει το οριστικό όριο που έχει συμφωνηθεί.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα κράτη έχουν συνάψει συμφωνίες για κοινές περιοχές διαχείρισης ή εκμετάλλευσης για την αλιεία ως μορφή προσωρινής ρύθμισης. Ένα καλό παράδειγμα, έστω και

¹⁵⁹ CMATS Treaty, Arts 4 and 12.

¹⁶⁰ Η ισχύς της συνθήκης CMATS του 2006 αμφισβητείται επί του παρόντος σε διαιτητικές διαδικασίες που έχει κινήσει το Ανατολικό Τιμόρ κατά της Αυστραλίας.

πριν από την έγκριση της UNCLOS, είναι η συμφωνία μεταξύ της Νορβηγίας και της τότε ΕΣΣΔ σχετικά με μια προσωρινή πρακτική ρύθμιση για την αλιεία σε μια γειτονική περιοχή στη Θάλασσα του Μπάρεντς, η οποία συνήφθη το 1978. Η συμφωνία εφαρμόζεται σε μια περιοχή στο νότιο τμήμα της Θάλασσας του Μπάρεντς, όπου οι ΑΟΖ της Νορβηγίας και της ΕΣΣΔ αλληλεπικαλύπτονταν. Στο πλαίσιο του εν λόγω τομέα, τα συνολικά επιτρεπόμενα αλιεύματα, οι ποσοτώσεις και άλλα ρυθμιστικά μέτρα έπρεπε να εγκριθούν από διμερή νορβηγική / ρωσική επιτροπή αλιείας. Κάθε συμβαλλόμενο μέρος είχε δικαιοδοσία στην περιοχή μόνο για τα δικά του αλιευτικά σκάφη και τα εν λόγω σκάφη τρίτου κράτους, όπως είχε παραχωρήσει άδεια αλιείας στην ποσόστωσή του. Η συμφωνία συνήφθη αρχικά μόνο για ένα έτος, αλλά περιείχε επιλογή για ετήσιες ανανεώσεις στη συνέχεια. Η επιλογή αυτή ασκήθηκε συνεχώς μέχρις ότου τεθεί σε ισχύ το 2011 μια συνθήκη του 2010 που καθιερώνει ένα οριστικό θαλάσσιο όριο μεταξύ Νορβηγίας και Ρωσίας, όταν η συμφωνία έληξε¹⁶¹.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, έχουν δημιουργηθεί ζώνες κοινής διαχείρισης ή εκμετάλλευσης ως μορφή προσωρινής ρύθμισης για την αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων. Ένα καλό παράδειγμα είναι μια συμφωνία μεταξύ Μπαρμπάντος και Γουιάνας, η οποία συνήφθη το 2003. Η συγκεκριμένη συμφωνία δημιουργεί μια "ζώνη συνεργασίας" για την άσκηση κοινής δικαιοδοσίας, ελέγχου, διαχείρισης, ανάπτυξης, εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των ζώντων και των μη ζώντων πόρων καθώς και όλων των άλλων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που καθορίζονται στην UNCLOS, σε μια μικρή περιοχή στην οποία οι ΑΟΖ τους αλληλοεπικαλύπτονται και η οποία βρίσκεται πέρα από την ΑΟΖ οποιουδήποτε τρίτου κράτους¹⁶². Το προοίμιο της συμφωνίας αναγνωρίζει την σημαντικότητα και την εφαρμογή του άρθρου 74, παράγραφος 3, της UNCLOS. Το άρθρο 2 παράγραφος 1 της συμφωνίας ορίζει ότι «τα συμβαλλόμενα μέρη προβλέπουν ότι μπορούν, με συμφωνία σε μεταγενέστερη ημερομηνία, να οριοθετήσουν ένα διεθνές θαλάσσιο όριο μεταξύ τους» και το άρθρο 1 παράγραφος 2 προβλέπει ότι η συμφωνία δεν προδικάζει «ενδεχόμενη οριοθέτηση των αντίστοιχων θαλάσσιων ζωνών των μερών, σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές αρχές του διεθνούς δικαίου» και της UNCLOS.

Όσον αφορά τις συνέπειες μιας προσωρινής ρύθμισης, οι συνέπειες αυτές μπορεί να εξαρτώνται από τα όσα ορίζονται στη ρύθμιση. Για παράδειγμα, το προαναφερθέν καθεστώς Αυστραλίας -

¹⁶¹ Tanaka, Y. (2012). *The International Law of the Sea*. University of Copenhagen: Cambridge University Press, σελ.220-225

¹⁶² Συνθήκη συνεργασίας για την αποκλειστική οικονομική ζώνη μεταξύ του κράτους του Μπαρμπάντος και της Δημοκρατίας της Γουιάνας σχετικά με την άσκηση δικαιοδοσίας στις αποκλειστικές οικονομικές τους ζώνες στο πλαίσιο διμερούς αλληλοεπικάλυψης εντός εκάστου εξωτερικού ορίου και πέραν των εξωτερικών ορίων των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών άλλων κρατών. Υπογράφηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2003 και τέθηκε σε ισχύ στις 5 Μαΐου 2004.

Τιμór Λέστε δεν επιτρέπει στα μέρη να επιδιώξουν την οριοθέτηση των θαλασσιών συνόρων τους από δικαστήριο κατά τη διάρκεια του καθεστώτος, που προβλέπεται να είναι 50 έτη, όπως ήδη αναφέραμε. Από την άλλη πλευρά, οι ρυθμίσεις για τη θέσπιση προσωρινών συνόρων που έχουν συναφθεί μεταξύ Αλγερίας και Τυνησίας και μεταξύ Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου, προβλέπουν αμφότερες ότι θα συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις για την προσπάθεια κατοχύρωσης οριστικού ορίου. Αυτό θα είναι και η θέση, αν δεν ειπωθεί τίποτε στη ρύθμιση. Ούτε ένας προσωρινός διακανονισμός θα εμποδίσει το ένα ή και τα δύο μέρη, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στο πλαίσιο της ρύθμισης, να παραπέμψουν τον προσδιορισμό οριστικού θαλάσσιου ορίου σε δικαστήριο εάν δεν είναι δυνατή η επίτευξη συμφωνίας μετά από «εύλογη προθεσμία».

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί η σειρά των προσωρινών μέτρων του Ειδικού Επιμελητηρίου του ITLOS στην υπόθεση Γκάνα / Ακτή Ελεφαντοστού, καθώς φαίνεται να απομακρύνεται από την προσέγγιση του δικαστηρίου στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ. Στις 27 Φεβρουαρίου 2015 η Ακτή Ελεφαντοστού υπέβαλε αίτηση για προσωρινά μέτρα στο Ειδικό Επιμελητήριο ζητώντας από την Γκάνα να αναστείλει όλες τις εργασίες εξερεύνησης και εκμετάλλευσης κοιτασμάτων πετρελαίου στην αμφισβητούμενη περιοχή και να μην χορηγήσει νέες άδειες εξερεύνησης και εκμετάλλευσης πετρελαίου στην περιοχή αυτή. Το Ειδικό Επιμελητήριο διέταξε τη Γκάνα, μεταξύ άλλων, «να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι δεν θα πραγματοποιηθεί καμία νέα διάτρηση ούτε από την Γκάνα ούτε υπό τον έλεγχό της στην αμφισβητούμενη περιοχή»¹⁶³. Ωστόσο, η Γκάνα δεν διατάχθηκε να αναστείλει κάθε δραστηριότητα εξερεύνησης ή εκμετάλλευσης στην αμφισβητούμενη περιοχή, δεδομένου ότι μια τέτοια εντολή "θα συνεπαγόταν τον κίνδυνο σημαντικών οικονομικών ζημιών στη Γκάνα και τους παραχωρησιούχους της και θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει σοβαρό κίνδυνο για το θαλάσσιο περιβάλλον"¹⁶⁴.

Έτσι, επιτράπηκε στην Γκάνα να συνεχίσει ορισμένες δραστηριότητες εξερεύνησης ή εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, παρόλο που πιθανώς τέτοιες δραστηριότητες θα οδηγούσαν σε μόνιμη αλλαγή στα φυσικά χαρακτηριστικά της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο, δεν είναι σωστό να διαβάσουμε υπερβολικά αυτή την απόφαση όταν πρόκειται για την ερμηνεία της υποχρέωσης να μην τίθεται σε κίνδυνο ούτε να παρεμποδίζεται η εφαρμογή του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3. Αυτή ήταν μια περίπτωση προσωρινών μέτρων, για τα οποία το κατώτατο όριο για την έκδοση διαταγής είναι σημαντικά υψηλότερο από το όριο για την διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83

¹⁶³ Ghana/Côte d'Ivoire case, (n 77), para 102

¹⁶⁴ Ibid, para 99

παράγραφος 3, όπως εφαρμόστηκε από το δικαστήριο στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ. Συναφώς, το Ειδικό Επιμελητήριο δεν κάνει λόγο για τα άρθρα 74, παράγραφος 3, και 83, παράγραφος 3, της διατάξεως του, μολονότι οι διάδικοι το έπραξαν με τα υπομνήματά τους. Μία πιθανή εξήγηση θα μπορούσε να είναι ότι το Ειδικό Επιμελητήριο έκρινε ότι οι υποχρεώσεις του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3 δεν έχουν σημασία σε ένα πλαίσιο προσωρινών μέτρων, όταν μια διαφορά έχει ληφθεί για διευθέτηση από τρίτους. Επιπλέον, οι περιστάσεις στην υπόθεση Γκάνα / Ακτή Ελεφαντοστού ήταν πολύ διαφορετικές από εκείνες της υπόθεσης Γουιάνας κατά Σουρινάμ.

Ένας συγγραφέας, ο Becker-Weinberg, πρότεινε έναν πολύ διαφορετικό τρόπο ερμηνείας της υποχρέωσης να μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται η αδειοδότηση υδρογονανθράκων από την προσέγγιση του δικαστηρίου στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ, δεδομένου ότι:

«Για να καταργήσουν την οριοθέτηση των αμφισβητούμενων θαλάσσιων περιοχών, τα κράτη οφείλουν να ενημερώνουν όλα τα νόμιμα αιτούντα κράτη για την πρόθεσή τους να αναπτύξουν υπεράκτια κοιτάσματα υδρογονανθράκων που βρίσκονται σε αμφισβητούμενη θαλάσσια περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού και του εντοπισμού των πόρων αυτών, όπως είναι γνωστό στο κράτος. Στην περίπτωση αυτή, δεν επιτρέπεται να διεξάγονται δραστηριότητες εκμετάλλευσης ή εξερεύνησης, ιδίως γεωτρήσεις της υφαλοκρηπίδας, χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση όλων των σχετικών κρατών»¹⁶⁵.

Οι διατάξεις της UNCLOS όσον αφορά τους πόρους του θαλάσσιου βυθού, οι οποίες ενδεχομένως διασχίζουν περιοχές της εθνικής δικαιοδοσίας και της Περιοχής, παρουσιάζουν επίσης ενδιαφέρον για το θέμα αυτό. Το άρθρο 142 παράγραφος 2 της UNCLOS προβλέπει ότι, όταν τα αποθέματα πόρων στην Περιοχή καλύπτουν περιοχές της εθνικής δικαιοδοσίας:

Οι διαβουλεύσεις, συμπεριλαμβανομένου ενός συστήματος προηγούμενης κοινοποίησης, διατηρούνται με το ενδιαφερόμενο κράτος, προκειμένου να αποφευχθεί η παραβίαση τέτοιων δικαιωμάτων και συμφερόντων. Στις περιπτώσεις που δραστηριότητες στην περιοχή μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την εκμετάλλευση πόρων που υπάγονται στην εθνική δικαιοδοσία, απαιτείται προηγούμενη συναίνεση του εν λόγω παράκτιου κράτους.

¹⁶⁵ V Becker-Weinberg, 'Seabed Activities and the Protection and Preservation of the Marine Environment in Disputed Maritime Areas of the Asia-Pacific Region', Papers from the Law of the Sea Institute, UC Berkeley-Korea Institute of Ocean Science and Technology Conference, held in Seoul, Korea, May 2012, (Available at: <https://www.law.berkeley.edu/files/Becker-Weinberg-final.pdf>).

Το αναφέρουμε γιατί είναι αξιοσημείωτο ότι δεν συμπεριελήφθη καμία ισοδύναμη διάταξη στην UNCLOS όσον αφορά τους πόρους που διασχίζουν τα όρια ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο, το άρθρο 142 μπορεί να εφαρμοστεί μόνο μετά την οριοθέτηση των εξωτερικών ορίων της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας και συνεπώς η χρησιμότητα της αναλογίας σε μη οριοθετημένες περιοχές εντός των 200 ν.μ. μπορεί να είναι περιορισμένη.

Πιο συγκεκριμένα τώρα όσον αφορά τα δικαιώματα στην ΑΟΖ, τα οποία δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής εξέτασης στο πλαίσιο της υποχρέωσης να μην τίθενται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζονται, ένα πρώτο σύνολο δικαιωμάτων αφορά την εκμετάλλευση και τη διαχείριση των ζώντων πόρων. Ορισμένες απαιτήσεις περιορισμού απορρέουν από τις διατάξεις της UNCLOS εκτός των άρθρων 74 και 83. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το άρθρο 61 παράγραφος 2, τα παράκτια κράτη πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι ζώντες πόροι της ΑΟΖ τους δεν κινδυνεύουν από υπερεκμετάλλευση. Σύμφωνα με το άρθρο 63 παράγραφος 1, τα κράτη οφείλουν να συνεργάζονται για τη διαχείριση των κοινών αποθεμάτων. Σε πολλές, αν όχι σε περισσότερες περιπτώσεις, είναι πιθανό τα μέρη να μοιράζονται το απόθεμα μόλις οριοθετήσουν ένα όριο¹⁶⁶. Είναι αναμφισβήτητο ότι η υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 63 παράγραφος 1 πρέπει να εφαρμόζεται ακόμη και πριν τα ενδιαφερόμενα κράτη οριοθετήσουν τα θαλάσσια σύνορά τους. Στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ, το δικαστήριο ανέφερε, σε σχέση με την υποχρέωση «να μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται», ότι: «Δεν θα πρέπει να επιτρέπεται σε ένα μέρος να αναλαμβάνει οποιαδήποτε μονομερή δραστηριότητα που θα μπορούσε να επηρεάσει μόνιμα τα δικαιώματα των άλλων μερών. Ωστόσο, τα διεθνή δικαστήρια και διεθνή δικαιοδοτικά όργανα πρέπει να προσέχουν να μην καταπατούν την δυνατότητα των μερών να επιδιώκουν την οικονομική ανάπτυξη σε μια αμφισβητούμενη περιοχή κατά τη διάρκεια μιας συνοριακής διαμάχης, καθώς η επίλυση τέτοιων διαφορών θα είναι συνήθως χρονοβόρα διαδικασία. Συνέχισε λέγοντας ότι η ερμηνεία της υποχρέωσης να μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται στα άρθρα 74 και 83 «πρέπει να αντικατοπτρίζει αυτή τη λεπτή ισορροπία¹⁶⁷. Η διάκριση μεταξύ δραστηριοτήτων που έχουν μόνιμο φυσικό αντίκτυπο στο θαλάσσιο περιβάλλον και εκείνων που δεν το κάνουν, το επιτυγχάνει αυτό».

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι διατάξεις των άρθρων 62 και 63 της UNCLOS που προαναφέρθηκαν και η ανανεώσιμη φύση των αποθεμάτων ιχθύων, θα έδειχνε ότι, γενικά, και

¹⁶⁶ Garrido-Lecca Hoyle, O. (2013). The Maritime Commons. Σε *How exclusive is the Exclusive Economic Zone : contemporary analysis of the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982*. (1-102). World Maritime University, σελ. 80

¹⁶⁷ Garrido-Lecca Hoyle, O. (2013). The Maritime Commons. Σε *How exclusive is the Exclusive Economic Zone : contemporary analysis of the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982*. (1-102). World Maritime University, σελ. 55

τα δύο κράτη θα μπορούσαν να επιτρέψουν στα σκάφη τους να αλιεύουν στην μη οριοθετημένη περιοχή, χωρίς να υπάρχει η πιθανότητα να διακινδυνεύσουν ή να παρεμποδίσουν τις διαπραγματεύσεις στα σύνορα, υπό τον όρο ότι το έπραξαν σε τέτοιο επίπεδο ώστε οι συνδυασμένες δραστηριότητές τους δεν θα οδηγήσουν σε υπερεκμετάλλευση των πόρων. Αυτό θα απαιτούσε από τα ενδιαφερόμενα κράτη να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με το επίπεδο των αλιευτικών τους δραστηριοτήτων και να σταματούν την διαδικασία αλιείας όταν επρόκειτο να ξεπεραστεί το βιώσιμο επίπεδο. Ωστόσο, κάθε προσπάθεια ενός κράτους να συλλαμβάνει σκάφη του άλλου κράτους που αλιεύουν, είτε πριν είτε μετά την περάτωση της αλιείας, θα μπορούσε να θεωρηθεί προκλητική από το άλλο κράτος και να οδηγήσει σε διαφωνία, αν όχι σε περαιτέρω απαντήσεις και συγκρούσεις. Με μία ερμηνεία, αυτό θα αρκούσε για να αποτελέσει συμπεριφορά που θα μπορούσε να «θέσει σε κίνδυνο ή να παρεμποδίσει». Εάν, ωστόσο, εφαρμοστεί ένα αντικειμενικό πρότυπο «εύλογου κράτους», το γεγονός της σύλληψης δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί, από μόνο του, αρκετό για να παρεμποδίσει ή να θέσει σε κίνδυνο. Είναι σκόπιμο να εξετάσουμε όλες τις περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της σοβαρότητας της συμπεριφοράς του αλιευτικού σκάφους, της συμπεριφοράς των αξιωματικών που συλλαμβάνουν, της ταχύτητας και του τρόπου επικοινωνίας και συνεργασίας με το άλλο κράτος σχετικά με το περιστατικό, και τα επόμενα βήματα. Βεβαίως, οποιαδήποτε τέτοια δραστηριότητα επιβολής νόμου κατά των πλοίων του άλλου Κράτους πρέπει να φέρει πολύ υψηλό ρίσκο που θα μπορούσε να παραβιάσει την υποχρέωση να μην «θέτει σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζει»¹⁶⁸.

Το ζήτημα των σκαφών τρίτων κρατών που αλιεύουν σε περιοχή που δεν έχει οριοθετηθεί εγείρει ιδιαίτερες δυσκολίες. Κάθε απόπειρα αδειοδότησης πλοίων τρίτων κρατών για αλιεία στην αμφισβητούμενη περιοχή ή για σύλληψη πλοίων τρίτων που είτε δεν έχουν άδεια εκμετάλλευσης είτε παραβιάζουν τους όρους της άδειας μπορούν να θεωρηθούν από τα ενδιαφερόμενα κράτη ως προκλητικά και να παραβιάσουν την υποχρέωση να μην «θέτουν σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζουν». Από την άλλη πλευρά, αν δεν ληφθούν μέτρα κατά των σκαφών τρίτων κρατών, είναι πιθανό τα σκάφη αυτά να αλιεύουν στην μη οριοθετημένη περιοχή και αυτό ενδεχομένως οδηγήσει σε υπερεκμετάλλευση των αποθεμάτων, όπως συνέβη σε ορισμένα μέρη του κόσμου¹⁶⁹. Εάν τα δύο κράτη επιθυμούν να αποτρέψουν κάτι τέτοιο, δεν έχουν άλλη

¹⁶⁸ Στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ, το δικαστήριο εξέτασε την απειλή βίας από την Σουρινάμ εναντίον μιας γεώτρησης που εξουσιοδοτεί η Γουιάνα ως παραβίαση της υποχρέωσης να μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται (βλ. Παρ. 484). Η σύλληψη αλιευτικών σκαφών συχνά συνεπάγεται απειλή βίας για σκάφη που αντιστέκονται στη σύλληψη.

¹⁶⁹ Tanaka, Y. (2012). *The International Law of the Sea*. University of Copenhagen: Cambridge University Press, σελ. 380

επιλογή από το να προβούν σε κάποια μορφή προσωρινής ρύθμισης για την αντιμετώπιση της διαδικασίας της αλιείας τρίτων κρατών στην περιοχή που δεν έχει οριοθετηθεί.

Όσον αφορά την επόμενη δέσμη δικαιωμάτων της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, αυτή της δικαιοδοσίας για την ανέγερση εγκαταστάσεων, φαίνεται ότι από την υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ προκύπτει ότι η ανέγερση εγκαταστάσεων, είτε για σκοπούς εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των πόρων του θαλάσσιου βυθού είτε για την παραγωγή ενέργειας από τον άνεμο, τα κύματα ή τις παλίρροιες, καλύπτεται από την υποχρέωση να «μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται», καθώς αυτή η ανέγερση προκαλεί «φυσική αλλαγή» στον πυθμένα της θάλασσας¹⁷⁰.

Τα δικαιώματα της ΑΟΖ περιλαμβάνουν επίσης τη δικαιοδοσία όσον αφορά τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα. Παρόλο που η έρευνα αυτή απαιτεί τη συγκατάθεση του «παρακτίου κράτους» σύμφωνα με το άρθρο 246 της UNCLOS, η έρευνα από σκάφη που ανήκουν σε ένα από τα κράτη που επιδιώκουν συμφωνία για θαλάσσια σύνορα, δεν θα παραβιάζε την υποχρέωση να «μην θέτει σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζει» για όσο έχει δοθεί έγκριση από το κράτος σημαίας και η έρευνα δεν οδήγησε σε «φυσική αλλαγή» στο θαλάσσιο περιβάλλον ή στον βυθό της θάλασσας. Αυτή η προσωρινή ερμηνεία υποστηρίζεται επίσης από το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 246, παράγραφος 3, η έγκριση είναι απολύτως φυσικό να δοθεί για έρευνα που «αυξάνει την επιστημονική γνώση του θαλάσσιου περιβάλλοντος προς όφελος όλης της ανθρωπότητας». Απαιτείται από την υποχρέωση να «μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται» ότι το ερευνητικό κράτος σημαίας θα μοιράζεται τα αποτελέσματα της έρευνάς του με το άλλο κράτος.

Όπως και με τη σύλληψη αλιευτικών σκαφών, η σύλληψη από ένα κράτος σκάφους του άλλου κράτους που διεξάγει έρευνα στην περιοχή που δεν έχει οριοθετηθεί θα θεωρηθεί πιθανόν από το κράτος σημαίας ως παραβίαση της υποχρέωσης να «μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται».

Όσον αφορά την έρευνα των σκαφών τρίτων κρατών, ένα κράτος που θα επιτρέψει την έρευνα αυτή στην περιοχή που δεν έχει οριοθετηθεί πιθανό να θεωρηθεί από το άλλο κράτος ως παραβίαση της υποχρέωσης να «μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται» (obligation not to jeopardise or hamper). Αυτό υποδηλώνει ότι κανένα κράτος δεν θα πρέπει να επιτρέπει την έρευνα από τρίτα κράτη¹⁷¹.

¹⁷⁰ Χρησιμοποιώντας φράση από την Υπόθεση.

¹⁷¹ Tanaka, Y. (2012). *The International Law of the Sea*. University of Copenhagen: Cambridge University Press, σελ.224-230

Το τελευταίο είδος δικαιωμάτων της ΑΟΖ αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά τη ρύπανση. Εφόσον, όπως ήδη διαπιστώθηκε, η διερεύνηση (τουλάχιστον αναφορικά με τις γεωτρήσεις) και η εκμετάλλευση των πόρων του θαλάσσιου βυθού θα παραβίαζαν την υποχρέωση να «μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται», το ζήτημα της αρμοδιότητας σε σχέση με τη ρύπανση από τέτοιες δραστηριότητες δεν προκύπτει στην πράξη. Σε περίπτωση ντάμπινγκ (dumping) και ρύπανσης από πλοία, η άσκηση νομοθετικής δικαιοδοσίας δεν πρέπει να δημιουργεί προβλήματα και δεν θα πρέπει να αποκόπτεται από την υποχρέωση να «μην τίθεται σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζεται», εφόσον η αρμοδιότητα αυτή δεν κάνει τίποτα άλλο πέρα από το να εφαρμόζει τα πρότυπα που διαπιστώνονται στις σχετικές συμβάσεις. Σε περίπτωση ρύπανσης από πλοία, επιτρέπεται μόνο υπέρβαση της νομοθετικής αρμοδιότητας ενός παράκτιου κράτους σε σχέση με την ΑΟΖ πέραν των διεθνών προτύπων. Όσον αφορά την επιβολή δικαιοδοσίας, και οποιαδήποτε επιβολή της θαλάσσιας ρύθμισης, είτε πρόκειται για σκάφη τρίτου κράτους είτε για αυτά των συμβαλλομένων μερών, θα ήταν πιθανόν να θεωρηθούν ως προκλητικά από το άλλο κράτος που διεκδικεί τη δικαιοδοσία των ΑΟΖ και, ανάλογα με τις περιστάσεις, διατρέχει υψηλό κίνδυνο παραβίασης της υποχρέωσης να «μην θέτει σε κίνδυνο ή να παρεμποδίζει».

Από την άλλη πλευρά, η άσκηση δικαιοδοσίας εκτέλεσης στο λιμένα για φερόμενες παραβάσεις που διαπράττονται σε μη οριοθετημένη ΑΟΖ δεν θα μπορούσε να παραβιάσει την υποχρέωση όσον αφορά τα πλοία τρίτων κρατών και του κράτους του λιμένα, υπό την προϋπόθεση ότι το εικαζόμενο αδίκημα ήταν αδίκημα με βάση τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις¹⁷².

Η ικανότητα των διεθνών δικαστηρίων να χορηγούν προσωρινά μέτρα προκύπτει από διατάξεις των συστατικών τους πράξεων, όπως για παράδειγμα το άρθρο 41 του Καταστατικού του ΔΔ ή το άρθρο 25 του Καταστατικού του ITLOS. Η υποχρέωση των κρατών να μην θέτουν σε κίνδυνο ή να εμποδίζουν την επίτευξη της τελικής συμφωνίας όσον αφορά την οριοθέτηση των θαλάσσιων περιοχών εκτίθεται στη Σύμβαση της UNCLOS. Επομένως, από την άποψη της προέλευσης κάθε συστήματος, είναι δύσκολο να βρεθεί μια σχέση μεταξύ τους. Πράγματι, είναι εντελώς διαφορετικά συστήματα. Εντούτοις, αμέσως μετά την υιοθέτηση της UNCLOS, οι σχολιαστές σημείωσαν την ομοιότητα μεταξύ της χορήγησης προσωρινών μέτρων και των υποχρεώσεων των κρατών σε μη οριοθετημένες θαλάσσιες περιοχές. Για παράδειγμα, η Lagoni,

¹⁷² Garrido-Lecca Hoyle, O. (2013). The Maritime Commons. Σε *How exclusive is the Exclusive Economic Zone : contemporary analysis of the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982*. (1-102). World Maritime University, σελ 65

όταν εξετάζει ποιες πράξεις ή παραλείψεις κρατών εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3, υποστήριξε ότι «τα προσωρινά μέτρα προστασίας που διατάσσει το ICJ μπορούν να παράσχουν κάποια βοήθεια στην εξεύρεση πειστικών απαντήσεων». Και αναφέρθηκε στη σειρά των προσωρινών μέτρων στην υπόθεση του Αιγαίου.

Η πρακτική του να αναφέρεσαι στις απαιτήσεις που έχουν αναπτυχθεί από τα διεθνή δικαστήρια για χορήγηση των προσωρινών μέτρων κατά την ερμηνεία των υποχρεώσεων του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3 έχει επίσης υιοθετηθεί από ορισμένα δικαστικά όργανα. Στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ, το διαιτητικό δικαστήριο στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στην υπόθεση του Αιγαίου Πελάγους (προσωρινά μέτρα) κατά την εφαρμογή του άρθρου 74 παράγραφος 3 και του άρθρου 83 παράγραφος 3¹⁷³. Επιπλέον, στην υπόθεση Γκάνα / Ακτή Ελεφαντοστού, και τα δύο μέρη αναφέρθηκαν στην υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ στις παρατηρήσεις τους σχετικά με τις περιστάσεις υπό τις οποίες το ITLOS μπορεί να χορηγήσει προσωρινά μέτρα, μολονότι αξίζει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο δεν το έκανε. Αυτό υποδηλώνει ότι δεν είναι μόνο το περιεχόμενο των άρθρων 74 παράγραφος 3 και 83 παράγραφος 3 που έχουν ενημερωθεί από τις απαιτήσεις για τη λήψη προσωρινών μέτρων όπως έχουν αναπτυχθεί από το ICJ, αλλά επίσης ότι η πρακτική των οργάνων επίλυσης διαφορών της UNCLOS όσον αφορά αυτές τις υποχρεώσεις βάσει του άρθρου 3 θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη των απαιτήσεων για τη λήψη προσωρινών μέτρων.

¹⁷³ Garrido-Lecca Hoyle, O. (2013). The Maritime Commons. Σε *How exclusive is the Exclusive Economic Zone : contemporary analysis of the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982*. (1-102). World Maritime University, σελ.40

Κεφάλαιο 2ο: Περιπτωσιολογική μελέτη

2.1 Η περιοχή της Καραϊβικής και του Κόλπου του Μεξικού

2.1.1 Γουιάνα / Βενεζουέλα / Τρινιντάντ και Τομπάγκο

Το 1990, το Τρινιδάδ και Τομπάγκο και η Βενεζουέλα συνήψαν μια συνθήκη που οριοθετεί τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ τους όσον αφορά την χωρική θάλασσα, την ηπειρωτική χώρα και την ΑΟΖ. Η Γουιάνα ισχυρίζεται ότι παραβιάζει τη θαλάσσια περιοχή της και ότι σύμφωνα με τη συνθήκη αυτή το Τρινιντάντ και Τομπάγκο και η Βενεζουέλα προσφέρουν παραχωρήσεις για εξερεύνηση στη θαλάσσια περιοχή της Γουιάνας.

Τον Φεβρουάριο του 2002, η Γουιάνα έστειλε σημειώματα διαμαρτυρίας στις κυβερνήσεις του Τρινιδάδ και Τομπάγκο και της Βενεζουέλας σχετικά με αυτή τη συνθήκη, αφού και οι δύο κυβερνήσεις άρχισαν να προσφέρουν παραχωρήσεις για έρευνα πετρελαίου σε περιοχές που επικαλύπτονται στον θαλάσσιο χώρο της Γουιάνας. Οι χώροι παραχώρησης που προσέφερε η Βενεζουέλα αρχικά προσέλκυσαν το ενδιαφέρον των ξένων εταιρειών πετρελαίου, αλλά στη συνέχεια εξαφανίστηκαν, προφανώς λόγω της διαδήλωσης της Γουιάνας. Αναφέρεται ότι μια βρετανική πετρελαϊκή εταιρεία και η νορβηγική κρατική Statoil, οι οποίες αρχικά ήθελαν να προχωρήσουν σε επενδυτικές συμφωνίες με τη Βενεζουέλα για να ερευνήσουν το πετρέλαιο στην περιοχή αυτή, αποχώρησαν αφού παρατήρησαν ότι το ανατολικό τμήμα της περιοχής χαρακτηρίστηκε ως "Το τετράγωνο 5", το οποίο επικαλύπτεται με τον θαλάσσιο χώρο της Γουιάνας.

2.1.2 Μπαρμπάντος / Τρινιντάντ και Τομπάγκο

Τόσο η νησιωτική χώρα Μπαρμπάντος όσο και το Τρινιντάντ και Τομπάγκο είναι μέρη της UNCLOS. Η διαιτησία ξεκίνησε από την Μπαρμπάντος στις 16 Φεβρουαρίου 2004 στο πλαίσιο του μέρους XV της UNCLOS ενώπιον δικαστηρίου που συγκροτήθηκε σύμφωνα με το παράρτημα VII της UNCLOS. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια Απόφαση στις 11 Απριλίου 2006, η οποία καθιέρωσε ένα ενιαίο θαλάσσιο σύνορο μεταξύ Μπαρμπάντος και Τρινιδάδ και Τομπάγκο, το οποίο διαφέρει από τα όρια που ζήτησε ο καθένας από τους διαδίκους στα υπομνήματά τους ενώπιον του Δικαστηρίου. Το όριο κατά το μεγαλύτερο μέρος είναι με βάση

την διάμεση γραμμή (equidistance line) μεταξύ Μπαρμπάντος και Τρινιδάδ και Τομπάγκο, αλλά στα ανατολικά του Ατλαντικού τομέα προσαρμόζει αυτή τη γραμμή ώστε να ληφθούν υπόψη οι ακτές του Τρινιδάδ και Τομπάγκο οι οποίες φθάνουν στην περιοχή των επικαλυπτόμενων αξιώσεων. Το ενδιαφέρον για τη μελέτη αυτή είναι το υλικό της Απόφασης και των υπομνημάτων σχετικά με τις δραστηριότητες στην αμφισβητούμενη περιοχή πριν από την Απόφαση και ειδικότερα κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία δεν υπήρχαν προσωρινά μέτρα.

Στις 30 Απριλίου 1979, τα μέρη συνήψαν μνημόνιο συμφωνίας για θέματα συνεργασίας μεταξύ της κυβέρνησης του Μπαρμπάντος και της κυβέρνησης του Τρινιδάδ και Τομπάγκο, το οποίο καλύπτει, μεταξύ άλλων, την έρευνα και την αλιεία υδρογονανθράκων. Τον Νοέμβριο του 1990, τα συμβαλλόμενα μέρη συνήψαν τη "Συμφωνία Αλιείας μεταξύ της κυβέρνησης της Δημοκρατίας του Τρινιδάδ και Τομπάγκο και της κυβέρνησης του Μπαρμπάντος" ("Συμφωνία Αλιείας του 1990"), η οποία ρυθμίζει, *inter alia*, τις πτυχές ψαρέματος των αλιευτικών πόρων από τις τράτες ψαρέματος του Μπαρμπάντος στην ΑΟΖ του Τρινιντάντ και Τομπάγκο και την διευκόλυνση της πρόσβασης στις αγορές των Μπαρμπάντος για την αλιεία του Τρινιδάδ και Τομπάγκο. Η Αλιευτική Συμφωνία του 1990 προέβλεπε για το μέγιστο όριο των 40 αλιευτικών σκαφών του Μπαρμπάντος μέσω της έκδοσης έως 40 αδειών το μέγιστο. Η Αλιευτική Συμφωνία του 1990 συνήφθη μόνο για ένα έτος και ποτέ δεν ανανεώθηκε και κατόπιν αγνοήθηκε από τις αλιευτικές κοινότητες των Μπαρμπάντος και δεν άλλαξε τα τοπικά και τα παραδοσιακά αλιευτικά μοντέλα. Από τότε, αυτή η περιοχή μπορεί να θεωρηθεί ως περιοχή στην οποία δεν υπήρχαν αποτελεσματικά προσωρινά μέτρα.

Στα υπομνήματά τους, αμφότερα τα μέρη ισχυρίστηκαν ότι η εφαρμογή της αλιευτικής νομοθεσίας και των δραστηριοτήτων χορήγησης αδειών υδρογονανθράκων υποστήριξαν τις αντίστοιχες απαιτήσεις τους για κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία. Για παράδειγμα, το Μπαρμπάντος ισχυρίστηκε ότι "έχει πραγματοποιήσει δραστηριότητες υδρογονανθράκων στην περιοχή από το 1978, με τη μορφή σεισμικών ερευνών και παραχωρήσεων πετρελαίου και ότι η περιοχή τακτικώς περιπολείται από την ακτοφυλακή της και ότι σε καμία περίπτωση πριν από το 2001 το Τρινιδάδ και Τομπάγκο δεν διαμαρτυρόταν ενάντια σε αυτές τις δραστηριότητες». Το Τρινιδάδ και Τομπάγκο ισχυρίζεται ότι άσκησε δικαιοδοσία βόρεια της ίσης γραμμής σε σχέση με μια προτεινόμενη σεισμική βολή το 2003".

Το Δικαστήριο έκρινε ότι: «Κατά την εξέταση της υπόθεσης αυτής, το Δικαστήριο δεν εντοπίζει δραστηριότητες καθοριστικής νομικής σημασίας από το Μπαρμπάντος στην περιοχή που

διεκδικεί το Τρινιδάδ και Τομπάγκο βόρεια της μέσης γραμμής. Οι σεισμικές επιθεωρήσεις σποραδικώς, οι παραχωρήσεις πετρελαίου στην περιοχή και η περιπολία, αν και είναι σχετικές, δεν προσφέρουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για να διαπιστωθεί estoppel ή συναίνεση εκ μέρους του Τρινιδάδ και Τομπάγκο. Αφετέρου, δεν υπάρχει απόδειξη για οποιαδήποτε σημαντική δραστηριότητα του Τρινιδάδ και Τομπάγκο σχετικά με την άσκηση της δικής του διεκδικούμενης δικαιοδοσίας βόρεια της ίσης γραμμής».

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν θεωρεί ότι οι δραστηριότητες οποιουδήποτε των μερών ή οι αντιδράσεις κάθε μέρους στις δραστηριότητες του άλλου, συνιστούν οι ίδιες παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη χάραξη μιας δίκαιης οριοθέτησης.

Στο πλαίσιο αυτής της διαφοράς, φαίνεται ότι δεν τίθεται το ζήτημα της υποχρέωσης «να μην παρεμποδίζεται ή να τίθεται σε κίνδυνο». Αντιθέτως, κάθε μέρος προέβαλε αποδεικτικά στοιχεία για τις δραστηριότητες που θα μπορούσαν να είχαν αυτό το αποτέλεσμα, υποστηρίζοντας ότι έχει «καθοριστική νομική σημασία» προς στήριξη της θέσης τους αναφορικά με την οριοθέτηση (όπως αποδείχθηκε ανεπιτυχώς). Με άλλα λόγια, το στοιχείο παρουσιάστηκε μονομερώς από το συμβαλλόμενο μέρος με σκοπό να ενισχύσει το νομικό επιχείρημα στην αμφισβητούμενη περιοχή και όχι από το μέλος που δεν δρα ως στοιχείο μιας ακόμα παραβίασης του άρθ.74, παράγραφο 3 και του άρθ.83, παράγραφο 3. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη Απόφαση του Δικαστηρίου προηγήθηκε της Απόφασης αναφορικά με την υπόθεση Γουιάνα κατά Σουρινάμ το 2007.

2.1.3 Γουιάνα / Σουρινάμ (Α)

Το 2007, μια απόφαση του Δικαστηρίου για την UNCLOS και το παράρτημα VII οριοθέτησε τόσο την υφαλοκρηπίδα όσο και την ΑΟΖ των συμβαλλομένων μερών μέσω ενός ενιαίου θαλάσσιου συνόρου. Μετά τον εντοπισμό των σχετικών ακτών, το Δικαστήριο επέλεξε μια προσωρινή γραμμή ισομερείας (equidistance) και δεν διαπίστωσε καμία σχετική κατάσταση που να δικαιολογεί οποιαδήποτε ρύθμιση αυτής της γραμμής. Πριν από την Απόφαση, οι περιοχές αυτές ήταν ανεπεξέργαστες και δεν υπήρχαν προσωρινές ρυθμίσεις, παρά τις προσπάθειες για διαπραγματεύσεις.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τόσο η Γουιάνα όσο και το Σουρινάμ παραβίασαν την υποχρέωση να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να μην τεθεί σε κίνδυνο η επίτευξη

τελικής συμφωνίας οριοθέτησης. Η παραβίαση της Γουιάνας οφείλεται στη μονομερή εξουσιοδότησή της για διερευνητικές γεωτρήσεις σε μια αμφισβητούμενη περιοχή. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η απειλή δύναμης του Σουρινάμ σε μια αμφισβητούμενη περιοχή ως απάντηση σε αυτές τις γεωτρήσεις, ενώ απειλούσε επίσης τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, έθεσε σε κίνδυνο την επίτευξη τελικής συμφωνίας οριοθέτησης. Το Δικαστήριο όρισε τον καθορισμό της διαφιλονικούμενης περιοχής με ένα ενιαίο θαλάσσιο όριο μεταξύ της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας ως αλληλεπικάλυψη μεταξύ της γραμμής αιτήσεων N10 ° E του Σουρινάμ και της γραμμής απαιτήσεων N 32 ° E της Γαλλίας.

Και τα δύο μέρη είχαν εξουσιοδοτήσει τους παραχωρησιούχους να διεξάγουν σεισμολογικές δοκιμές σε αμφισβητούμενα ύδατα και οι δραστηριότητες αυτές δεν είχαν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση αντιρρήσεων ούτε από τη μία ούτε από την άλλη πλευρά. Το Δικαστήριο δεν θεώρησε ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, οι μονομερείς σεισμικές δοκιμές ήταν ασυμβίβαστες με την υποχρέωση ενός μέρους να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να «μην θέσει σε κίνδυνο ή να παρεμποδίσει» την επίτευξη τελικής συμφωνίας.

Σημαντικά περιστατικά κρατικής πρακτικής που προσδιορίζονται στην Απόφαση και τα υπομνήματα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: Το Σουρινάμ εξέδωσε ορισμένες παραχωρήσεις στις εταιρείες πετρελαίου στην αμφισβητούμενη περιοχή μεταξύ 1957 και 2004, γεγονός που μερικές φορές προκάλεσε διαμαρτυρίες στη Γουιάνα. Η Γουιάνα υποστήριξε ότι οι δραστηριότητες στο πλαίσιο των παραχωρήσεων του Σουρινάμ πραγματοποιήθηκαν στην πραγματικότητα στα ανατολικά της Γραμμής. Το Σουρινάμ υποστήριξε ότι η πρακτική σχετικά με τις παραχωρήσεις πετρελαίου υποστηρίζει τις συνεχείς διεκδικήσεις της σχετικά με την γραμμή που υποστηρίζει το ίδιο (Suriname Claim Line) και απέρριψε το επιχείρημα της Γουιάνα ότι η πρακτική της επιδεικνύει σεβασμό στην Guyana Claim Line, ξεχωρίζοντας τον αυτοπεριορισμό της από το 1999, και έπειτα ως αντικατοπτρίζουσα μια επιθυμία να μην επιδεινώσει την διαφορά και μια έλλειψη ενδιαφέροντος ενδεχομένως από τους εμπλεκόμενους στην αμφισβητούμενη περιοχή.

Η Γουιάνα (πρώην Βρετανική Γουιάνα) χορήγησε δικαιώματα εξερεύνησης και άδειες στην αμφισβητούμενη περιοχή σε αρκετές εταιρείες μεταξύ του 1958 και του 2000. Η Γουιάνα υποστήριξε ότι η απουσία διαμαρτυρίας από το Σουρινάμ σε ορισμένες από αυτές και οι συχνές αιτήσεις εισόδου στα ύδατα του Σουρινάμ με σεισμικά πλοία επιθεώρησης, ήταν απόδειξη του σεβασμού του για τη Γραμμή Απαιτήσης της Γουιάνας.

Η Γουιάνα επικύρωσε την UNCLOS στις 31 Ιουλίου 1996 και το Σουρινάμ στις 9 Ιουλίου 1998. Η UNCLOS τέθηκε σε ισχύ μεταξύ των συμβαλλομένων στις 8 Αυγούστου 1998.

Το περιστατικό CGX

Το 1998, η Γουιάνα εξέδωσε άδεια παραχώρησης πετρελαίου στην αμφισβητούμενη περιοχή της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας στην εταιρεία CGX Resources Inc. (CGX, μια καναδική εταιρεία). Η CGX διέταξε την πραγματοποίηση σεισμικών δοκιμών σε ολόκληρη την περιοχή παραχώρησης. Ενώ διεξήγαγε σεισμικές δοκιμές στην αμφισβητούμενη περιοχή το 1999, η CGX ανακοίνωσε δημοσίως [σε ένα δελτίο τύπου CGX] ότι είχε λάβει έγκριση από τη Γουιάνα για το πρόγραμμα γεωτρήσεων της. Το Σουρινάμ αντέδρασε και απαίτησε μέσω διπλωματικών οδών από την Γουιάνα να παύσει όλες τις δραστηριότητες εξερεύνησης πετρελαίου στην αμφισβητούμενη αυτή περιοχή. Στις 3 Ιουνίου 2000, δύο περιπολικά σκάφη από το ναυτικό του Σουρινάμ προσέγγισαν την εξέδρα πετρελαίου της CGX και το τρυπάνι του CE Thornton. Τα περιπολικά σκάφη του Σουρινάμ διέταξαν το πλοίο και τα σκάφη που συμμετείχαν στις διαδικασίες αυτές να εγκαταλείψουν την περιοχή μέσα σε 12 ώρες. Τα μέλη του πληρώματος στο CE Thornton αποσύρθηκαν από την εξέδρα πετρελαίου και έφυγαν από την περιοχή παραχώρησης. Τα περιπολικά σκάφη του Σουρινάμ τους ακολούθησαν καθ' όλη την αναχώρησή τους. Η CGX δεν επέστρεψε στην περιοχή παραχώρησης.

Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι αμφότερα τα μέρη υπέβαλαν αποδεικτικά στοιχεία για μονομερείς δραστηριότητες προκειμένου να ενισχύσουν τους ισχυρισμούς τους όσον αφορά τη γραμμή οριοθέτησης, αλλά επιδίωξαν επίσης να καταστήσουν αδύνατη την απουσία μονομερών δραστηριοτήτων άλλοτε ως ένδειξη περιορισμού στην αμφισβητούμενη περιοχή. Η Γουιάνα υποστήριξε ότι θα ήταν άδικο να αγνοήσουν τη συμπεριφορά των μερών και να μην λάβουν υπόψη την ύπαρξη *modus vivendi* μεταξύ των μερών για περίπου 50 χρόνια που αντικατοπτρίζεται στο πρότυπο των παραχωρήσεων πετρελαίου κατά την κατάρτιση της γραμμής οριοθέτησης. Το Σουρινάμ ισχυρίστηκε ότι η σύμβαση παραχώρησης πετρελαίου ή η πρακτική αλιείας δεν είναι πιθανόν να έχουν καμία νομική συνάφεια, εκτός εάν αποδεικνύει ρητή ή σιωπηρή συμφωνία ως προς τη θέση ενός συνόρου.

Όσον αφορά τα στοιχεία αυτά, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα: Έχοντας εξετάσει προσεκτικά την πρακτική των Μερών όσον αφορά στις παραχωρήσεις πετρελαίου και τα κοιτάσματα πετρελαίου, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε καμία απόδειξη συμφωνίας μεταξύ των μερών σχετικά με την πρακτική αυτή. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η πρακτική των Μερών ως προς το πετρέλαιο δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ορίων στην προκειμένη περίπτωση.

Η απόφαση του Δικαστηρίου να μην επιτρέψει αυτή την απόδειξη μονομερούς δραστηριότητας (ή *modus vivendi*) να επηρεάσει την τελική οριοθέτηση είναι σύμφωνη με τη διατύπωση του άρθρου 83 παράγραφος 3 ότι οι προσωρινές ρυθμίσεις "δεν θίγουν την τελική οριοθέτηση" και φαίνεται να αντικατοπτρίζουν το γεγονός ότι η διαμάχη μεταξύ της Γουιάνας και του Σουρινάμ αφορούσε μόνο τη θαλάσσια οριοθέτηση και όχι την εδαφική κυριαρχία. Κάτι τέτοιο ήταν αντίθετο με την προσέγγιση των δικαστηρίων σε ορισμένες άλλες υποθέσεις με μικτές κυριαρχικές και οριακές διαφορές, όπου αποδεικτικά στοιχεία μονομερούς δραστηριότητας ή σιωπηρής συμφωνίας έγιναν αποδεκτά ως ενίσχυση της διεκδίκησης κυριαρχίας ενός μέρους έναντι των ναυτικών χαρακτηριστικών.

2.1.4 Γουιάνα / Σουρινάμ (B)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2000, δηλαδή πολύ σύντομα μετά το ατύχημα του CGX στις 3 Ιουνίου 2000, το Σουρινάμ συλλαμβάνει αλιευτικές μηχανότρατες της Γουιάνα στην αμφισβητούμενη περιοχή. Η Γουιάνα υποστήριξε ενώπιον του δικαστηρίου ότι αυτή ήταν η πρώτη ενέργεια αυτού του τύπου του Σουρινάμ. Τα δύο μέρη δήλωσαν με τα υπομνήματά τους ότι εκδίδουν άδειες αλιείας και περιπολούν τα ύδατα που ανήκουν στον τομέα των σωρευτικών απαιτήσεων στην παρούσα διαδικασία μεταξύ του 1977 και του 2004. Η άσκηση αλιευτικής δικαιοδοσίας από τη Γουιάνα και το Σουρινάμ μεταξύ 1977 και 2004 ειπώθηκε από την Γουιάνα προκειμένου να αντικατοπτρίσει μια αναγνώριση ή συναίνεση σε ένα όριο κατά μήκος της Γραμμής Απαιτήσεων της Γουιάνας. Η Γουιάνα αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στην εικαζόμενη παραδοχή του Σουρινάμ ότι δεν άσκησε αλιευτική δικαιοδοσία ανατολικά της γραμμής, στη δημιουργία αλιευτικής ζώνης της Γουιάνας, στις άδειες αλιείας της και στις πρακτικές της σχετικά με την κατάσχεση αλιευτικών σκαφών χωρίς άδεια συνεπούς συμπεριφοράς που υποστηρίζει την αξίωσή του. Η Γουιάνα αναφέρθηκε επίσης στις δραστηριότητες της Ακτοφυλακής, της Αμυντικής Δύναμης και του Τμήματος Μεταφορών και Λιμένων σε περιοχές δυτικά της γραμμής και ισχυρίστηκε ότι οι φορείς του Σουρινάμ δεν ασχολούνταν με τέτοιες δραστηριότητες στα δυτικά της γραμμής. Το Σουρινάμ αμφισβήτησε τον ισχυρισμό της Γουιάνας ότι απέφυγε να προχωρήσει σε επιβολή δυτικά της Γραμμής Απαιτήσεων της Γουιάνας διατηρώντας το αντίθετο να είναι αληθές και επικαλούμενη επίσης τη συμπεριφορά της θαλάσσιας έρευνας βιολογίας ως υποστήριξη της δικής της αξίωσης. Η θέση του Σουρινάμ όσον αφορά το CGX γεγονός ήταν ότι ήταν απολύτως φυσικό τα παράκτια κράτη να αναλαμβάνουν δραστηριότητες επιβολής του νόμου σε

αμφισβητούμενες περιοχές (συνήθως σε σχέση με την αλιεία) και να το πράττουν έναντι πλοίων με ξένη σημαία, συμπεριλαμβανομένης της σημαίας του άλλου μέρους στη διαφορά, εκτός εάν υπάρχουν συγκεκριμένες ρυθμίσεις. Η πρακτική του Σουρινάμ όσον αφορά την επιβολή της αλιευτικής πολιτικής στην αμφισβητούμενη περιοχή αποτελεί απόδειξη αυτού.

2.2 Η υπο - Σαχάρια Αφρική και η ευρύτερη περιοχή του Ινδικού Ωκεανού

Η περιοχή περιλαμβάνει όλη την Αφρική (εκτός από τις ακτές της Μεσογείου), την Ερυθρά Θάλασσα και την Αραβική Θάλασσα. Περίπου το 60% των θαλάσσιων ορίων στην περιοχή αυτή είναι εντελώς ανεπεξέργαστα, ενώ μερικά έχουν οριστεί μόνο εν μέρει. Πρόσφατες ανακαλύψεις υπεράκτιων υδρογονανθράκων και προθεσμίες για την υποβολή προκαταρκτικών πληροφοριών στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Όρια της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας [Commission on the Limits of the Continental Shelf (“CLCS”)] ώθησαν για τη δημοσίευση των συντεταγμένων των θαλάσσιων ζωνών και τη διαπραγμάτευση θαλάσσιων ορίων.

Θα εξετασθούν τέσσερις περιπτώσεις στην περιοχή αυτή, αλλά οι δύο πιο πρόσφατες διαμάχες θαλάσσιων συνόρων στην περιοχή αυτή παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον · η διαμάχη Σομαλίας κατά της Κένυας στο ICJ και η διαμάχη Γκάνα κατά της Ακτής του Ελεφαντοστού στο ITLOS. Η Σομαλία υπέβαλε την προσφυγή της στην υπόθεση κατά της Κένυας στο ICJ στις 28 Αυγούστου 2014. Οι παρατηρήσεις της Σομαλίας σχετικά με τις προκαταρκτικές αντιρρήσεις που υπέβαλε η Κένυα έπρεπε να υποβληθούν στις 5 Φεβρουαρίου 2016. Το ICJ ανακοίνωσε ότι θα πραγματοποιηθούν δημόσιες ακροάσεις για τους προκαταρκτικούς ισχυρισμούς το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Τον Δεκέμβριο του 2014, η Γκάνα και η Ακτή του Ελεφαντοστού συνήψαν ειδική συμφωνία για τη μεταφορά της μεταξύ τους διαφοράς σχετικά με την οριοθέτηση των θαλασσιών συνόρων τους σε ειδικό τμήμα της ITLOS¹⁷⁴.

¹⁷⁴ Άλλα οριακά σύνορα της περιοχής που οριοθετήθηκαν από τα διεθνή δικαστήρια είναι τα εξής: Dubai / Sharjah (1981), Γουινέα / Γουινέα-Μπισάου (1985), Γουινέα-Μπισάου / Σενεγάλη (1989), Ερυθραία / Υεμένη (1999), Κατάρ / Μπαχρέιν (2001), Καμερόν / Νιγηρία (2002) και Ινδία / Μπαγκλαντές (2014).

2.2.1 Σομαλία / Κένυα

Τα θαλάσσια όρια που ισχυρίζεται η Κένυα χρονολογούνται από Προεδρική Διακήρυξη του 2005. Η Σομαλία δημοσίευσε τις συντεταγμένες της ΑΟΖ της το 2009 και τα δύο κράτη υπέβαλαν προκαταρκτικές πληροφορίες στην CLCS το 2009. Η Κένυα έχει συνάψει συμβάσεις εξερεύνησης με διάφορες διεθνείς εταιρείες στην αμφισβητούμενη περιοχή. Στην αίτηση που υπέβαλε στο ICJ για την κίνηση της διαδικασίας, η Σομαλία δηλώνει ότι ορισμένα από τα οικόπεδα-μπλοκ που έχουν λάβει άδεια από την Κένυα βρίσκονται είτε εξ ολοκλήρου είτε κατά κύριο λόγο στη σομαλική πλευρά της ίσης γραμμής. Ορισμένα μπλοκ από την πλευρά της Σομαλίας με την ίση γραμμή απονεμήθηκαν από την Κένυα στην εταιρεία Eni τον Ιούλιο του 2012¹⁷⁵.

Η Σομαλία ανέθεσε σεισμικές έρευνες στην περιοχή που αμφισβητήθηκε με την Κένυα. Τα σεισμικά δεδομένα που συλλέχθηκαν παραδόθηκαν τον Δεκέμβριο του 2015 και ο εργολάβος υπέβαλε μια Ειδοποίηση Αίτησης για Συμφωνίες Κοινής Χρήσης.

2.2.2 Γκάνα / Ακτή του Ελεφαντοστού

Η ανακάλυψη του πετρελαίου και του φυσικού αερίου στην Γκάνα το 2006 οδήγησε σε μια θαλάσσια συνοριακή διαμάχη μεταξύ Γκάνα και Ακτή του Ελεφαντοστού. Η Γκάνα υποστηρίζει ότι υπάρχει ένα συμφωνημένο θαλάσσιο όριο μεταξύ των συμβαλλομένων μερών σε μια γραμμή ίσης απόστασης (equidistance line). Η Ακτή του Ελεφαντοστού αρνείται ότι υπάρχει κάποιο τέτοιο συμφωνημένο θαλάσσιο όριο μεταξύ των δυο μερών και ισχυρίζεται ένα όριο που εκτείνεται στα νοτιοανατολικά με βάση τις «σχετικές περιστάσεις» (relevant circumstances). Αυτές οι περιοχές εντός των ισχυριζόμενων οριακών γραμμών επικαλύπτονται σε τριγωνική αμφισβητούμενη περιοχή περί των 30.000 km².

Η Γκάνα χορήγησε πολλές άδειες για υδρογονάνθρακες στην αμφισβητούμενη περιοχή. Η αίτηση για προσωρινά μέτρα που υπέβαλε η Ακτή του Ελεφαντοστού στο ITLOS προσδιόρισε 9 τεμάχια που βρίσκονται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου στην αμφισβητούμενη περιοχή και δήλωσε ότι η Γκάνα ενέκρινε 34 δραστηριότητες γεωτρήσεων και ανάπτυξης στην αμφισβητούμενη περιοχή

¹⁷⁵ 'Eni enters Kenya with the acquisition of three exploration blocks', ENI Press Release, 2 July 2012, Available at: http://www.eni.com/en_IT/attachments/media/press-release/2012/07/PR-Kenya.pdf

και ότι είχαν προγραμματιστεί και νέες. Η Ακτή Ελεφαντοστού χορήγησε παραχωρήσεις για σεισμική εξερεύνηση στην αμφισβητούμενη περιοχή. Τα υλικά που υπέβαλε η Ακτή του Ελεφαντοστού είναι για παραχωρήσεις για σεισμική εξερεύνηση που χορηγήθηκαν σε δύο τμήματα που βρίσκονται εν μέρει στην πλευρά της Γκάνα με βάση την ίση γραμμή της. Σε κάθε προφορική τοποθέτηση η Ακτή Ελεφαντοστού δήλωνε ότι ενώ είναι αλήθεια ότι η ίδια έλαβε την προφύλαξη ότι, γενικά, δεν χορήγησε άδειες, είτε για εξερεύνηση είτε για εκμετάλλευση, στην αμφισβητούμενη περιοχή, στην πραγματικότητα δεν έπραττε πάντοτε κατά αυτόν τον τρόπο.

2.2.3 Κατάρ / Μπαχρέιν

Η πρακτική του κράτους σε σχέση με αυτό το όριο έλαβε χώρα στο πλαίσιο μιας εδαφικής διαμάχης σχετικά με ορισμένα θαλάσσια χαρακτηριστικά, η οποία διευθετήθηκε από το ICJ με Απόφαση του το 2001. Το Μπαχρέιν είχε τον έλεγχο των θαλάσσιων αμφισβητούμενων στοιχείων. Πριν από την Απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου, το Μπαχρέιν είχε χορηγήσει σύμβαση παραχώρησης πετρελαίου που περιελάμβανε ορισμένα από τα αμφισβητούμενα χαρακτηριστικά. Εντούτοις, δεν υπήρξε καμία διάτρηση στην αμφισβητούμενη περιοχή. Μετά την απόφαση του ICJ, τόσο το Κατάρ όσο και το Μπαχρέιν άρχισαν να χορηγούν άδειες υδρογονανθράκων στην περιοχή και σύντομα ξεκίνησαν οι ερευνητικές γεωτρήσεις.

2.2.4 Γουινέα / Γουινέα-Μπισσάου

Το 1964, η Γουινέα θέσπισε χωρικά ύδατα 130 ν.μ. (που αργότερα επεκτάθηκαν σε 200 ν.μ.) και χορήγησε αλιευτικές παραχωρήσεις στην περιοχή. Η Πορτογαλία δεν διαμαρτυρήθηκε δημοσίως ακόμη και μετά τη σύναψη της UNCLOS, αν και τα εσωτερικά κυβερνητικά έγγραφα δείχνουν ότι η Πορτογαλία θεώρησε ότι η συγκεκριμένη ζώνη παραβιάζει την UNCLOS. Το ναυτικό της Γουινέας δεν συνάντησε πορτογαλικά σκάφη ή σκάφη της Γουινέας-Μπισσάου να αλιεύουν στην περιοχή που περιπολούσε. Ωστόσο, ένα πορτογαλικό υδρογραφικό σκάφος δεν εμποδίστηκε από το να συλλέξει δεδομένα στην περιοχή. Η Πορτογαλία ζήτησε δικαιώματα αλιείας σε μια αλληλεπικαλυπτόμενη ζώνη που διεκδικούσε η Γουινέα. Η Απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου (Arbitral Tribunal) του 1985 επισημαίνει ότι κατά την περίοδο από το

1978 και μετά, οι δύο πλευρές διεξήγαγαν δραστηριότητες εξερεύνησης πετρελαίου και αλιευτικές δραστηριότητες στην αμφισβητούμενη περιοχή, η οποία, περιστασιακά δημιουργούσε σε κάθε πλευρά συχνές διαμαρτυρίες και σύλληψη αλιευτικών σκαφών.

2.3 Η Νοτιοανατολική Ασία και η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας

Οι θάλασσες της Νοτιοανατολικής Ασίας είναι μια σειρά από ημίκλειστες θάλασσες που συνορεύουν με διάφορα κράτη. Η Θάλασσα της Νότιας Κίνας (South China Sea) αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο τμήμα της θαλάσσιας αυτής περιοχής και συνορεύει με το Μπρουνέι, την Κίνα, την Ινδονησία, τη Μαλαισία, τις Φιλιππίνες, τη Σιγκαπούρη, την Ταϊβάν και το Βιετνάμ¹⁷⁶. Αυτός ο ερευνητικός χώρος περιλαμβάνει αρκετές μικρότερες θάλασσες, όπως τη Θάλασσα Sulu, τη θάλασσα του Celebes και τον κόλπο της Ταϊλάνδης, οι οποίες έχουν επίσης υποστεί αλληλεπικαλυπτόμενες αξιώσεις από τα παράκτια κράτη.

Η θάλασσα της Νότιας Κίνας έχει αποτελέσει αντικείμενο μακροχρόνιων διακρατικών διαφορών. Οι διαφορές περιπλέκονται από τον συνδυασμό των διαφορών σχετικά με την εδαφική κυριαρχία και των διαφορών που προκύπτουν από την αλληλεπικάλυψη των δικαιωμάτων στους θαλάσσιους χώρους. Το γεγονός ότι αμφισβητείται η κυριαρχία νησιών σε μεγάλο αριθμό στην περιοχή, δημιουργεί διαφορετικές αντιλήψεις μεταξύ των κρατών για το νόμιμο δικαίωμά τους στις θαλάσσιες περιοχές. Η κατάσταση περιπλέκεται περαιτέρω από το γεγονός ότι τα κράτη της περιοχής δεν συμφωνούν απαραίτητα για το κατά πόσον ορισμένα νησιωτικά χαρακτηριστικά μπορεί να δημιουργήσουν μια υφαλοκρηπίδα και μια ΑΟΖ δυνάμει του άρθρου 121 της UNCLOS. Η αμφισβητούμενη "nine-dash line" της Κίνας ισχυρίζεται ότι καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος της Θάλασσας της Νότιας Κίνας είναι ένας ακόμα παράγοντας που έχει προστεθεί στη σύγχυση¹⁷⁷. Η συνεχιζόμενη διαδικασία διαιτησίας του παραρτήματος VII που κινήθηκε από τις Φιλιππίνες κατά της Κίνας μπορεί να θεωρηθεί ως μια προσπάθεια να αποσαφηνιστούν ορισμένοι από τους χώρους της γενικής διαφοράς, ιδίως όσον αφορά το εύρος των νόμιμων δικαιωμάτων βάσει της UNCLOS που πρέπει να οριοθετηθούν μεταξύ των μερών της διαφοράς.

¹⁷⁶ Το Μπρουνέι, η Κίνα, η Ινδονησία, η Μαλαισία, οι Φιλιππίνες, η Σιγκαπούρη και το Βιετνάμ είναι συμβαλλόμενα μέρη της UNCLOS. Η Ταϊβάν δεν είναι.

¹⁷⁷ Αυτή η γραμμή, που αναφέρεται επίσης ως "γραμμή σχήματος U"¹⁷⁷, εκτείνεται προς τα νότια από τη νότια ακτή της ηπειρωτικής Κίνας, έτσι ώστε να περικλείει το μεγαλύτερο μέρος της Θάλασσας της Νότιας Κίνας.

Η κατάσταση στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας διαφέρει από την κατάσταση στις περιοχές όπου τα παράκτια κράτη έχουν κοινές αντιλήψεις ως προς τη χερσαία επικράτεια ως βάση των ναυτικών δικαιωμάτων και αμφισβητούνται μόνο ως προς τον τρόπο οριοθέτησης των σωρευτικών δικαιωμάτων. Στις περισσότερες θαλάσσιες περιοχές της Θάλασσας της Νότιας Κίνας, οι δραστηριότητες στη θάλασσα αναπόφευκτα έχουν επιπτώσεις στις υποκείμενες υποθέσεις όσον αφορά την εδαφική κυριαρχία στα αμφισβητούμενα νησιά. Τα κράτη της περιοχής δεν έχουν αναστείλει την ανάληψη δραστηριοτήτων που βασίζονται στη δική τους άποψη για τα δικαιώματα θαλάσσιας ζώνης και άλλα κράτη έχουν διαμαρτυρηθεί εναντίον τους ως εκτελούμενα παραβίαση της κυριαρχίας ή των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων βάσει των θέσεών τους.

Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα, οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ συνεργάστηκαν ενεργά μεταξύ τους στη συνεχιζόμενη διαμάχη για τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Και τα τρία κράτη έχουν παραχωρήσει μονομερώς τεμάχια-μπλοκ παραχώρησης πετρελαίου σε περιοχές που ενδεχομένως υπόκεινται σε αλληλεπικαλυπτόμενες αξιώσεις και επέτρεψαν τη διεξαγωγή εξερεύνησης (συμπεριλαμβανομένης της γεώτρησης ερευνητικών πηγαδιών) και δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης. Η Κίνα έχει διαμαρτυρηθεί για τις δραστηριότητες άλλων κρατών και έχει λάβει μέτρα που αποσκοπούν στο να τα εμποδίσουν εντός των ορίων που θεωρεί ως δικαιοδοσία βάσει του διεθνούς δικαίου. Οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ διαμαρτυρήθηκαν επίσης κατά των δραστηριοτήτων της Κίνας και προσπάθησαν να σταματήσουν τις μονομερείς δραστηριότητες της Κίνας σε ό, τι θεωρούν ως αντίστοιχες ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδες.

Ωστόσο, απαιτείται προσοχή όσον αφορά τον χαρακτηρισμό ορισμένων θαλάσσιων περιοχών ως "αμφισβητούμενων". Στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, υπάρχουν τρεις τύποι περιοχών που μπορούν να θεωρηθούν αμφισβητούμενοι στα μάτια τουλάχιστον ενός μέρους στη διαφορά: (1) περιοχές εντός 200 ν.μ. από την ηπειρωτική χώρα (συμπεριλαμβανομένου του νησιού Hainan για την Κίνα) δύο ή περισσότερων παράκτιων κρατών, (2) περιοχές εντός 200 ν.μ. από την ηπειρωτική χώρα ενός παράκτιου κράτους και εντός 200 ν.μ. από ένα νησιωτικό χαρακτηριστικό (της οποίας η κυριαρχία ή και η ικανότητά του να έχει ζώνη 200 ν.μ. μπορεί να αμφισβητηθεί) και (3) περιοχές εντός 200 ν.μ. από την ηπειρωτική χώρα ενός κράτους, οι οποίες αλληλεπικαλύπτονται με την έκταση της αμφισβητούμενης nine-dash line της Κίνας.

2.3.1 Υπόθεση Κίνας

Στη θάλασσα της Νότιας Κίνας, η Κίνα έχει υπογράψει συμβάσεις παραχώρησης και έχει επιτρέψει τη διεξαγωγή διερευνητικών δραστηριοτήτων. Η πρώτη σύμβαση παραχώρησης με μια ξένη εταιρεία το 1992 ήταν μεταξύ της China National Offshore Oil Cooperation (CNOOC) και της US-based Crestone Energy στην Vanguard Bank (Tu Chinh). Η περιοχή που ορίζεται στη σύμβαση βρίσκεται μεταξύ των νησιών Spratly και του ηπειρωτικού Βιετνάμ, περίπου 600 ν.μ. από την ηπειρωτική Κίνα και 135 ν.μ. από τις ακτές του Βιετνάμ. Η Κίνα βασίζει τις δραστηριότητές της στο γεγονός ότι η περιοχή αυτή ήταν δίπλα στα νησιά της Nansha. Το Βιετνάμ διαμαρτυρήθηκε, δηλώνοντας ότι η περιοχή βρίσκεται εκτός της περιφέρειας του Truong Sa (Spratly Islands) και πως βρίσκεται στην υφαλοκρηπίδα του. Όταν το Crestone άρχισε τις σεισμικές έρευνες στο μπλοκ Wan'an Bei-21 (WAB-21) της Κίνας το 1994, το Βιετνάμ διαμαρτυρήθηκε περαιτέρω λέγοντας ότι: «Καμία άλλη χώρα ή εταιρεία δεν επιτρέπεται να διεξάγει έρευνα και εκμετάλλευση των πόρων στην υφαλοκρηπίδα και στην αποκλειστική οικονομική ζώνη του Βιετνάμ χωρίς την άδεια της κυβέρνησης του Βιετνάμ».

Η Κίνα ξεκίνησε επίσης διερευνητική διάτρηση σε αμφισβητούμενες περιοχές, όπως η γεώτρηση από την κινεζική πετρελαιοφόρο εξέδρα Kantan-3 το 1997. Η διάτρηση πραγματοποιήθηκε σε περιοχή που το Βιετνάμ ονομάζει Block 113, που βρίσκεται 64 ν.μ. από το Βιετνάμ και 71 ν.μ. από το νησί Hainan της Κίνας.

Ο εκπρόσωπος του Υπουργείου Εξωτερικών του Βιετνάμ δήλωσε ότι: «Σύμφωνα με τους διεθνείς νόμους, και συγκεκριμένα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS), η περιοχή αυτή βρίσκεται αποκλειστικά στην αποκλειστική οικονομική ζώνη και στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα του Βιετνάμ. Η Κίνα θέτοντας σε λειτουργία την εξέδρα γεώτρησης πετρελαίου σε αυτόν τον τομέα πράττει σοβαρή παραβίαση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και της εθνικής δικαιοδοσίας του Βιετνάμ».

Δεν έγινε αναφορά σε πιθανή διεκδίκηση στην περιοχή αυτή από πλευράς Κίνας, αν και η τοποθεσία ήταν σε απόσταση 200 ν.μ. από τα δύο κράτη και ήταν σχετικά κοντά στη ίση γραμμή (equidistance line) μεταξύ των δύο κρατών.

Η Κίνα έλαβε μέτρα για να εμποδίσει άλλα κράτη να προχωρήσουν σε δραστηριότητες εξερεύνησης μονομερώς, ακόμη και σε περιοχές που βρίσκονται σε απόσταση 200 ν.μ. από την ηπειρωτική χώρα του άλλου κράτους. Σε ορισμένα περιστατικά, διερευνητικές δραστηριότητες από άλλα κράτη έχουν παρεμποδιστεί στη θάλασσα.

Για παράδειγμα, σε ένα περιστατικό στις 26 Μαΐου 2011, κινεζικά πλοία θαλάσσιας επιτήρησης έχουν αναφέρει ότι παρεμπόδισαν τη λειτουργία βιετναμέζικου πλοίου (Binh Minh 02) για σεισμική δραστηριότητα και έκοψαν τα καλώδια του εξοπλισμού του. Το Βιετνάμ όπως ήταν αναμενόμενο αντέδρασε και η Κίνα απάντησε ότι «ό,τι έκανε η κινεζική πλευρά ήταν εντελώς φυσιολογικό με βάση τον νόμο επιβολής του δικαίου της θάλασσας και αυτό των δραστηριοτήτων εποπτείας και επιτήρησης στη δικαιοδοτική θαλάσσια περιοχή της Κίνας»¹⁷⁸. Έχει επίσης αναφερθεί ότι η Κίνα έχει προχωρήσει σε ιδιωτικές προειδοποιήσεις στις πετρελαϊκές εταιρείες που έχουν συνάψει συμβάσεις παραχώρησης με άλλα παράκτια κράτη.

2.3.2 Κίνα/ Φιλιππίνες και Βιετνάμ

Η Θάλασσα της Νότιας Κίνας υπήρξε ιστορικά τόπος αλιείας για όλα τα παράκτια κράτη, κάτι το οποίο συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, η Κίνα έχει λάβει μέτρα επιβολής ενάντια σε αλιευτικά σκάφη από τις Φιλιππίνες και το Βιετνάμ, οδηγώντας μερικές φορές σε περιστατικά όπως η νάρκη του Scarborough Shoal το 2012. Η Κίνα έχει επίσης θεσπίσει κανονισμούς για την αλιεία όπως το εποχικό μορατόριουμ αλιείας που εισήχθη το 1999 προκειμένου να διατηρηθούν αλιευτικά αποθέματα. Στις 29 Νοεμβρίου 2013, η Κίνα θέσπισε νέο κανονισμό για την αλιεία που εφαρμόζεται στις περιοχές όπου η Κίνα διεκδικεί τη δικαιοδοσία της. Σύμφωνα με το άρθρο 35 Hainan Province's implementation regulations of China's national fishery law, όλες οι αλλοδαπές αλιευτικές δραστηριότητες και οι έρευνες αλιευτικών πόρων απαιτούν προηγούμενη έγκριση. Οι κανονισμοί αυτοί και τα μέτρα επιβολής δεν λαμβάνουν υπόψη τα σωρευτικά δικαιώματα άλλων κρατών στην μη οριοθετημένη περιοχή. Οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ προέβησαν σε διαμαρτυρίες απέναντι στην Κίνα, ισχυριζόμενοι ότι η κυριαρχία και τα δικαιώματά τους παραβιάστηκαν.

Στις διαδικασίες διαιτησίας αναφορικά με την υπόθεση της South China Sea και το Παράρτημα VII, οι Φιλιππίνες παρουσίασαν τη διαφωνία τους με την Κίνα ως ζήτημα δικαιωμάτων έναντι των θαλάσσιων περιοχών και όχι ως διαφορά σε τομέα που υπόκειται σε έγκυρες αλληλεπικαλυπτόμενες αξιώσεις. Μολονότι ο χαρακτηρισμός αυτός φαίνεται να μειώνει τη σημασία της διαδικασίας σε σχέση με την υποχρέωση αυτοσυγκράτησης, ένα σχετικό σημείο εξετάστηκε στην προφορική διαδικασία. Απαντώντας σε ερώτηση του Διαιτητικού Δικαστηρίου

¹⁷⁸ 'China opposes Vietnam oil, gas exploration in China's jurisdictional sea area: FM spokeswoman', Xinhua News, 28 May 2011, http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-05/28/c_13899118.htm.

σχετικά με την «πηγή υποχρέωσης ενός κράτους να εμποδίζει τους υπηκόους του και τα σκάφη του να εκμεταλλεύονται τους ζώντες πόρους της ΑΟΖ άλλου κράτους» και εάν αυτή η υποχρέωση είναι εφαρμοστέα εν αναμονή της επίλυσης διαφοράς σχετικά με πεδίο εφαρμογής των δικαιωμάτων στην θάλασσα, οι Φιλιππίνες δήλωσαν ότι το άρθρο 56 της Σύμβασης είναι η πηγή αυτών των καθηκόντων και ότι «εδώ δεν υπάρχει τίποτα στη Σύμβαση που να υποδηλώνει ότι το καθήκον αυτό δεν συνεχίζει να ισχύει εν αναμονή της επίλυσης μιας διαφοράς». Αυτό που ήθελε να πει αυτή η ενδιαφέρουσα στιχομυθία είναι κάπως δύσκολο να κατανοηθεί, ειδικά όσον αφορά τη σημασία του όρου "ΑΟΖ άλλου κράτους" στο πλαίσιο αυτό. Αν ο όρος αυτός αναφέρεται απλώς στην περιοχή εντός 200 ν.μ. άλλου κράτους, η θέση αυτή φαίνεται να υποδηλώνει ότι δεν μπορούν να διεξαχθούν δραστηριότητες εκμετάλλευσης πόρων, εν αναμονή μιας "διαφωνίας σχετικά με το πεδίο των δικαιωμάτων στην θάλασσα" σε περιοχές που αλληλοεπικαλύπτονται.

Συμπεράσματα

Η έρευνα που προηγήθηκε είχε ως απώτερο σκοπό να καταστήσει σαφές ότι είναι εξίσου δύσκολο να διασφαλιστεί η διεθνής θαλάσσια ασφάλεια και ειρήνη, είτε αναφερόμαστε σε οριοθετημένη είτε σε μη οριοθετημένη θαλάσσια ζώνη και πιο συγκεκριμένα αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ). Αυτό συμβαίνει γιατί οι διεκδικήσεις των κρατών αφορμώμενες από το ενίοτε εθνικό συμφέρον και μελλοντικό κέρδος δεν αφήνουν πολλά περιθώρια στα κράτη να ακολουθήσουν κατά γράμμα τον νόμο. Ή τουλάχιστον έτσι θεωρούν.

Για αυτό το λόγο αποκρυσταλλώθηκαν οι εθιμικοί κανόνες αναφορικά με την θάλασσα σε μια ενιαία Σύμβαση. Αναφερόμαστε φυσικά στην Σύμβαση του Montego Bay για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, όπου πέρα από εθιμικούς κανόνες περιλαμβάνει και νέο θεσμοθετημένο πλαίσιο κανόνων που αποσκοπούν στην βέλτιστη λειτουργία του καθεστώτος της θάλασσας.

Δεν είναι λίγες εκείνες οι φορές όπου η προσπάθεια επίλυσης διαφορών με ζήτημα απόμεινο του δικαίου της θάλασσας δεν ήταν επιτυχής. Αυτό άλλωστε δείχνει και η πληθώρα των υποθέσεων των διεθνών δικαστηρίων που εκκρεμούν αναφορικά με ζητήματα επίλυσης θαλάσσιων διαφορών. Δεν είναι όμως και λίγες εκείνες οι φορές όπου τα συμβαλλόμενα μέρη μιας διαμάχης απευθύνθηκαν σε διεθνές δικαιοδοτικό όργανο και η υπόθεση διευθετήθηκε επιτυχώς. Κοινός παρανομαστής για να επιτευχθεί η επιδιωκόμενη λύση είναι η συνεργασία και ο σεβασμός μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Σε αυτό συγκλίνουν όλα τα σχετικά κείμενα. Ποιο το νόημα άλλωστε για να κινηθεί όλη αυτή η διαδικασία αν δεν μπορούν να σεβαστούν τα μέρη μεταξύ τους το ένα το άλλο;

Κάθε απόφαση διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου για το δίκαιο της θάλασσας έχει να μας πει κάτι. Άλλες φορές μας υπενθυμίζει ορισμένες πολύ βασικές αρχές διεθνούς δικαίου και δικαίου της θάλασσας και άλλες μας κάνει δώρο ένα ακόμα καινούριο στοιχείο, τις περισσότερες φορές διευκρινιστικό, που πάει ένα βήμα παραπέρα κάποιες διατάξεις και άρθρα της UNCLOS. Για αυτό το λόγο εξετάστηκαν παραπάνω κάποιες από τις βασικότερες υποθέσεις, κατά την γνώμη μας, που έχουν απασχολήσει τις θαλάσσιες διευθετήσεις αναφορικά με την αποκλειστική οικονομική ζώνη, και ενίοτε και την υφαλοκρηπίδα. Αυτό συμβαίνει για τον λόγο του ότι αρκετές φορές ενόψει μίας θαλάσσιας διαφωνίας είναι λίγο δύσκολο να εξετασθεί το ένα τελείως ανεξάρτητα από το άλλο. Τις περισσότερες φορές παρατηρήσαμε πως εξετάζονται το ένα σε συνάρτηση με το άλλο, δίνοντας έμφαση το δικαιοδοτικό όργανο στην διαφιλονικούμενη πάντα θαλάσσια περιοχή.

Τα κράτη έχουν πολλούς τομείς για τους οποίους θα μπορούσαν να διαφωνήσουν και να έρθουν σε σύγκρουση. Αυτοί ακριβώς σχετίζονται και με τις απειλές που αναλύθηκαν ανωτέρω στην εργασία μας. Ενδεικτικά, η συλλογή πληροφοριών από τη θάλασσα και τον αέρα δημιουργεί σοβαρά ζητήματα για τη διεθνή κοινότητα. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αποφεύγει σε μεγάλο βαθμό τα ζητήματα που αφορούν τις στρατιωτικές δραστηριότητες. Αυτό είναι και ένδειξη της έντασης που περιβάλλει αυτά τα ζητήματα και η ίδια η αποφυγή έχει δημιουργήσει δυσκολίες. Τα κράτη έχουν επιδιώξει να επιβάλουν περιορισμούς και αυτά με τη σειρά τους παρουσιάζουν κίνδυνο για τη διεθνή κοινότητα. Περιστατικά όπως η κατάρριψη του αμερικανικού EP-3E προκαλούν διεθνείς εντάσεις και αυξάνουν την πιθανότητα διεθνών συγκρούσεων. Η διεθνής κοινότητα πρέπει να προσπαθήσει να αποσαφηνίσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών στο πλαίσιο της ναυσιπλοΐας και της συλλογής πληροφοριών και όχι μόνο, προκειμένου να αποφευχθούν περιστατικά όπως αυτά που συμβαίνουν στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Κάτι τέτοιο θα τερμάτιζε επίσης τον διεθνή διάλογο γύρω από τις ισχυριζόμενες ζώνες ασφαλείας πολλών κρατών. Αυτές οι ζώνες ισχυρίζονται ότι απαιτούν την είσοδο σε πολεμικά πλοία για να δίνουν προθεσμίες προειδοποίησης, καθώς και την υποχρέωση να ζητήσουν άδεια εισόδου, υποστηρίζονται από πολλά κράτη. Είναι προφανές ότι η συλλογή πληροφοριών ή ακόμα και η καταβύθιση στα ύδατα ακριβώς πέρα από τα χωρικά ύδατα ενός παράκτιου κράτους θα έπληττε ορισμένες από αυτές τις ζώνες και θα ήταν χρήσιμος κάποιος βαθμός σαφήνειας για να υποδείξει τη νομιμότητά τους. Επί του παρόντος, ενώ η Σύμβαση δεν επιτρέπει ζώνες ασφαλείας, εκτός από ζώνη ασφαλείας 500 μέτρων γύρω από εγκαταστάσεις ανοικτής θαλάσσης, δεν υπάρχει σαφής απαγόρευση τέτοιων δραστηριοτήτων. Η ανάγκη αποσαφήνισης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων θα χρησιμεύσει μόνο για τη μείωση της πιθανής έντασης και παρεξήγησης μεταξύ των κρατών.

Σύμφωνα με πολλούς, υπάρχει μια τάση στην κρατική πρακτική να ακολουθεί μια υποκειμενική προσέγγιση ως προς το τι συνιστά κίνδυνο ή παρεμπόδιση που έρχεται σε αντίθεση με την αντικειμενική προσέγγιση του δικαστηρίου στην Απόφαση Γουιάνας κατά Σουρινάμ. Ορισμένες δραστηριότητες φαίνεται ότι παραβιάζουν σαφώς την υποχρέωση, ιδίως τις δραστηριότητες εκμετάλλευσης και τις διερευνητικές δραστηριότητες που αφορούν γεώτρηση. Η κρατική πρακτική σε σχέση με τις σεισμικές έρευνες και την αδειοδότηση των δραστηριοτήτων αναζήτησης εξακολουθεί να είναι ανάμεικτη.

Η διάταξη περί προσωρινών μέτρων του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας («ITLOS») στην υπόθεση μεταξύ της Ακτής του Ελεφαντοστού και της Γκάνας μπορεί να θεωρηθεί ότι υποδηλώνει ότι οι δραστηριότητες σε περιοχές που δεν έχουν υποστεί ζημιές και

τις οποίες δεν μπορεί να επικαλεστεί εύλογα το άλλο μέρος δεν θα αποτελούσε κίνδυνο ή παρακώλυση.

Η έμφαση πολλές φορές δεν πρέπει να δίνεται στο είδος της δραστηριότητας, αλλά στις συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιείται η δραστηριότητα αυτή.

Ένας άλλος τρόπος επίτευξης συμβιβασμού είναι η παροχή διαβεβαιώσεων από το κράτος που αναλαμβάνει τη δραστηριότητα να μεταφέρει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τους πόρους προς το άλλο κράτος, αν η τελική οριοθέτηση καταλήξει στην κατανομή της περιοχής στο άλλο μέρος. Επίσης, πρότεινε ότι στην πράξη η σεισμική έρευνα για τους σκοπούς της ανάπτυξης πετρελαίου περιλαμβάνει μεγάλες θαλάσσιες περιοχές. Ένας δημιουργικός τρόπος για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που συνάδουν με το διεθνές δίκαιο είναι για τους διαφορετικούς δικαιοδόχους να μοιράζονται πληροφορίες που λαμβάνονται μέσω σεισμικών μετρήσεων. Ωστόσο, μια τέτοια διερευνητική δραστηριότητα απαιτεί σημαντικές επενδύσεις και τεράστια κεφάλαια και έτσι οι εταιρείες πετρελαίου συχνά διστάζουν να μοιραστούν τα αποτελέσματά τους.

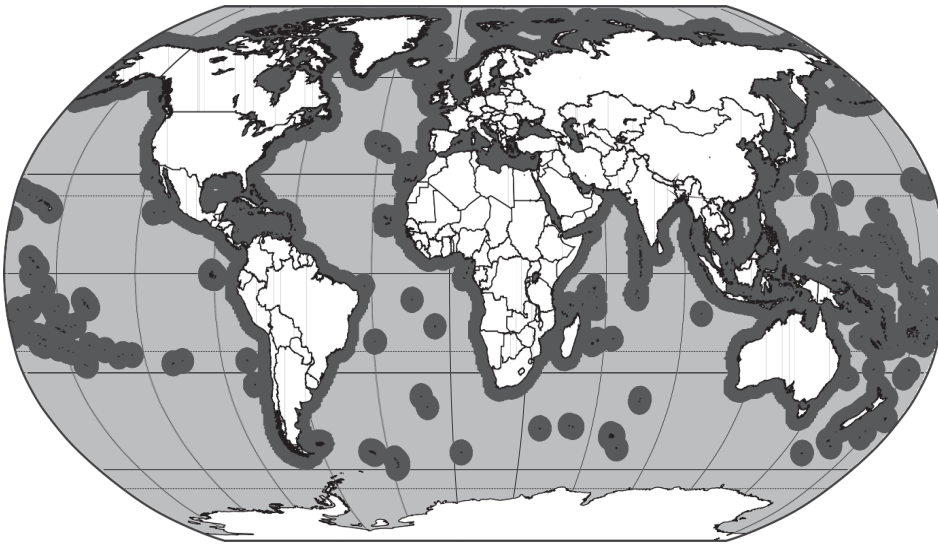
Παρατηρούμε λοιπόν ότι για τα κράτη δεν είναι όλα τόσο ξεκάθαρα όσο θα έπρεπε ενδεχομένως να είναι. Η εργασία αυτή προσπάθησε να καταδείξει, μέσα από μεγάλη και πολύμηνη έρευνα και μελέτη χρησιμοποιώντας θεωρητικά μοντέλα και παραδείγματα, τους λόγους, τις απειλές και τις αιτίες όπου τα κράτη έρχονται σε σύγκρουση στον χώρο της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης.

Ελπίζουμε ότι στο μέλλον τα πράγματα αναφορικά με τις κύριες αιτίες διένεξης στην ΑΟΖ θα είναι πιο εύκολα αντιληπτά, αλλά κυρίως σεβαστά από τα κράτη προκειμένου να αποφευχθούν επαναλαμβανόμενες καταστάσεις και περιστατικά.

Ο γεωγραφικός χώρος της θάλασσας είναι άκρως σημαντικός, ζωτικής σημασίας και οφείλουμε να διασφαλίζουμε την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια σε τούτο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1: EEZs of the world

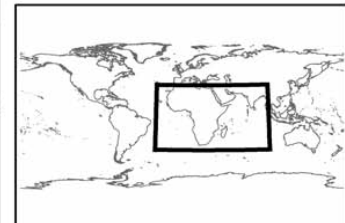

Χάρτης 2 : The Caribbean and Gulf of Mexico Region

Legend

 Coastline and land boundaries

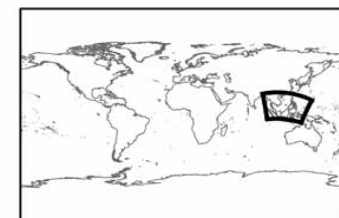
Coordinate System:
 Africa Lambert Conformal Conic
 Projection: Lambert Conformal Conic
 Datum: WGS 1984
 False Easting: 0.0000
 False Northing: 0.0000
 Central Meridian: 25.0000
 Standard Parallel 1: 20.0000
 Standard Parallel 2: -23.0000
 Latitude Of Origin: 0.0000
 Units: metres

Χάρτης 3: The Sub-Saharan Africa and the Greater Indian Ocean Region

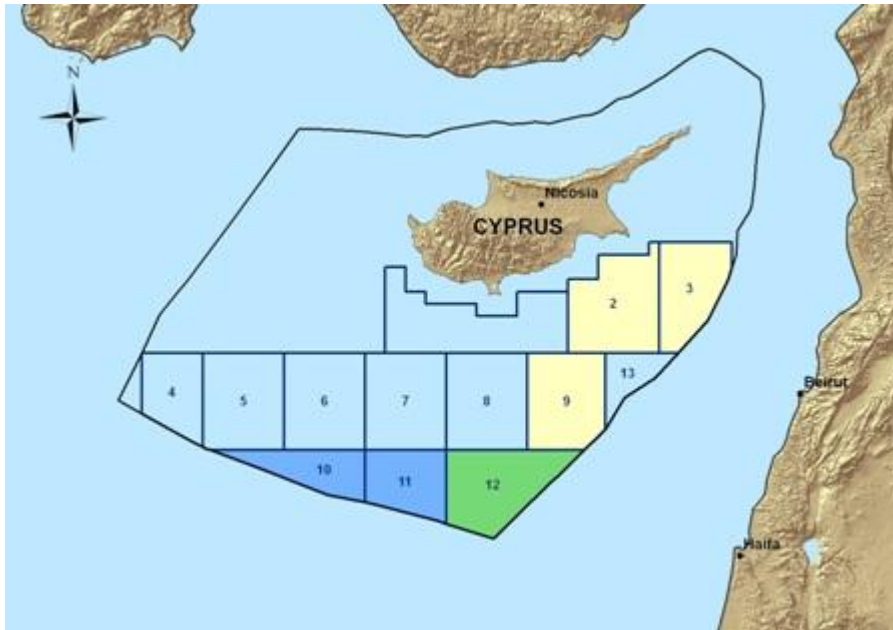
Legend

 Coastline and land boundaries

Coordinate System:
 Asia Lambert Conformal Conic
 Projection: Lambert Conformal Conic
 Datum: WGS 1984
 False Easting: 0.0000
 False Northing: 0.0000
 Central Meridian: 105.0000
 Standard Parallel 1: 30.0000
 Standard Parallel 2: 62.0000
 Latitude Of Origin: 0.0000
 Units: metres

Χάρτης 4: The South East Asia and South China Sea

Χάρτης 5: Θαλάσσια οικόπεδα στην ΑΟΖ της Κύπρου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Λίστα υποθέσεων ICJ αναφορικά με την αποκλειστική οικονομική ζώνη (από το 1982 μέχρι σήμερα)

-Maritime Dispute (Peru v. Chile), (2014)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/137/137-20140127-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia), (2012)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/124/124-20121119-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), (2009)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), (2007)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/120/120-20071008-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening), (2002)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/94/094-20021010-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain), (2001)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/87/087-20010316-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway), (1993)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/78/078-19930614-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening), (1992)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/75/075-19920911-JUD-01-00-EN.pdf>)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/75/075-19900913-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada/United States of America), (1984)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/67/067-19841012-JUD-01-00-EN.pdf>)

-Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), (1982)

(<https://www.icj-cij.org/files/case-related/68/068-19850603-JUD-01-00-EN.pdf>)

Εκκρεμούσες υποθέσεις ICJ

- Alleged Violations of Sovereign Rights and Maritime Spaces in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Colombia)

-Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: DECLARATION ON THE CONDUCT OF PARTIES IN THE SOUTH CHINA SEA

The Governments of the Member States of ASEAN and the Government of the People's Republic of China,

REAFFIRMING their determination to consolidate and develop the friendship and cooperation existing between their people and governments with the view to promoting a 21st century-oriented partnership of good neighbourliness and mutual trust;

COGNIZANT of the need to promote a peaceful, friendly and harmonious environment in the South China Sea between ASEAN and China for the enhancement of peace, stability, economic growth and prosperity in the region;

COMMITTED to enhancing the principles and objectives of the 1997 Joint Statement of the Meeting of the Heads of State/Government of the Member States of ASEAN and President of the People's Republic of China;

DESIRING to enhance favourable conditions for a peaceful and durable solution of differences and disputes among countries concerned;

HEREBY DECLARE the following:

1. The Parties reaffirm their commitment to the purposes and principles of the Charter of the United Nations, the 1982 UN Convention on the Law of the Sea, the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, the Five Principles of Peaceful Coexistence, and other universally recognized principles of international law which shall serve as the basic norms governing state-to-state relations;
2. The Parties are committed to exploring ways for building trust and confidence in accordance with the above-mentioned principles and on the basis of equality and mutual respect;
3. The Parties reaffirm their respect for and commitment to the freedom of navigation in and overflight above the South China Sea as provided for by the universally recognized principles of international law, including the 1982 UN Convention on the Law of the Sea;
4. The Parties concerned undertake to resolve their territorial and jurisdictional disputes by peaceful means, without resorting to the threat or use of force, through friendly consultations and negotiations by sovereign states directly concerned, in accordance with universally recognized principles of international law, including the 1982 UN Convention on the Law of the Sea;
5. The Parties undertake to exercise self-restraint in the conduct of activities that would complicate or escalate disputes and affect peace and stability including, among others, refraining from action of inhabiting on the presently uninhabited islands, reefs, shoals, cays, and other features and to handle their differences in a constructive manner.

Pending the peaceful settlement of territorial and jurisdictional disputes, the Parties concerned undertake to intensify efforts to seek ways, in the spirit of cooperation and understanding, to build trust and confidence between and among them, including:

- a. holding dialogues and exchange of views as appropriate between their defense and military officials;
- b. ensuring just and humane treatment of all persons who are either in danger or in distress;

c. notifying, on a voluntary basis, other Parties concerned of any impending joint/combined military exercise; and

d. exchanging, on a voluntary basis, relevant information.

6. Pending a comprehensive and durable settlement of the disputes, the Parties concerned may explore or undertake cooperative activities. These may include the following:

a. marine environmental protection;

b. marine scientific research;

c. safety of navigation and communication at sea;

d. search and rescue operation; and

e. combating transnational crime, including but not limited to trafficking in illicit drugs, piracy and armed robbery at sea, and illegal traffic in arms.

The modalities, scope and locations, in respect of bilateral and multilateral cooperation should be agreed upon by the Parties concerned prior to their actual implementation.

7. The Parties concerned stand ready to continue their consultations and dialogues concerning relevant issues, through modalities to be agreed by them, including regular consultations on the observance of this Declaration, for the purpose of promoting good neighbourliness and transparency, establishing harmony, mutual understanding and cooperation, and facilitating peaceful resolution of disputes among them;

8. The Parties undertake to respect the provisions of this Declaration and take actions consistent therewith;

9. The Parties encourage other countries to respect the principles contained in this Declaration;

10. The Parties concerned reaffirm that the adoption of a code of conduct in the South China Sea would further promote peace and stability in the region and agree to work, on the basis of consensus, towards the eventual attainment of this objective.

Done on the Fourth Day of November in the Year Two Thousand and Two in Phnom Penh, the Kingdom of Cambodia.

For Brunei Darussalam

Mohamed Bolkiah
Minister of Foreign Affairs

For the People's Republic of China

Wang Yi
Special Envoy and
Vice Minister of Foreign Affairs

For the Kingdom of Cambodia

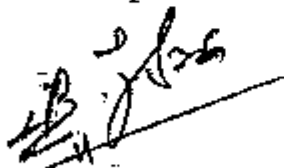
HOR Namhong
Senior Minister and Minister of
Foreign Affairs and International Cooperation

For the Republic of Indonesia

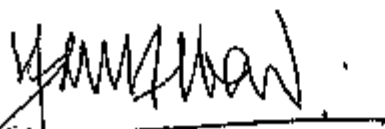
Dr. Hassan Wirayuda
Minister for Foreign Affairs

For the Lao People's Democratic Republic

Somsavat Lengsavad
Deputy Prime Minister and
Minister for Foreign Affairs

For Malaysia

Datuk Seri Syed Hamid Albar
Minister of Foreign Affairs

October 17th, 2012

Share This Article

DECLARATION ON THE CONDUCT OF PARTIES IN THE SOUTH CHINA SEA

The Governments of the Member States of ASEAN and the Government of the People's Republic of China,

REAFFIRMING their determination to consolidate and develop the friendship and cooperation existing between their people and governments with the view to promoting a 21st century-oriented partnership of good neighbourliness and mutual trust;

COGNIZANT of the need to promote a peaceful, friendly and harmonious environment in the South China Sea between ASEAN and China for the enhancement of peace, stability, economic growth and prosperity in the region;

COMMITTED to enhancing the principles and objectives of the 1997 Joint Statement of the Meeting of the Heads of State/Government of the Member States of ASEAN and President of the People's Republic of China;

DESIRING to enhance favourable conditions for a peaceful and durable solution of differences and disputes among countries concerned;

HEREBY DECLARE the following:

1. The Parties reaffirm their commitment to the purposes and principles of the Charter of the United Nations, the 1982 UN Convention on the Law of the Sea, the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, the Five Principles of Peaceful Coexistence, and other universally recognized principles of international law which shall serve as the basic norms governing state-to-state relations;
2. The Parties are committed to exploring ways for building trust and confidence in accordance with the above-mentioned principles and on the basis of equality and mutual respect;
3. The Parties reaffirm their respect for and commitment to the freedom of navigation in and overflight above the South China Sea as provided for by the universally recognized principles of international law, including the 1982 UN Convention on the Law of the Sea;
4. The Parties concerned undertake to resolve their territorial and jurisdictional disputes by peaceful means, without resorting to the threat or use of force, through friendly consultations and negotiations by sovereign states directly concerned, in accordance with universally recognized principles of international law, including the 1982 UN Convention on the Law of the Sea;
5. The Parties undertake to exercise self-restraint in the conduct of activities that would complicate or escalate disputes and affect peace and stability including, among others, refraining from action of inhabiting on the presently uninhabited islands, reefs, shoals, cays, and other features and to handle their differences in a constructive manner.

Pending the peaceful settlement of territorial and jurisdictional disputes, the Parties concerned undertake to intensify efforts to seek ways, in the spirit of cooperation and understanding, to build trust and confidence between and among them, including:

- a. holding dialogues and exchange of views as appropriate between their defense and military officials;

- b. ensuring just and humane treatment of all persons who are either in danger or in distress;
 - c. notifying, on a voluntary basis, other Parties concerned of any impending joint/combined military exercise; and
 - d. exchanging, on a voluntary basis, relevant information.
6. Pending a comprehensive and durable settlement of the disputes, the Parties concerned may explore or undertake cooperative activities. These may include the following:
- a. marine environmental protection;
 - b. marine scientific research;
 - c. safety of navigation and communication at sea;
 - d. search and rescue operation; and
 - e. combating transnational crime, including but not limited to trafficking in illicit drugs, piracy and armed robbery at sea, and illegal traffic in arms.

The modalities, scope and locations, in respect of bilateral and multilateral cooperation should be agreed upon by the Parties concerned prior to their actual implementation.

7. The Parties concerned stand ready to continue their consultations and dialogues concerning relevant issues, through modalities to be agreed by them, including regular consultations on the observance of this Declaration, for the purpose of promoting good neighbourliness and transparency, establishing harmony, mutual understanding and cooperation, and facilitating peaceful resolution of disputes among them;
8. The Parties undertake to respect the provisions of this Declaration and take actions consistent therewith;
9. The Parties encourage other countries to respect the principles contained in this Declaration;
10. The Parties concerned reaffirm that the adoption of a code of conduct in the South China Sea would further promote peace and stability in the region and agree to work, on the basis of consensus, towards the eventual attainment of this objective.

Done on the Fourth Day of November in the Year Two Thousand and Two in Phnom Penh, the Kingdom of Cambodia.

October 17th, 2012

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βιβλία

- Γιόκαρης, Α. & Κυριακόπουλος, Γ. (2013). *Διεθνές Δίκαιο Εναερίου Χώρου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ρούκουνας, Ε. (2010). *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσάλτας, Γ. & Ευσταθοπούλου-Κλάδη, Μ. (2003). *Το Διεθνές Καθεστώς Των Θαλασσών Και Των Ωκεανών*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης
- Φαραντούρης, Ν. & Κοσμίδης, Τ. (2015). *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Διδακτορικές Διατριβές

- Αραμπάς, Ε. (2009). *Η Αποστολή Διεθνών Οργανισμών στην Διατήρηση, Αποκατάσταση, Οικοδόμηση της Ειρήνης*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Σχολή Εθνικής Άμυνας.
- Δαμπάλη, Σ. (Ιανουάριος 2008). *Η Οριοθέτηση των Θαλάσσιων Ζωνών στο Δίκαιο της Θάλασσας Μέσα από την Κρίση Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων*. Διδακτορική διατριβή. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Ξενόγλωσση

Βιβλία

- Klein, N. (2011). *Maritime Security and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press.
- Kraska, J. (2011). *Maritime Power and the Law of the Sea*. Oxford: Oxford University Press.
- Papastavridis, E. (2017). *Intelligence Gathering in the Exclusive Economic Zone*. Σε International Law Studies. (Volume 93:447-475). Οξφόρδη. Stockton Center for the Study of International Law.
- Forteau, M. & Thouvenin, J. (2017). *Traité de droit international de la mer*. France: A. Pedone.
- Tanaka, Y. (2012). *The International Law of the Sea*. University of Copenhagen: Cambridge University Press.

Περιοδικά

- Papastavridis, E. (Μάιος 2017). *Protecting Offshore Energy Installations Under International Law of the Sea*. International Law Institute Series on International Law. Volume 2:197-213.
- Proelss, A. (2012). *The Law on the Exclusive Economic Zone in Perspective: Legal Status and Resolution of User Conflicts Revisited*. *The Law of the Sea and Ocean Governance*. Ocean Yearbook(26):87-112.
- The British Institute of International and Comparative Law, T. (Ιούνιος 2016). Report on the Obligations of States under Articles 74(3) and 83(3) of UNCLOS in respect of Undelimited Maritime Areas. *The British Institute of International and Comparative Law*. 17:1-180.
- British Institute of International and Comparative Law, B. (2016). Obligations of States in Undelimited Maritime Areas. Σε *Report of Conference held on 22 July 2016*. (1-49). British Institute of International and Comparative Law.

- Truong, T. & Knio, K. (2016). The South China Sea and Asian Regionalism. *SpringerBriefs in Environment, Security, Development and Peace*. Volume 24:1-114.
- Garrido-Lecca Hoyle, O. (2013). The Maritime Commons. Σε *How exclusive is the Exclusive Economic Zone : contemporary analysis of the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982*. (1-102). World Maritime University.
- Rothwell, Oude Elferink, Scott, Stephens, D. The Oxford Handbook of the Law of the Sea. Σε *The Oxford Handbook of the Law of the Sea*. Oxford University Press.

Διαδικτυακοί Ιστότοποι

- Djalal, H. (Ιανουάριος 2004). Options for resolving disagreements. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001283> (Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου 2018).
- Fleck, D. (2007). Individual and State Responsibility for Intelligence Gathering. *Michigan Journal of International Law* Volume 28, (Issue 3). Διαθέσιμο σε: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1174&context=mjil> (Ανακτήθηκε 12 Νοεμβρίου 2018).
- Galdorisi, G., Kaufman, A. (2002). Military Activities in the Exclusive Economic Zone: Preventing Uncertainty and Defusing Conflict. *California Western International Law Journal* Volume 32, (No.2). Διαθέσιμο σε: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a457969.pdf> (Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου 2018).
- Kaye, S. (2005). Freedom of Navigation, Surveillance and Security: Legal Issues Surrounding the Collection of Intelligence from Beyond the Littor. *Australian Year Book of International Law* Volume 24. Διαθέσιμο σε: <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.gr/&httpsredir=1&article=1265&context=lawpapers> (Ανακτήθηκε 24 Αυγούστου 2018).
- Kim, D. (Ιανουάριος 2004). A Republic of Korea perspective. *Marine Policy*, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001222> (Ανακτήθηκε 7 Οκτωβρίου 2018).
- Kraska, J. (2012). International Security and International Law in the Northwest Passage. *Journal of Transnational Law* Volume 42, (No.4). Διαθέσιμο σε:

<https://wp0.vanderbilt.edu/wp-content/uploads/sites/78/Kraska-final-cr-v2.pdf>

(Ανακτήθηκε 4 Οκτωβρίου 2018).

- Skaridov, A. (Ιανουάριος 2004). The Russian approach to ROE. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001234> (Ανακτήθηκε 5 Νοεμβρίου 2018).
- Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Conclusions, regime building and the way forward. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001295> (Ανακτήθηκε 20 Σεπτεμβρίου 2018).
- Valencia, M. (Ιανουάριος 2004). Summary of the Bali dialogue. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001210> (Ανακτήθηκε 21 Σεπτεμβρίου 2018).
- Van Dyke, J. (Ιανουάριος 2004). Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001258> (Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2018).
- Xizhong, C. (Ιανουάριος 2004). A Chinese perspective on ‘Operational Modalities. Marine Policy, Volume 28, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X03001246> (Ανακτήθηκε 3 Οκτωβρίου 2018).
- Zhang, H. (Μάρτιος 2010). Is It Safeguarding the Freedom of Navigation or Maritime Hegemony of the United States?. Chinese Journal of International Law Volume 9, (Issue 1). Διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/publication/249276823_Is_It_Safeguarding_the_Freedom_of_Navigation_or_Maritime_Hegemony_of_the_United_States-Comments_on_Raul_Pete_Pedrozo's_Article_on_Military_Activities_in_the_EEZ (Ανακτήθηκε 30 Σεπτεμβρίου 2018).